ÎMPUŞCAREA CĂLĂREŢULUI

Mihai Rădulescu

- ACEASTA ESTE ENIGMA de dezlegat, am rostit, încheindu-mi istorisirea.

Gazda mea, după obicei, nu se referi la cele povestite de mine, ci la un amănunt al lor ce i se păruse mai semnificativ:

- Nu cred să existe popor pentru care calul să nu fie asociat, din punct de vedere simbolic, lumii beznelor, (rosti cu gravitate doamna Ecaterina Dobă). Mai ales femeile (termenul, în gura domniei sale, căpăta nişte rotunjimi şi nişte ecouri nemaipercepute de mine de pe buzele altcuiva), mai ales noi, femeile, mult mai sensibile decât sexul opus (de data aceasta introduse o nuanţă pejorativă, de parcă sexul opus n-ar fi fost cel masculin, adică 'sexul tare', ci dimpotrivă 'sexul slab', ceea ce era o aberaţie când vorbitoare era o femeie; dar ce să-i faci? Zi-i doamna Ecaterina Dobă şi pace...!), mult mai sensibile, noi, femeile, decât sexul opus, ziceam, recepţionăm imaginea calului ca zbucnind din adâncurile tenebroase. (Îşi ridică fesele, de amplitudinea unui cuptor rustic de lut, sprijinindu-se cu antebraţele pe cele două rezemătoare laterale ale fotoliului, şi le lăsă să cadă iarăşi, fierbinţi, în culcuşul lor, altfel rearanjate.) Recepţionăm, spuneam, imaginea calului ca zbucnind din adâncurile întunecoase, că-s ale pământului, că-s ale oceanelor, cu vigoarea unei explozii menstruale. (Ultimul său cuvânt avea o forţă de bombă incendiară.) Calul este o progenitură a Nopţii şi a Misterului. Aduce cu sine, în realitatea noastră, caracterul hrănitor, dar şi sufocant al Apelor de Început. Este purtător de viaţă, ca şi de moarte. Foc consumator şi triumfător. (Îşi înălţă palmele, cu degetele alipite şi întinse, într-un gest de liturghisitor.) Calul face parte din decorul de care ne-nconjoară Muma cea Veşnică, alături de lună, ape, vis, vegetaţie şi... (lăsă dumneaei să se scurgă o bucată bună de timp, cu intenţia de a conferi toată greutatea cuvenită noţiunii ce urma să fie enunţată; apoi îşi ţuguie întreaga muşchiulatură de deasupra bărbiei, cu miezul rujat gros şi sumbru, îşi ridică sprâncenele dese, negre şi late, îşi întredeschise şi mai larg pleoapele, dezvăluind tot mai mult globii oculari fascinanţi, ca pe nişte luminătoare ale feţei măslinii şi reluă)... din decorul Mumei Primordiale mai fac parte: vegetaţia şi... *Sexul!*

Doamna Ecaterina Dobă şi cu sora ei Eufilia Mănăstire reprezentau comoara mea cea mai de preţ. Eram coleg de cancelarie cu cea dintâi, la un liceu fără prea mare tradiţie, nici pretenţii. Înainte de a o auzi glăsuind pentru întâia oară, m-a fâstâcit prezenţa sa carnală bogată: umplea încăperea extrem de spaţioasă, obligându-ne pe noi ceilalţi treizeci-patruzeci de profesori de faţă să ne ştergem trupurile din dreptul său, să ne retragem - umbre în plină lumină - pe lângă pereţi.

Şi, într-o bună zi, într-o pauză dintre orele de curs, o 'fereastră', cum i se spune, pe care mi-o dedicam lecturii concentrate a unei cărţi de exerciţii yoghine, intrând majestuos în sala pustie, mă zări parcă pentru prima oară, deşi fusesem repartizat în acea şcoală de mai bine de o lună şi o salutam respectuos în fiecare dimineaţă, precum şi la plecare.

- Ce citiţi, domnule profesor?, mă întrebă, lăsându-şi pe canapea, alături de mine, povara făpturii ei ce nu cunoştea moderaţia niciunde.

O parte a pulpei sale şi a cărnii de pe şold mă acoperi, deoarece n-am apucat să mă retrag când îmi căzu alături. Parcă zvârlise incomplet peste trupul meu o pilotă în flăcări. M-am roşit până la rădăcina părului. Printr-o reacţie ciudată, un strop de sudoare rece îmi lunecă de-a lungul coastelor, din subsoara opusă femeii. Un nod, apărut din senin în gât, mă împiedică să răspund.

Nu era persoana care să ţină seama de ceea ce stârnise în mine. înşfăcă energic volumul dintre degetele mele moi. Am băgat de seamă ce mână voluntară avea, cât îi era de dinosaurică. Parcurse titlul. Răsfoi. îmi înapoie tomul. Privindu-mă fără să clipească, zâmbi şi articulă, neacordându-mi dreptul la replică:

- Eşti al meu!

Uităturile mele, jenate de aţintirea ei posesivă, coborâră, să se fe-rească de arsură. Asemeni celor trăite de peregrinul care, urcând absent panta molcumă a unei coline leneşe, când poteca îi ocoleşte acesteia culmea, este surprins de priveliştea alpină imensă, ascunsă până atunci de dealul pe care se află şi el, şi eu am tresărit, căci pupilele mi se umpleau de peisajul montan nesfârşit al pieptului profesoarei. Sutienul rigid abia putea să stăvilească revărsările eruptive ale sânilor ei fără precedent, nici egal. Am simţit că ameţeam.

- Eşti al meu pentru că te preocupă yoga. Fiindcă, domnule profesor, eu sunt mai mult decât sunt.

Aceasta era lucru sigur. Era 'mai multă' decât oricare dintre colegele noastre, luate mereu câte două şi legate fedeleş şi siamez una de cealaltă.

- Adică, mă readuse dânsa pe pământ, se afirmă că predau ştiinţele Naturii. Spun asta neştiutorii. înlocuind unul dintre cele două cuvinte, e posibil să se afirme că predau 'ştiinţele Firii'; dar eu mă simt la fel de doctă în ştiinţele Suprafirescului. Aşa că avem multe de discutat împreună. Te rog, sună-mă.

îşi scoase din poşeta tip geamantan un stilou original, gros cât prelungitorul pompei de desfundat chiuveta, rupse o pagină dintr-un caiet de teză, îmi înscrise pe ea, cu cifre de o şchioapă, numărul domniei sale de telefon şi-mi stabili ziua şi ora când s-o contactez.

Cea dintâi cerere, odată ajuns la dumneaei, fu să-i fac pe loc o demonstraţie cu toate asanele yoghine pe care le practicam.

Nu mă aşteptase singură. Venise în vizită şi o cercetătoare de la un institut cu profil matematic. Solicitarea mă luase prin surprindere. Nu mă pregătisem, să-mi fi adus cu mine un costum de gimnastică. Cât o privea pe doamna Ecaterina Dobă, nu constituia un argument destul de serios pentru a-i fi înfruntată dorinţa.

M-am descălţat. Mi-am scos şosetele. Am descheiat cămaşa. Am depus-o pe un scaun. Mi-am dat jos pantalonii. şi, pe pătura pe care mi-a întins-o peste covor, am trecut la setul de posturi obişnuite. Când, în final, am redeschis ochii, matematiciana, surâzând ambiguu, se pregăti să comenteze cele urmărite. însă, după ce înghiţi în sec, subconştientul, mai puternic decât ea, o trădă şi se pomeni afirmând:

- Parc-aş fi fost la mare... şi priveam la...

Ruşinată de cele deconspirate asupra visului său cu ochii deschişi, se prefăcu grăbită şi ne lăsă pe doamna profesor şi pe mine între patru ochi.

Doamnei Ecaterina Dobă nu-i trebui răgaz mai îndelungat de două săptămâni pentru a-mi dezbrăca sufletul tot astfel după cum, cu prilejul primei mele intrări în apartamentul său, mă dezbrăcase la propriu. Mi-a smuls, una după alta, toate draperiile câte-mi ascundeau trecutul, ca istorie, formare, mediu, gusturi, aspiraţii şi celelalte. Iar cu acestea încă definesc prea pe scurt procesul la care m-a supus. A smuls până şi cortine despre care nici eu nu ştiam că-mi tăinuiau cotloane ale subconştientului înţesate vârf cu amintiri nerecomandabil a fi divulgate. Cu alte cuvinte, m-a jefuit până şi de trăsături pe care le ignoram a-mi fi aparţinut. La capătul acestei stoarceri silnice, tremuram lângă dumneaei, despuiat pe dinafară şi pe dinăuntru, ca o frunză, toamna, gata să fie luată de vânt. Ajunsesem tocmai bun pentru planurile domniei sale. Eram ucenicul ideal, urciorul gol ce aştepta să fie umplut.

Pe Eufilia Mănăstire am zărit-o iniţial prin uşa odăii unde mă aflam, pe care o întredeschisese. Numai vârful nasului tont şi un iris furişat cu indecenţă spre trupul meu, ieşit dintre veşminte ca din scoică, să evolueze în şirul de asane ce deveniseră cotidian publice de când cu aceste întrevederi.

- Pardon!, se scuză cu un voit aer înţepat ce nu izbuti să mă înşele în privinţa curiozităţii cu care mi-a sorbit, timp de două secunde, ţinuta de ştrand.

La început am crezut că doamna Ecaterina Dobă mă stârnea la spectacolul yoghin pentru a-şi satisface cine ştie ce perversitate a văzului. Numai curiozitatea de a o analiza, cu jertfa demnităţii mele personale, mă stimula să dau ascultare poruncii sale. Curând am priceput că era mult mai doctă decât mine în domeniul respectiv, că intenţiona să mă ajute efectiv şi că nu aveam decât de câştigat înfăţişându-mă ei ca la doctor.

Ulterior, sora dumneaei s-a învăţat să ni se alăture, la un ceas-două după sosirea mea, atunci când socotea că ne trecuse timpul necesar schimbului de idei al intimităţii colegiale. şi, în trei, ne lansam într-o goană nestăpânită, călări pe bidiviii culturii, ai ştiinţei şi ai închipuirii, cu pletele în vânt, şfichiuiţi de raze. înclinaţia lor specială, ce mă atrăgea în măsură egală către amândouă, era dezghiocarea înţelesurilor de taină ale existenţei.

Aveam un noroc extraordinar. Interpretările simbolisticii dobândeau două culori complementare. Ecaterina Dobă se afunda în interpretarea 'neagră'. Sora sa, măritată Mănăstire, îşi lua zborul spre o lume solară. Ambele, confruntate cu aceleaşi fenomene, le comentau - una cu bisturiul în stânga, cealaltă - cu el în dreapta. Eu înfruptându-mă din darurile amândurora, izbuteam să scrutez panorama întreagă, în desfăşurarea-i neştirbită. Era o plăcere deosebită să le provoc la sfada intelectuală, o plăcere cu roade neîndoielnice.

În ziua despre care e vorba, ne aflam iarăşi tustrei împreună la o similară agapă a sugestiilor esoterice, putând conduce la descifrarea unei enigme propuse de mine, ce mă frământa de câteva zile.

- În calitatea sa de obişnuit cu lumile obscure, tradiţiile folosesc calul şi accesoriile călăritului pentru a înlesni sufletelor celor decedaţi să pătrundă în ţinuturile subpământene, fără a se rătăci, continuă să explice doamna Ecaterina.

Deşi abia îşi aduna forţele să mă lămurească şi încă nu intrase oratoarea nicidecum în miezul chestiunii, o simţeam pe doamna Eufilia vibrând de nerăbdarea de a purcede la rândul său la elucidarea ciudăţeniilor narate de mine. Dar nu venise timpul dumneaei şi o ştia prea bine. Până n-o lăsa pe sora sa să strălucească aidoma lui Crai Nou pe cerul înserării, adică lumină singulară în vastitatea celor ce ar fi putut fi descifrate, n-avea nici o şansă să deschidă gura. Puneri la punct frecvente şi aspre o învăţaseră cum să se comporte în prezenţa sorei sale mai mici - după numărul anilor şi nu după dezvoltarea fizică.

- Mai toţi altaii depun...

Pe când doamna Dobă vorbea, zăream cu ochii închipuirii inşi îmbrăcaţi cu veşminte din piei de animale, gălbui-vineţi pe pomeţi, frunte, cu nasurile storcite, cu peri rari pe bărbie şi sub nări, cu ochi înguşti, brăzdaţi şi încruntaţi de durere, întinzându-şi morţii pe glodul smârcos, alături de hoiturile cailor lor, odihnind capetele cadavrelor pe şeile folosite cât trăiseră. Ţineau între degetele încleştate frâul, arcul. şi, deodată, lângă toate acele stârvuri, răsăriră pâlpâit, ca din aburi, duhurile cailor psihopompi, adică dintre animalele menite să ia în primire sufletele expirate. Porniră asiaticii sculaţi din morţi, călări pe ele, spre Celălalt Tărâm.

Bocete şi nechezări sălbatice îmi chemară privirile aiurea, unde, înecate în sânge gâlgâitor, erau sacrificate aceleaşi splendide animale, cu prilejul incinerării stăpânilor lor...

Vorbitoarea înţelese că exagerase reţinând cuvântul numai pentru sine. îi aruncă doamnei Mănăstire o uitătură, simultan fulgerare, dar şi semn al îngăduinţei.

Despre viaţa lor particulară aflasem prea puţin. Totuşi şi atâta îmi era suficient pentru a trage concluzia că echilibrul li se întemeia pe contradicţie, nicidecum pe armonie. Cititorul a înţeles că, de faţă cu altcineva, Ecaterina avea acceptul de a domina cuplul fratern. în schimb, în întreprinderile pe termen lung, Eufilia nu admitea să i se încalce voinţa. Aşa puţintică la trup cum se ivise, se opusese, în tinereţe, unei familii numeroase, excelând prin caractere tari şi îndârjite, şi învinsese de dragul surorii mai puţin vârstnice ca ea cu trei ani. Ecaterinei îi ceruse mâna un ofiţer văduv, cu o situaţie bugetară sigură ce-l recomanda suficient. într-o casă cu patru fete, apariţia lui păruse mană cerească. Dar nu şi pentru ambiţiile Eufiliei. Ţinu morţiş ca sora sa mai mică să-şi ia bacalaureatul şi licenţa şi să nu se gândească la măritiş până ce nu era sigură pe independenţa ei materială. Bineînţeles că nu greşise. Deşi, uneori îmi trece prin minte că ar mai fi putut s-o îndemne a lupta împotriva acelei căsătorii şi un alt motiv, mai puţin altruistic. Anume, e posibil să fi tras sforile astfel încât să nu carecumva să se fi măritat înaintea ei vreuna dintre celelalte pro-genituri ale părinţilor.

Cum-necum, ea se înfăţişă a dintâi în faţa altarului să i se pună verigheta pe inelar. Tot dumneaei rămăsese unica surată ce perseverase în domeniul marital. Căsnicia Ecaterinei, mai târzielnică, nu durase mai mult de o săptămână, când, afirmau gurile rele ale colegelor de cancelarie, proaspătul soţ refuzase să se lase bătut, drept care distinsa nevastă îi intentă divorţ pentru brutalităţi. Despre celelate două nu obţinusem nici o informaţie decât că erau refugiate în Occident.

Doamna Eufilia avea bărbat şi când le frecventam. Dar cum! Ea locuia cu Ecaterina; el la Mamaia. Mi-e teamă chiar că divorţaseră de formă, pentru a nu fi fost obligaţi să vândă, datorită legilor obtuze ale comuniştilor, una dintre cele două proprietăţi, cea din blocul bucureştean şi căsuţa de vilegiatură - importantă deoarece aducea în sezon oarecare venit.

Numeroase au fost despărţirile în faţa tribunalelor, dar nu şi în inimi, la care s-a recurs în acele vremuri deloc depărtate, pentru a nu se irosi zadarnic munca de o viaţă a soţilor.

De formă - de neformă, ţinând seamă şi de însumarea cheltuielilor impuse de deplasări, Eufilia nu-l vedea pe domnul Mănăstire mai des decât o dată pe lună - nici slujba lui portuară nu i-ar fi îngăduit mai frecvente plimbări cu trenul până-n Capitală. Astfel, deşi, pentru cunoştinţe şi rubedenii, ea rămânea măritată, în sufletul său şi-n deşertul nopţilor sterpe, era conştientă că împărtăşea destinul solitar al Ecaterinei. şi, nu este exclus, situaţia nici nu-i displăcea pe de-a-ntregul.

Cu această completare am edificat cititorul asupra pricinii pentru care celor două le era mai la îndemână să convieţuiască: cheltuielile casnice, cu osebire ale cratiţei, se reduceau substanţial, iar, în 'două pe un balansoar', tristeţea era amăgită.

Fără să creadă careva că vanitatea m-ar face să-mi atribuiesc vrun merit, socotesc că irumperea mea în monotonia existenţei lor le-a umplut, într-un fel casa. Cineva rău intenţionat va gândi că Ecaterina, sprijinită de voluntarismul său irepresibil şi de jena mea înăscută în a-i contrazice pe cei din jur, mă reţinea jumătate de ceas la dispoziţia libidoului ei nerea-lizat, să mă privească în slip, nestânjenită, cât durau asanele de hatha yoga. Deasemeni, acelaşi va considera că întâmplarea, mai mult sau mai puţin dirijată conştient, ce-i oferise Eufiliei prilejul să-şi imprime în memorie imaginea pomenită, era şi ea răsplătitoare, socotind că se mulţumea cu mult mai puţin decât sora sa. Oricum, se putea bănui că ambele îşi găsiseră terenul pe care să-şi clădească visările erotice când rămâneau la îndemâna instinctelor sâcâitoare.

Adevărul era altul: le ofeream stimularea intelectuală necesară susţinerii convingerii că studiile lor aride foloseau cuiva, ceea ce este esenţial. Existenţa le redevenise utilă datorită atragerii mele sub acoperişul lor, în căminul lor de - hai să zicem aşa - 'domnişoare bătrâne'. în loc să fiu măr al discordiei, eram liant şi catalizator.

Va să zică, doamna Mănăstire pricepu că i se îngăduia să intervină. După cum menţionam, sensul în care dezvolta ea aceleaşi teme ce o preocupau şi pe doamna Dobă era invers celui adoptat de cea din urmă. începu:

- Calul, familiarizat cu afacerile împărăţiei Morţii (glăsui dumneaei, mai afectat decât al precedentei, plină de ticuri fiind, clipind foarte des din ochii înguşti ascunşi între pleoape ostenite şi ridate, alegând un vocabular pretenţios şi sonor), calul, repetă, este socotit un bun cunoscător al proceselor prin care trece un suflet. Moartea nu este un fenomen definitiv pentru buriaţi. Ei consideră că adesea poate fi aparentă. De aceea leagă calul celui căzut alături de cadavrul său. Dacă sufletul i se reîntoarce - după petrecerea cu sufletele duse - calul semnalează prin tremurat fericita revenire. Cât este de benefic calul, pentru aceiaşi şamani menţionaţi de Caty (o numi ea pe doamna Dobă cu numele de alint, dar nu-şi răsuci capul spre dânsa), reiese din faptul că toba rituală, ale cărei bătăi provoacă transa şamanului, este cel mai ades confecţionată din piele de cal; ba iacuţii o şi numesc: "calul şamanului". Urcarea în alte universuri este înfăptuită de către şaman călare pe o bâtă cu cap de cal. Nu Mircea Eliade ajunge să identifice calul cu Cosmosul? Să-l citez pe Pegas, calul care i-a adus lui Zevs Trăznetul?

- Câte le-am spus eu şi câte le-a spus ea (o împiedică Ecaterina să mai facă paradă de erudiţie) aduc o anumită explicaţie temerii copilului despre care vorbeai, Mihai. Dar avem de ţinut cont

şi de 'viziunea' aceluiaşi copil devenit adult, nu? Bărbatul călare, de la care a pornit toată discuţia noastră.

Aici se cuvine să mă întrerup pentru a face cunoscută cititorului întâmplarea relatată de mine celor două doamne, de la care naraţiune se stârnise atâta risipă de cunoştinţe din istoria credinţelor religioase ale omenirii.

Prietena mea Ioana m-a luat părtaş al unei trăiri extrem de neobişnuite. Fusese victima acesteia nu cu mulţi ani în urmă. Soţul său, mult mai avansat decât mine în practica yogăi, a iniţiat-o şi pe ea în anumite subtilităţi ale disciplinei hinduse. Dacă am înţeles bine, împletea recomandările guru-ilor din India cu tehnicile psihanaliştilor occidentali. Inducându-şi tânăra soţie într-o stare adâncă de relaxare, aproape echivalentă unei transe mediumnice, ea a avut vedenia unui călăreţ ce gonea într-un galop nebunesc. Bărbatul călare fu împuşcat şi se prăbuşi într-un lac de sânge. Scena o umplu de groază pe martora ei în duh. Ioana, pu-ternic răscolită, izbucni într-un plâns sălbatic, de neoprit, plâns însoţit de urlete disperate. Soţul său, mirat de participarea afectivă neaşteptată şi zguduitoare a nevestei sale, cea deobicei atât de tihnită şi de odihnitoare, o mitralie imperios cu o singură întrebare muşcătoare, prea puţin variată, şi nu istovi s-o chinuiască până ce nu-i fu satisfăcută cererea: - "Cine e?!? Spune-mi cine este cel împuşcat!!! NUMEŞTE-L!!! Caută-i numele!!!"

Abia mai putând respira, din pricina hohotelor de plâns ce o înecau, cu sufletul sfâşiat tocmai de întrebarea ce nu o cruţa şi care, parcă, rupea carnea de pe ea, Ioana izbuti, cu eforturi imense, să strige cu glasul durerii celei mai copleşitoare: -" E tataaa!!!...".

După care aproape că-şi pierdu cunoştinţa.

Trebuie cunoscut faptul că Ioana nu ştia cine i-a fost tată. Ochii conştiinţei i s-au deschis într-un azil de copii orfani.

La această viziune se referea doamna Ecaterina Dobă atunci când afirma că era încă dilematică. în acelaşi timp, domnia sa concedea a fi contribuit, împreună cu sora dumneaei, la înţelegerea altui moment al introducerii lor în subiect, pe care urmează să-l înfăţişez cititorului imediat în continuare.

Nu demult, împrejurările au condus-o pe Ioana să-i fie prezentat unul dintre salariaţii instituţiei de binefacere unde a fost crescută. Acesta, aflând cu cine avea de-a face, îşi aminti perfect de ea copil. O întrebă dacă-i mai era frică de cai. - "De cai?! Nu ţin minte să mă fi temut de cai vreodată; doar de câini ştiu că-mi era frică. Caii mi-au plăcut dintotdeauna."

Amintirile străinului sunau altfel. Se pare că adesea, până la patru ani, fetiţa izbucnise în revulsii ale groazei, întrerupte doar de afirmaţia fără fundament: - "Vine calul!".

- Călăreţul dobândeşte caracteristicile calului în mai toate ritualurile iniţiatice, străpunse doamna Eufilia cortina tăcerii impuse ei de doamna Ecaterina. în Africa sau în Haiti, în Abisinia şi în Asia Mică, în Brazilia, în Egipt, în practicile dionisiace, în acelea cavalereşti ale Apusului...

- Acestea ce înseamnă?, am întrebat-o pe doamna Mănăstire, uimit de cât o înflăcărase chestiunea pe acea femeie (despre care, în sinea mea, glumeam că era născută 'aţiformă') aparent lipsită de orice şansă de a-şi fi prelungit zilele măcar cu una, cu înfăţişarea sa

şifonabilă, ba chiar friabilă, cu culoarea de praf a pielii sale, cu trăsăturile boţite ca tegumentul prunelor afumate, cu ochii apoşi.

- însemnează, îmi atrase atenţia sora dânsei asupra ei înseşi, decizând prin emisiunea vocală în *forte* cine era adevăratul meu mentor, că omul devine cal, adică se lasă 'călărit' de către un spirit, se lasă posedat de el; ascultă ca un mort de poruncile duhului. şi, prin aceasta, inferiorul devine superior, superiorul devine inferior, nadirul - zenit, zenitul - nadir, josul - sus, susul - jos, instinctul - raţiune, iar raţiunea - instinct. Toate aceste inversări să practică fără să se piardă statutul iniţial. Nu este clar de ce a izbucnit Ioana atât de spectaculos?

Nu. Era din ce în ce mai încâlcit şi mai neguros. Constatând perplexitatea ce plutea în pupilele mele, adăugă:

- Din punct de vedere simbolic, Ioana îi acorda călăreţului Completitudinea. Pentru ea era desăvârşit. Om, dar şi cu ştiinţa celor neştiute; stăpân pe raţionabil, dar dotat şi cu intuiţia celor de Dincolo, cum spun altaii despre duhurile ce-i însoţesc pe şamani în pelerinajul acestora, că ar beneficia de ochi de cal ce văd la o distanţă de treizeci de zile de trap.

- E o chestiune de bun simţ; Ioana atribuia noţiunii tată buchetul complet al calităţilor acordate de copil genitorelui său, mi se adresă cu blândeţe Eufilia, constatând că nu mă mai descurcam între atâtea descifrări ce mai tare încifrau. Ea însuma în aceeaşi noţiune tatăl după sânge şi părintele spiritual. Tatăl murind - în viziunea avută -, fiica, oricât de matură era, a resimţit un dezastru iremediabil. îşi pierdea toate sprijinele imaginabile. E greu să fii orfan pe pământ. însă să devii orfan şi de călăuza duhovnicească e cumplit: eşti frustrat de orice legătură cu originile, cu Dumnezeu.

De câte ori alegea (cu vădită concentrare) câte un cuvânt sau o metaforă mai eufuistice, mai căutate, aveam o reacţie de strepezire a dinţilor. Totuşi, când încheia cele ce avea de spus, nu mă puteam abţine s-o admir. Doamna Mănăstire, orice ar fi rostit, orice ar fi făptuit, o făcea constructiv. Poseda arta de a nu demola, ci de a-şi înălţa auditoriul în mult mai mare măsură decât sora ei. Aceasta suferea de un prea plin al cunoştinţelor, ce o forţa să tabere peste tine. Dar aportul ei formativ nu-i depăşea nevoia lăuntrică de a se revărsa. Nu primise darul să-şi orienteze vieţuirea în spiritul ajutorării celolalţi. Pentru mine, un aprig însetat după lumini noi, era la fel de utilă ca doamna Mănăstire, deoarece doream să mă umplu cu cât îmi oferea şansa, să cresc prin mine însumi, dar şi prin aceia care mă înconjurau.

- De la bun început, dragă, mi se adresă ca o mai vârstnică prietenă doamna Dobă, te-am întrebat dacă era vorba despre un cal negru sau alb, aşa este? Era foarte important pentru noi să ştim dacă avem de-a face cu un element chtonian sau solar şi uranian. Dar dacă nu te-ai interesat, asta este. Dealtfel, tot săpând în jurul înţelesului viziunii, ca şi al temerii Ioanei copil, trebuie să ajungem a determina singuri culoarea calului. Ceea ce zice Fili pare a ne sugera, de pildă, că era un cal alb.

- De ce?, nu mă simţeam deloc mai înaintat în înţelegere.

- Fiindcă tot i-am citat de atâtea ori pe uralo-altai, află, îi luă cuvântul Eufilia, căci ea era cea îndrituită să dezvăluiască mulţimea de informaţii încărcate pozitiv, află că ei îşi reprezintă hierogamia Cer - Pământ printr-un cal alb şi un bou cenuşiu. Deduci că cel dintâi patruped reprezintă Epifania Cerului.

Iarăşi m-am lăsat răpit de adierile cuvântului. Cerul îmi era străbătut de care în flăcări, târâte nebuneşte de cai albi prin tării: Apolo, Mithra, Sfântul Ilie, le conduceau stârnind scântei din stelele întâlnite-n cale. Din înălţimi îl vedeam pe Buddha odihnind nirvanatic într-un jilţ alcătuit din armăsari vii.

- Emblema tantrică a lui Boddisattva Avalokiteshvara este calul, auzeam glasul uscat al doamnei Mănăstire, care nu-nceta să-mi explice.

Coroana seninului fu străpunsă ca de un fulger de către calul înaripat al lui Făt-Frumos, înţeleptul bidiviu hrănit cu jăratic. Brusc, trompeţii Apocalipsului sângerară întinsurile. Hristos răsări, împrejmuit de oştile cereşti călări pe cai albi.

- Ba Iisus a ajuns să fie simbolizat, în loc de miel, de un cal cu nimb, cum se întâmplă în altarul subteran de la Notre-Dame din Montmorillon. şi Mohamed este aşteptat să revină pe pământ pe un cal alb.

- O să creadă tânărul acesta că animalul despre care vorbim este doar purtător al Majestăţii şi aducător al Izbânzii Luminii, o întrerupse doamna Dobă pe Eufilia Mănăstire. Va uita de aspectul negativ al simbolicii calului, de aspectul infernal, funebru. De aceea să-i spun că-n CHEIA VISELOR de Artemidor aflăm că bolnavul de visează cal va muri.

Şi eu ajunsesem în lumea antică mediteraneeană. Orizonturile îmi erau sufocate de respiraţia puhavă a harpiilor, demoni ai furtunilor, ai devastării şi ai morţii, femei-păsări, dar şi iepe. Ahriman, geniul răului, se năpustea asupra victimelor sale, să le dea moartea, luând chip de cal. Cai negri puzderie şi cai livizi, aşa cum este figura omului care îmbrăţişează frenetic meditaţia în nopţile albe, cai de culoarea linţoliului, fantomatici, cai năluci perforând cu trupurile lor hieratice, distrugătoare sau costelive, ceţurile, către mine...

- În engleză, termenul ce desemnează coşmarul *(nightmare)* , împărţit în cele două părţi componente, însemnează: iapa nopţii. Dealtfel, pentru ca pământul să devină fertil şi omul să-şi dobândească prosperitatea, CALUL, ridică tonul doamna Ecaterina, îşi înălţă arătătorul ameninţător şi-şi preschimbă obrazul lat într-o mască rigidă, CALUL TREBUIE UCIS!

Ce făcea această femeie cu mine este greu de înţeles. Prietenul meu, cercetătorul de yoga, doctorul I. N. Riga, mi-a spus cândva că persoanele cu pântec protuberant tezaurizează o mare concentrare de puteri magnetice. Într-adevăr, doctorul Levon Mirahorian, rămas celebru datorită excelentei sale dotări ca himnotizor, făcea parte din această categorie umană.

Acum eram martor şi obiect al unui nou diluviu de unde provenind de la ea, unde ce mă scoteau din mine şi mă aruncau când într-o parte, când într-alta a geografiei lumii, a istoriei gentilice, a hărţii elaborărilor religioase ale neamurilor, fie pierite definitiv, fie încă în fiinţă. Soarele se învârtea în jurul Terrei cu o viteză ameţitoare, când în sensul cunoscut, când în sens invers. Zilele nebune întrerupeau nopţile, după două ceasuri de stăpânire a umbrei sau, dimpotrivă, îşi încetineau lunecarea pentru a reveni abia după două săptămâni de bezne. şapte sori şi şapte luni scăldau simultan marginile vederii. şi pretutindeni, în acest desmăţ al calendarului, simţeam, pipăiam urcând torenţi de sânge cavalin, adunaţi în râuri şi fluvii care se contopeau în tălăzuiri oceanice imense, roşii, lipicioase, sinistre, din care nu mă mai puteam desprinde, ca dintr-o mlaştină universală.

- Divinităţile agrare sunt fostele divinităţi chtoniene.

15 octombrie... Roma... Roiuri nesfârşite de cetăţeni înfiguraţi se îmbulzesc să surprindă măcar un crâmpei din alaiul solemn al jertfirii unui cal zeului Marte. Este prima zi după încheierea culesului. Grânarele Imperiului gem de aurul câmpurilor. Marte nu este numai stăpânul victoriilor în lupte, ci şi învingătorul duşmanilor agriculturii. Calul respectiv este ales dintre aceia care, de la 27 februarie şi până la 14 martie - după numărătoarea noastră a zilelor anului -, au fost închinaţi acestui zeu, ca destinaţi cavaleriei romane. Cuţitul a coborât fulgerător. Coada retezată a animalului, înălţată în aer, e purtată în goană către palat, să fie stropit cu sângele ei căminul clădirii, întru bunăstarea viitoare a naţiei. Calul e duhul grâului.

- În Irlanda există un joc agrar cu 'mascaţi'. *Capra* noastră devine la ei *Calul Alb.* Atât ruşii de pe Volga, cât şi grecii, înecau cai pentru a potoli duhurile apei.

- Asta-mi aminteşte, spuse doamna Eufilia, ceva ce poate fi socotit destul de grăitor cât o priveşte pe prietena a cărei viziune ne-aţi povestit-o.

Sora ei rămase efectiv cu gura căscată. Parcă s-ar fi întrebat cum îndrăznea cealaltă - aschimodia! - să-şi amintească ceva mai elocvent pentru tema discutată decât era dânsa capabilă să aducă-n convorbire, adică doamna Dobă. S-ar fi zis că-i înţepeniseră fălcile din pricina unui căluş ce i le forţaseră şi deşi acesta fusese scos de o bună bucată de vreme, ele nu-şi mai regăseau poziţia iniţială. Mai mult nici n-ai fi crezut să se depărteze maxilarele unul de celălalt. Dar când eu m-am arătat interesat de ceea ce se pregătea doamna Mănăstire să ne încredinţeze, fălcile surorii sale trozniră, grele de blam, se mai săltară cât o şeptime din lăţimea unui deget, apoi se închiseră cu zgomot de sertar trântit în lăcaşul său, un zgomot, care va să zică, nespus de reprobator.

Inconştientă de animozitatea stârnită, Eufilia începu să-şi depene, scârţâind abia auzit pe o coardă vocală ca vai de lume, inserţia mitologică promisă:

- Pământul este însămânţat de izvoare ce au ţâşnit de pe urma unei lovituri de copită într-o stâncă. Şi calul lui Iovan Iorgovan şi-a lăsat semnele copitei la Cheile Corcoaiei, parcă; în orice caz, undeva pe Valea Cernei. Dar n-o să înşir şi alte exemple, că nu numărul contează în cazul de faţă. Unul singur mai adăug: Izvorul Calului, ce uguieşte ca un guguştiuc nu departe de codrul sfânt al Muzelor, în Elada. A fost adus la lumină prin lovitura neuitatului Pegas. Muzele veneau să dănţuiască în jurul undei lui. Aici cântau, deoarece apele sale favorizau inspiraţia, trezeau închipuirea, redeşteptau memoria. Nu credeţi că de aceea a putut avea loc viziunea Ioanei?

Nici unul dintre noi ceilalţi doi nu ne regăseam. Nu întrezăream nici o legătură cu putinţă de făcut între una şi alta. Când, tot ea:

- Odată apărut calul, el a smuls din subconştientul tinerei întreaga scenă sângeroasă, nu? Altfel cum să fie interpretată inspiraţia, dacă nu ca o deschidere a înaltelor porţi ce ne despart de celelalte tărâmuri simultane şi suprapuse lumii noastre? Asta cred că sugerează povestea Izvorului Calului.

Băgând de seamă că cele rostite de dânsa nu-şi atingeau ţinta, nu aveau efectul scontat, că doamna Ecaterina şi cu mine rămâneam impermeabili la cele cuvântate de ea, insistă:

- E un proces mult mai adânc decât acela cunoscut în psihologie sub numele : *asociaţie. Asociaţia* evocă noţiuni înrudite sau opuse elementului ce ne frământă. Ea se săvârşeşte

mijlocind contiguitatea noţiunilor sau, dimpotrivă, aşa cum am spus-o, antagonismul lor - depărtarea constituind o formă specială a apropierii. Asociaţia reprezintă unul dintre mijloacele preferate de Dr. Siegmund Freud în decriptarea viselor. Prezenţa unei truse de chei la brâul unei jupânese, într-un vis, impune, în scena desfăşurată imediat în continuare, spargerea intrării într-un castel întărit, cu ajutorul unui berbec sau ceva similar. Asta deoarece, prin asociere, cheia aduce în conştiinţă atât uşa ce se deschide, cât şi cea ferecată, iar berbecul devine substitut al cheii.

- Lasă-ne, Fili, cu chestiile astea de adormit copiii! Doar nu suntem de astăzi, de ieri... Am mai citit şi noi câte ceva! Am aflat ce este o *asociaţie.*

Mie mi-a trecut prin minte ceva complet aparte de indignarea sa. Sub influenţa celor două surori, ajunsesem să citesc 'textele-mesaj' înscrise sub nivelul conştiinţei vorbitorului, oricare dintre ele ar fi fost acela. În cazul de faţă, nivelul conştiinţei Eufiliei era cel al strădaniilor de limpezire a unor intuiţii cu privire la inspiraţie, ca motor al formării viziunii avute de Ioana. Dar nivelul de sub el nu-mi grăia despre ideile doamnei Eufilia, ci despre obsesiile dumneaei în acea clipă. *Cheia* este un simbol masculin. *Berbecul* - unul aidoma, dar mult mai evocator, ca înfăţişare plastică, a elementului anatomic simbolizat. *Uşa, poarta, cetatea,* toate sunt simboluri feminine. *Descuierea, spargerea intrărilor,* simbolizează *pătrunderea* masculinului în feminin. Exista chiar o gradaţie a acestei *pătrunderi,* în ordinea propusă de către vorbitoare. Ea trecuse de la blânda şi anodina *descuiere* la *spargerea* prin violenţă (a se citi: viol) a *porţilor* , la cucerirea prin forţă a *castelului întărit ...*

Dar mai era o întrebare ce-mi rămăsese nerezolvată. Prin selecţia vocabularului, doamna Eufilia îşi simboliza dorinţa ca eu (unic reprezentant masculin de faţă atunci) să mânuiesc cheia, ori berbecul, sau oare cumva îşi simboliza propriul efort de a mă cuceri, inversând în mod neaşteptat simbolica uzuală? Adevărul este că, după cum se stabiliseră relaţiile noastre, eu eram acela care constituia spaţiul umplut de ele; cele două femei îmi supuneau intrarea blocată la forţe totdeauna încununate de lunecări brusce în lăuntrul meu, mereu virgin în raport de masa culturală cu care îmi inundau intimitatea...

- Ceea ce vreau să spun, îşi prelungi doamna Mănăstire efortul de a-şi face cât mai accesibilă gândirea, este că, spre deosebire de *asociaţia* mecanică, preferată de psihologie, *simbolul* are o putere necunoscută de a depăşi graniţele noţiunilor şi de a revela realităţi şi înţelesuri ce dau sens existenţei.

- Nu vrei s-ajungi la obiect?, o grăbi doamna Ecaterina, tot mai nerăbdătoare.

- Ba da. Părerea mea este că acela care cunoaşte puterea uriaşă a *simbolurilor* de a acţiona asupra întregii noastre structuri subconştiente, de a aduce la suprafaţa conştiinţei, parţial sau integral, ori de a organiza impulsuri, fapte, are şansa Ioanei, printre altele, anume să smulgă din depozitul memoriei întâmplări şi imagini depuse acolo involuntar, la o vârstă când intelectul nu se formase definitiv, când, aflându-se în stare incipientă de conturare, nu făcea altceva decât să înmagazineze impresii neanalizate, necatalogate. Ioanei, simbolul calului i-a readus în minte chipul autentic al tatălui, sub înfăţişarea călăreţului.

Am îndrăznit să o alertez asupra unui amănunt pe care se părea că, din graba explicaţiilor mele, îl înfăţişasem greşit:

- Aţi presupus, doamnă Eufilia, că Ioana ar fi o femeie extrem de înaintată în cunoaşterea propriului psihism, că şi-ar şti mânui forţele acestuia după plac. De bună seamă v-a înşelat felul meu de a nara. Nici vorbă ca aşa ceva să fie conform cu realitatea. Ioana a fost iniţiată de către soţul ei doar până la un anumit prag în practicarea posturilor de hatha-yoga şi a meditaţiei. Însă niciodată nu mi-a dat de înţeles că ar fi obţinut vrun rezultat al acestor preocupări cât de cât ieşit din comun. Este cel mai firesc om de pe pământ.

- N-am isprăvit cele ce aveam de spus. Şiinţa nu e unica metodă de a pune în mişcare forţele pomenite. Întâmplarea poate produce efecte similare.

Iarăşi se încâlceau explicaţiile. Nu m-am putut abţine să repet după dumneaei, foarte neîncrezător:

- Întâmplarea?

- Dacă un părinte, reluă dânsa, plină de bună voinţă, îşi cumpără un automobil şi-l lasă-n curte, cu rezervorul încărcat şi cu cheia de contact la locul cuvenit pentru pornire, nu credeţi că există o probabilitate ca băieţaşul său să se caţere pe scaunul conducătorului, când nimeni nu observă cu ce se îndeletniceşte, şi să apese-n joacă pe toate butoanele, manetele şi pedalele aflate la-ndemâna curiozităţii lui, până ce porneşte maşina, deşi n-a avut intenţia asta şi nici nu cunoştea nimic despre motor ori demarare?

- Cum să nu!

- Vedeţi?! E cazul Ioanei. Şi-a 'văzut' tatăl dintr-un hazard. 'Rezervorul memoriei' era plin peste poate. A dat peste acea unică 'probabilitate' datorită condiţiilor propice relaxării yoghine.

- Dar tu, Fili, o ironiză sora sa, ne vorbeai despre cum poate omul mânui simbolurile...

- Perfect adevărat, Caty; dacă am avea de a face cu un om care să cunoască taina mânuirii şi descifrării lor. Eu am indicat numai o cale a posibilităţilor deschise investigării în viitor. La drept vorbind, nu cred în existenţa unui astfel de individ în epoca noastră.

Pe când ele două continuau să discute asupra acestei posibilităţi de a se avansa în domeniul cunoaşterii, mie-mi sări în ochi ceva ce-mi suna fals în cele expuse de către doamna Mănăstire. Nu eram sigur nici că aveam dreptate, nici că nu aveam. Aşadar adoptai un ton cât mai precaut cu putinţă:

- Doamnă Eufilia, mânuind simbolul calului se poate ajunge la chipul real al tatălui sau tot la unul simbolic? Vreau să spun că...

- Pricep. Aveţi perfectă dreptate. Nu-mi trecuse asta prin minte.

Figura ei mică, datorită unei brusce concentrări, se adună şi mai mult. Aducea cu un cartof ţinut peste iarnă la căldură, din care 'mustăţile' supseseră întreaga substanţă amidonată şi, sub coaja pământie, se terciuise.

- Adevărat că este aşa, confirmă după un timp. Simbolul calului nu poate evoca decât tot un *simbol*, în nici un caz realitatea directă, deoarece sunt planuri complet deosebite şi ce nu comunică între ele.

- De când te ştiu te pripeşti cu concluziile, Fili, fără să le verifici. De câte ori nu ţi-am făcut observaţii şi nu ţi-am atras atenţia că ăsta-i defectul tău!, o mustră, încruntată, doamna Dobă.

'Luată de urechi' de vânjoasa profesoară cu pântec de împărătească şi mâini de grenadir, doamna Eufilia îşi coborî îndărătnic privirile spre covorul de pe jos.

- Eu cred că Ioana, copil, evoca într-una cai, oricât o speriau, în nădejdea de a surprinde şi de a păstra lângă sine ima-ginea simbolică a tatălui, se încăpăţână ea.

Eu presupuneam ceva foarte deosebit, mult mai simplu şi, după cum mi se părea mie, mult mai plauzibil. Dar, înainte de a arăta ce, sunt dator să încunoştinţez cititorul asupra tuturor datelor chestiunii.

Ioana a fost născută în pădure. E o afirmaţie uluitoare, însă nu mai puţin adevărată. Părinţii ei au luptat în munţi împotriva comunismului. De aceea sătenii de pe valea Râul Doamnei, când se refereau la prunca dintre stânci, o numeau: Pădurea sau Floare de Colţ. Purtată în piepţii cămăşii de tătal ei, când schimbau peştera pe un bordei săpat sub pământ - iar fugarii o făceau adesea -, s-a ridicat binişor până pe la doi ani.

În jurul acelei vârste, în cursul unei lupte împotriva trupelor ce nu le dădeau rezistenţilor tihnă de nouă ani, tatăl ei fu rănit şi arestat. Prinsă i-a fost şi mama. Fetiţa, scoasă din temniţă, a fost despărţită de părinţi pe totdeauna şi aruncată într-un azil de orfani, schimbându-i-se şi actul de naştere, după ce i-a fost eliberat unul tot de M.A.I.

Ceva mai târziu, tatăl i-a fost împuşcat la Jilava. Peste câţiva ani s-a stins şi mama sa în detenţie.

De atunci Ioana îşi încordează toate puterile psihice în strădania de a-şi aminti orice, un amănunt cât de mic, o infimă frântură dinainte de această tragedie a cărei martoră a fost sau din însăşi scena ei cumplită. în zadar.

Presupunerea mea, a unui om ins mult mai puţin elevat decât doamnele Ecaterina Dobă şi Eufilia Mănăstire, era de-a dreptul şi din topor, faţă de alambicatele lor explicaţii. Socoteam, ca şi dumnealor, că atât în viziunea adultei, cât şi în repetatele viziuni ale fetiţei (căci dacă se speria că venea calul asupra ei înseamnă că-l şi vedea sau îl auzea năpustindu-se în galop nărăvaş) proveneau din subconştient. Doar că, spre deosebire de dânsele, eu deduceam viziunile Ioanei din depozitul memoriei involuntare, nu din al simbolurilor. îmi ziceam că deşi tatăl copilului nu era călare când a fost împuşcat, el va fi fost asociat de copil vreunui miliţian călare rănit, al cărui armăsar se va fi năpustit asupra tinerei mame în cătuşe şi a fetiţei sale. Unul sau altul dintre bărbaţi leşinând, prăbuşindu-se, înţelegerea incompletă a situaţiei trăite îl sudase, în mintea încă neexersată a Ioanei, de celălalt - de tată. De aici imprimarea viziunii ce a tulburat-o atât de adânc.

Mi-am luat inima-n dinţi să propun distinselor mele gazde această dezlegare modestă şi lipsită de aripi. Taman începui să spun:

- Doamnelor, nu credeţi că psihologia clasică ne este suficientă pentru înţelegerea faptelor?...

Obrajii de toval ai doamnei Ecaterina se întinseră şi mai tare către urechi; osatura filiformă a chipului celeilalte se prelungi pe verticală. Erau surprinse de indisciplinata mea intruzie în comentariile lor savante.

Dar n-am mai avut răgazul să le analizez manifestarea stuporii căci ceva îmi atrase atenţia spre fereastra apartamentului de la etajul şase, unde ne aflam.

Se apropiase de geam botul umed, cu nări mari fremătătoare, al unui cap de cal. Ochii săi larg deschişi, sclipitori şi lichizi, mă fixau ca dintre ape. Un fir de sânge îi luneca de pe creştet pe mijlocul osului frontal, printre perii linşi, întunecoşi la culoare. Abia atunci am constatat că pe lângă grumazul lui robust atârna capul unui bărbat, din care nu zăream decât părul căzut, castaniu, răvăşit.

Cele două femei îmi urmăriră privirile îngrozite.

Urletele lor sunt singura dovadă pe care o mai ţin minte că eram toţi trei vii.

*

CONTACTUL CU SINELE IN VIS

Noaptea de vineri 27 mai spre sâmbătă 28 mai 1994.

Imprejurările sociale, psihice şi culturale, surse diurne ale visului

EXISTĂ CÂTEVA DATE pe care cititorul se cuvine să le cunoască înainte de a se purcede la relatarea următorului vis. Cuvintele cheie din cele ce urmează le culeg cu alt caracter decât celelalte, pentru a atrage atenţia asupra lor.

- Până în urmă cu cinci ani am locuit în str. Alexandru Depărăţeanu, la parterul unei vile ce nu avea decât un etaj. Acesta era ocupat de familia Vranialici.

- În cursul dimineţii de vineri am fost prezentat unei doctoriţe al cărei nume de familie se termina cu sufixul: "-ici". El are şi sensul: aici.

- Am petrecut nenumărate vacanţe (vara şi iarna) pe aceeaşi stradă din Sinaia: Avram Iancu. Am dorit şi mai doresc să am o casă acolo. Sinaia reprezintă pentru mine una dintre puţinele oaze ale unei existenţe cenuşii.

- Întâmplarea a făcut ca în anii din urmă să am mereu de-a face cu constructori, iar vineri după-amiază să provoc chiar o întâlnire de lucru cu un inginer din această branşă şi un arhitect. Am fost impresionat de faptul că cel dintâi, abia sosit la mine, primi un telefon ce-l zgudui puternic: pe şantierul de unde plecase cu cinci minute în urmă se prăbuşise imediat după aceasta un cofraj de beton la a cărui turnare asistase. Se întreba dacă nu fusese careva accidentat. Curând întrerupse discuţia pentru care venise, grăbit să se reîntoarcă la locul nenorocirii.

- În cursul acestei săptămâni am vizionat un film televizat. In el apărea un personaj episodic: un nebun ce părea uriaş; dintr-o replică se înţelegea că supradimensionarea lui se datora mai multor rânduri de pulovere pe care le purta unul peste celălalt.

- Am un costum de pijama albastru închis: pe acesta îl purtam în partea finală a visului. Ţin la el. De mai mult timp mi-a fost luat de tatăl meu, spitalizat.

La aceste informaţii mai trebuie adăugate două:

- Luni 23 mai mi s-au pus la dispoziţie nişte însemnări făcute de dr. Gheorghe Dabija, personaj al cărţii mele: RUGUL APRINS. DUHOVNICII ORTODOXIEI, SUB LESPEZI, ÎN GHERLELE COMUNISTE. În perioada visului mă aflu în stadiul final al redactării unui roman: TESTAMENT ÎNTRE INGER şI DIAVOL ce dezvoltă aceeaşi temă şi vehiculează aceleaşi personaje. Ca urmare a descoperirii de luni, toată săptămâna am fost obsedat de notele doctorului ce mi-au impus rescrierea unui capitol. Ele mi-au stârnit regretul de a nu fi luat notiţe mai bogate pe marginea lor şi mai ales acela de a fi în general indescifrabile, deoarece sunt alcătuite într-un limbaj criptic, o însăilare de iniţiale, formule, citate biblice şi concluzii lapidare ale unor experienţe iniţiatice rămase necunoscute.

Cititorii RUGULUI sunt la curent cu rolul însemnat jucat de doctorul Dabija în viaţa mea. El mi-a trasat, într-un fel, jaloanele viitorului, când aveam în jur de douăzeci şi trei de ani şi mă aflam în temniţa politică; în patru cuvinte: mi-a profeţit viitorul.

- Ultimele vreo zece zile le-am petrecut introducând în computer şi tehnoredactând traducerea dlui doctor Lazăr Paşca, preşedinte al Societăţii de Antroposofie, din TEZE ANTROPOSOFICE de Rudolf Steiner, lucrare pe care urmează s-o duc la tipografie săptămâna aceasta, în calitate de editor. Dificultatea textului mi-a cerut o concentrare mai mare decât mi-au impus alte lucrări editate până acum. Mai mult, el a constituit şi o cale de pătrundere în gândirea marelui elveţian, nemaifrecventată de când aveam şaisprezece ani. Nici Rudolf Steiner nu este străin de destinul meu: prin omenia unei necunoscute care m-a avertizat la vreme, am scăpat de a fi arestat la acea vârstă, împreună cu un grup de studioşi în domeniul antroposofiei pe care-i frecventam săptămânal.

Finalmente, lucrez de mai multe luni la adunarea de material pentru întocmirea unei psihologii conforme cu viziunea Ortodoxiei asupra psihicului uman.

Cu alte cuvinte, de câtva timp trăiesc afundat exclusiv într-un mediu mental bântuit doar de chestiunea iniţierii.

Informaţiile de mai sus indică sursele din diurn din care **S** cenaristul **O** niric şi-a dedus anumite 'cărămizi' ale 'clădirii' sale dramaturgice: **1.** prezenţa doamnei Vranialici în vis (via numele doctoriţei abia cunoscute); **2.** obsesia locuinţei din Depărăţeanu (acolo - versus aici); **3.** prin asociaţie, locuinţa din Sinaia; **4.** găleata cu nisip ud, deci pregătit pentru zidărie; **5.** nebunul îmbrăcat cu pulovere numeroase; **6.** îmbrăcarea mea cu o pijama albastru închis; **7.** dedalul parcurs - ca derivând din străduniile descifrării textelor indicate.

Constatăm că elementele acestea sunt distribuite între decor, recuzită şi lista personajelor, adică acoperă toate categoriile necesare alcătuirii unui scenariu oniric.

Pe de altă parte, ultimele două mărturisiri pun cititorul în situaţia de a deduce starea mea psihică propice unui vis de însemnătatea celui relatat în continuare.

2

Conţinutul visului

(Termenul ale cărui simboluri sunt discutate în secvenţa următoare - sau unul asociat - este precedat de: *p*, în vederea regăsirii lui cu uşurinţă în acest text; acelaşi procedeu pentru identificarea lesnicioasă a termenului cheie, semnalat prin: *f* .)

Căram o *p* găleată de *p* nisip *p* ud, de afară în *p* casă. În loc să intru la mine, m-am pomenit la vecina mea, dna *p* Vranialici, care locuia tot la parter. Serviabilă, văzându-mă cu greutate, căci făceam nişte reparaţii interioare, mi-a înlesnit, deschizându-mi *p* uşa, să intru în partea mea din casă, trecând printr-o cameră de-a ei, la care se ajungea printr-un *p* coridor. Numai că, rătăcindu-mă, am nimerit într-o încăpere imensă unde dormeau sute şi sute de bărbaţi şi femei în *p* paturi *p* metalice. Mi-am zis că am nimerit în clădirea alipită de a noastră. Nu m-am mirat că dormeau în plină zi, atunci când eu munceam, iar doamna Vranialici era în picioare. Dealtfel lumina foarte redusă de acolo presupunea că era timpul somnului. Am străbătut hala, încă nu speriat de greşeala mea de orientare. Am pătruns în altele asemănătoare, la fel populate. Din când în când se deştepta careva. Întrebam cum să ajung la dna Vranialici. Mi se dădeau explicaţii destul de vagi. Înţelegeam că, de fapt, nimeni n-auzise de ea, nici nu ştia pe unde putea locui.

Din felul curios şi plin de milă cum eram privit, măsurat din cap la picioare, scrutat cu osebire de la brâu în jos, mi-am dat seama că ceva nu era în regulă cu *p* vestimentaţia mea. Mi-am aruncat şi eu ochii pe furiş asupra trupului meu şi am constatat că mă găseam *p* în pielea goală. M-am îngrijorat: "Cum de am rămas fără nici o haină pe mine, fără chiloţi măcar? Când am vorbit cu dna Vranialici eram îmbrăcat." Această apăsare se suprapunea peste îngrijorarea de a nu-mi mai găsi drumul înapoi, ceea ce vădea un lapsus, o osteneală suficient de mare încât să nu mai reţin lucruri dintre cele mai uzuale, fapt de care eram conştient.

Unele persoane care se trezeau vorbeau cu mine, fie întrebate, fie din proprie iniţiativă, fără a fi stânjenite că le surprindeam în cămaşă de noapte (nu ţin minte ca în această parte a visului să fi schimbat vrun cuvânt cu rarii bărbaţi care circulau, din când în când, amorţiţi de somn). Dacă ţinuta personală nu le crea probleme, reacţionau cum am pomenit la goliciunea mea care, adaug, interesa pe toată lumea, stârnind o oarecare simpatie.

Eram tot mai ostenit, tot mai disperat. Îndrumările după care îmi conduceam paşii mă purtau printr-un fel de *p* labirint de coridoare şi săli imense, toate pline până la refuz, după cum am menţionat-o. Dându-mi seama că mă depărtasem substanţial de casa unde conlocuiam cu doamna Vranialici, deci că era puţin probabil s-o mai cunoască cineva după nume, nu i l-am mai folosit când ceream indicaţii, ci doar numeam strada: *f* Depărăţeanu. Stârnea aceleaşi încurcate înălţări din umeri.

În sfârşit, am izbutit să primesc indicaţii cum să ies din clădire. În *p* prag, m-a surprins cum arăta ieşirea: o strâmtoare între nişte *p* stânci *p* negre, cu faţă bazaltică netedă, cu structură de prisme neregulat suprapuse. Nu trebuiau escaladate, ci te strecurai pe lângă ele, le dădeai ocol şi, finalmente, te găseai pe o stradă ce cobora în întuneric. Nu mai căram găleata cu nisip umed, dar nu am devenit conştient de dispariţia ei acum decât după trezire, când am

recapitulat visul. Undeva, la dreapta mea, am zărit o vilă cu donjon. Mi se păru cunoscută. A trecut un necunoscut pe lângă mine. L-am oprit:

- Nu vă supăraţi ... *p* Turnul vilei acesteia nu este vizibil din strada Avram *p* Iancu?

Privi într-acolo. Zise dezinteresat:

- Ba da.

- Mulţumesc.

Îşi continuă drumul.

Am exclamat în mine însumi, entuziasmat: "Va să zică, nu sunt din Depărăţeanu! Acolo am stat demult." Repetam vesel - cât îmi îngăduia situaţia mea deloc de invidiat - că nu eram "din Depărăţeanu". "Sunt din *f* Sinaia! Sunt din Sinaia!"

Am acostat un alt trecător, pentru a mi se arăta cum să ies la şoseaua Bucureşti - Braşov, de unde mă ştiam orienta. Calea, complicată şi ea, trecea prin dreptul unei *p* uzine. Accesul în aceasta cobora ca *p* gura unei mine şi pe panta ei suiau spre suprafaţă vâltori de *p* flăcări ale *p* cuptoarelor. Aveau un aer sinistru, cum se mistuiau în beznele de afară. De câtva timp mă depăşeau pâlcuri mai mici şi mai mari de muncitori ce intrau fără vlagă sub pământ. Nu era o privelişte liniştitoare. Chipurile supte le erau mohorâte; destinul sumbru le sta înscris în ridurile încruntării. M-am bucurat că faţada ei nu era lungă şi că am putut curând da colţul după ea.

Am zărit un bărbat ce sosea din sens contrar. Se opri într-un spaţiu *p* verde cu vreo două bănci de lemn. Îşi scoase pulovărul. Am strigat spre el să aflu dacă mă aflam pe drumul bun. Îmi răspunse aiurea; că avea treabă să-şi scoată puloverele. Am înţeles că-i era mintea turbure. Poate să mai fi tatonat un ins, altul. Impresia îmi e că au fost reprezentate diverse stări umane: tineri, bătrâni, femei, bărbaţi, iată şi un *p* nebun. Însă nu mai aveam nevoie să fiu ghidat. Resimţii o mare uşurare: "Din moment ce ştiu că nu sunt de atâta de departe, din Depărăţeanu, şi că sunt din Sinaia, înseamnă că-mi redobândesc memoria. Parţial am şi redobândit-o. Îmi redobândesc identitatea! Îmi redobândesc identitatea. Voi şti iarăşi cine sunt!" În dreapta mea era un *p* izvor ce cădea în cascadă printre roci. O tânără mi-a sugerat să beau din el, dar să nu mă vadă nimeni. Sau eu am gândit că nu trebuia să mă vadă careva. Eram fericit că după ce voi bea din el aveam să-mi recuperez întreaga identitate. Îmi trecea prin cap că era Izvorul Aducerilor Aminte.

În această a doua parte a visului, treptat, mă descopeream iarăşi îmbrăcat. Mai întâi cu un costum de pijama *p* albastru, apoi cu o vestă de lână; pe urmă au apărut pantaloni de stradă; şi aşa mai departe, până ce eram gătit pentru a putea străbate strada decent.

p Soarele strălucea puternic. Eram fericit că "nu eram de departe, ci de aici din Sinaia!".

*

Câteva simboluri prezente în vis

(Pentru alcătuirea rubricilor de mai jos, am folosit **Dictionnaire des Symboles** de Jean Chevalier şi Alain Gheerbrant, Seghers, 1973, ca şi contribuţii personale la completarea simbolicii)

1. GĂLEATA

a. VASUL - sensul lui este: comoară. In **BAHIR,** cele şase zile ale Creaţiei sunt denumite: *"cele şase frumoase vase".* Printre vasele celebre: Potirul Graalului. Vasul posedă taina metamorfozei. Deschiderea sa, cum este aşezată la partea superioară, îngăduie receptarea influenţelor celeste (cu atât mai mult în cazul găleţii, mult lărgită la gură, faţă de bază). Este asimilat uterului - rezervor al vieţii.

Nu neglijăm forma specială a găleţii, ce o distinge între celelalte vase: aceea a unui munte tocit, inversat.

Anunţă tema metamorfozei, posibila prezenţă a unei influenţe superioare.

b. MUNTELE participă la simbolica transcenderii, dar şi a manifestării, ca ţinând atât de planul înălţimii, cât şi de centru. E locul de întâlnire al cerului cu pământul. Pe culmea lui sălăşluiesc zeităţile, către acest vârf urcă omul. Piscul său e centrul lumii; linia lui verticală reprezintă axa lumii sau scara spre ceruri, locul de contact cu divinitatea, deci cu principiul.

E expresia stabilităţii şi a neclintirii. De aici s-au dat **TABLELE LEGII (Sinai)**. Sfântul Ilie, după ce s-a adâncit în rugăciune pe munte **(Carmel)** ,a dobândit ploaia de la Dumnezeu. Tot lui i s-a revelat Creatorul, pe înălţimile de piatră **(Horeb).** In **JUDECĂTORI,** muntele **Garizim** este denumit: "Buricul pământului"**.** Mântuitorul şi-a ţinut pe munte predica ce stă la temelia Creştinismului. **Schimbarea la Faţă** a avut loc pe **Muntele Măslinilor**, iar **Răstignirea Domnului** pe cel al **Căpăţânii (Golgota).** Acestor munţi li se adaugă cei fără nume, prezenţi în **PSALMI** sau în spusele Fiului lui Dumnezeu, ale Sfinţilor Prooroci, ale tuturor scrierilor biblice.

Muntele "ales" însoţeşte miturile omenirii. Pentru sumerieni, el reprezintă Oul Lumii. Dintre aceia mitici, cei mai cunoscuţi sunt: Meru; K'uen-luen; Fuji-Yama; Ba-Phnom; Olimp; Alborj; Montsalvat; muntele Qaf; Potala; Kailâsa; Mandara; P'u-tcheu; T'ai-chan; Ceahlăul. Oamenii au înălţat temple-munţi şi temple pe munţi, morminte asimilabile munţilor (piramidele), tumulusurile, cairnele, st ? pa şi, mai ales, ceea ce interesează în cazul acestui vis, în Cambodgia şi în Laos, cu prilejul Anului Nou, ***MUNŢI DE NISIP*** şi ***PAGODE DE NISIP*** , asociate, deci, înnoirii.

Numai nu trebuie uitat că în visul expus, muntele apare în două ipostaze. în partea a doua, ca atare - şi aceasta subliniat de numele localităţii Sinaia (Sinai-a, adică: Sinai+ desinenţa femininului: **-a,** ceea ce, în comentariul final se va vedea că are însemnătatea sa), dar şi simbolizat, în partea iniţială, de **vas** (găleată) şi inversat, cu alte cuvinte nu cu deschiderea orientată către cer, ci către pământ şi subpământ. În ipostaza din urmă (de recipient), muntele e scobit, găunos, deschis pentru a i se discerne grota lăuntrică.

Reţinem că prevesteşte o 'schimbare la faţă', o metamorfoză, o înnoire, refuzată în prima parte, manifestată în partea a doua.

c. PEŞTERA, va să zică, îşi găseşte simulacrul în găleată chiar în debutul visului, dar şi în sălile străbătute pe parcursul rătăcirii, dar şi în intrarea în 'uzina' de foc, de sub pământ. Mi se pare importantă opţiunea Scenaristului Oniric pentru un simulacru al ei umplut de nisip (găleata), ceea ce o face inaccesibilă, de nefolosit, dacă ne gândim că este arhetipul matricei materne. E spaţiul unei lumi subterane, umplut cu suflete dedicate suferinţei, neştiinţei, neputinţei, pedepsei, nemişcării, unde viaţa se reflectă doar ca o umbră (Platon). Toate negările se adună în ea; e un anti-spaţiu al lumii noastre, în care imaginea acesteia, proiectată de rază, constituie şi indicaţia către ieşire, calea salvării, a scăpării din sala spectacolului de umbre chinezeşti pentru a ajunge la perceperea Realităţii. Deci devine simbol al propriei noastre lumi. Ea e reşedinţa lui Trophonius, care şi-a ucis fratele, pentru a nu fi recunoscut - deci şi-a renegat trecutul primar. Pătrunderea în cavernă este o explorare a subconştientului înăbuşit.

Ea e receptacolul energiei telurice, adăpostul strămoşului nostru în perioada glaciară, golul în care sămânţa germinează, mormântul din care înviem.

Muntele e reprezentat de un triunghi cu vârful în sus. în interiorul acestuia, un triunghi înscris în el, cu vârful în jos, reprezintă peştera (ceea ce se potriveşte şi formei găleţii). Să nu uităm că triunghiul cu vârful în sus este simbolul grafic al sexului masculin, iar cel cu vârful în jos al sexului feminin.

O povestire turcească consideră că primul om, Ay-Atam, Taica Lună, a fost produsul aluviunilor aduse de ape într-o grotă şi depuse într-o groapă cu formă umană. Căldura le-a copt timp de nouă luni, la capătul cărora a luat viaţă. Patruzeci de ani fură necesari pentru a se aduna suficiente aluviuni ca să se umple groapa cu o viitoare femeie. Dar coacerea ei fu... incompletă!

Cum peştera simbolizează atât **poarta soarelui**, cât şi **ochiul cosmic** - prin deschiderea ei, iar simulacrul său din vis are deschiderea 'astupată', această funcţie e indicată ca inutilizabilă, fiind 'închisă'. Aceeaşi indicaţie e întărită de simbolul imediat următor - după cum se va vedea îndată -, prezent în numele celui dintâi personaj străin ce intră în scenă şi care nume va bântui întreaga parte întâi a visului. Or, deschiderea grotei în partea superioară, prezentă şi în temple, şi în anatomia mistică a craniului, devine, într-o poveste din regiunea de miază-noapte a Vietnamului, gura prin care apele lumii ies prin vârful muntelui cosmic să adape râul ceresc. Tot pe aici a fost înghiţit în măruntaiele pământului potopul Deucalionului.

În caverna inimii, conform **UPANISHADELOR,** sălăşluieşte sufletul individual, dar şi Atmâ, Spiritul universal. în 'cămara' inimii se retrage isihastul ortodox pentru a se întâlni cu Fiul lui Dumnezeu.

În interpretarea viselor, caverna e locul identificării, al pătrunderii în adâncurile psihologice, unde devii tu însuţi, unde te maturezi prin adaptare la mediul înconjurător, el însuşi în curs de organizare; grota e locul în care subiectivitatea se diferenţiază de acest mediu.

Sălile străbătute mai târziu le asimilez unor **PEŞTERI** succesive.

Explorarea subconştientului înnăbuşit, un antispaţiu al diurnului, al mormântului din care se pregăteşte învierea, sălaş al sufletului, loc al identificării subiectivităţii. Simulacrul ei - găleata - nu permite pătrunderea în ea.

2. NISIPUL -

a. Imagine a multitudinii fără număr (pentru unele popoare, a multitudinii păcatelor). Cu prilejul ceremoniilor Shintô se aruncă nisip cu pumnul, pentru a simboliza ploaia, adică un vestitor nu numai al abundenţei, dar şi al germinaţiei. Pentru Islam e purificator, dar şi pentru păsări (vezi vrăbiile, ce se scaldă în nisip). Deoarece are capacitatea de a se mula pe forma afundată în el (cu atât mai mult când este umed, ca în vis) este asimilat matricei, fie ca *regressus ad uterum,* fie ca simbol al regenerării. Nisipul este şi simbol al timpului care curge (vezi clepsidra); umed, cum stau lucrurile în vis, devine simbol al timpului coagulat, încremenit, dar şi maleabil.

Pentru moment, joacă rol de obturator al intrării; ocupă spaţiul unde râvnesc să pătrund. Poate fi 'purificatorul' necesar înainte de partea a doua a visului, în care intrarea în casă (peşteră) e îngăduită.

b. APA - presupune dezintegrare şi reintegrare, regresie şi regenerare. Ea conţime informul deschis către toate posibilităţile, virtualul, fie în sensul negativ, fie într-acela pozitiv, moartea, naşterea, renaşterea. Apa stă la originea vieţii şi pune umărul la perpetuarea ei. Purifică, înnoieşte, fertilizează. Asupra ei pluteşte Duhul lui Dumnezeu. E şansa Manifestării. Este Primordială. In aspectul ei mitic, e: Apa Vieţii şi conferă Veşnicie.E fluidă, dar omogenă şi conţine germenul solidului şi al metamorfozei (abur, gheaţă). E opusul focului, dar şi treaptă către el (botezul cu apă şi cu foc). E matricială şi abisală. Izvor al vieţii şi pericol al morţii. Simbolizează viaţa duhovnicească, pe Duhul Sfânt chiar, dar desparte lumea celor vii de aceea a morţii. Curge în jos, însă este şi cerească. Izvorăşte din stânca lovită de Moise, dar şi din carnea Mântuitorului, împreună cu Sângele Său. Dintre toate elementele naturale, este singurul străveziu ca aerul. E tămăduitoare, restauratoare, renăscătoare. In ea te cufunzi, la botez, ca Hristos în mormânt; din ea renaşti, după cum El a înviat. In calitate de ploaie fecundatoare, provenind din ceruri, e masculină; în calitate de apă terestră, germinatoare, e feminină. Marea simbolizează viaţa umană; râul - scurgerea timpului.

Nisipul din vis era umed. încă un pas şi devenea noroi, adică materia din care a fost făcut omul. Acel pas nu a fost păşit.

Ambele aspecte: dezintegrator şi reintegrator, îşi au rostul în vis. Sunt necesare pentru simbolizarea a înseşi proceselor rapide şi înlănţuite prin care trec de când doamna Vranialici îmi deschide prima uşă până ies pe ultima uşă, în Sinaia; moarte şi renaştere E mediul unde va avea loc manifestarea înnoirii mele. E tămăduitoare (vezi motivul unei reparaţii necesare).

3. CASA - poate fi luată ca simbolizând centrul lumii - asemenea cetăţii -, dar şi ca simbolizând omul lăuntric, diversele ei caturi corespunzând diferitelor nivele ale conştiinţei. Simbol feminin, în ea trebuie căutată maternitatea, refugiul.

Motivul căldării cu nisip pe care voiam s-o duc în casă pentru o reparaţie, ca şi tot ce urmează în vis, mă îndreaptă spre preferarea celei de a doua interpretări.

4. Doamna VRANIALICI - E de luat în considerare că atunci când doream să intru în casă cu găleata cu nisip ud nu l-am întâlnit pe domnul Vranialici, ci pe **doamna Vranialici**, adică o reprezentantă a sexului femeiesc. Ce înseamnă rădăcina acestui patronim: vrană? O gaură cu dop, cu cep. Aşadar o ieşire/intrare într-o cavitate (peşteră), obliterată. Se constată, aşa cum

am remarcat mai sus, accentuarea ideii de matrice germinatoare (prin sexul personajului), cât şi aceea a neputinţei de a intra în spaţiul închis, interzis (prin sensul numelui).

Judecat prin prisma Uşii, personajul doamnei Vranialici (cu simbolismul numelui cu tot) ţine locul paznicului uşilor dintre două lumi. În această ipostază aparţine de lumea demonicului. **Janus** - cel cu două feţe - e păstrătorul cheilor porţilor solstiţiale (fazele ascendente şi descendente ale ciclului anual): poarta zeilor (*Janua coeli*) şi a oamenilor (*Janua inferni*). Corespondentul său indic este: **Ganesha.**

După marcarea accesului interzis (dar conţinând făgăduinţa deschiderii, în viitor) în spaţiul metamorfozei, motivul este întărit a treia oară (Prima: muntele cu vârful în jos; a doua: vasul umplut cu nisip; a treia: numele indicând un acces închis).

Mai este de reţinut că, familia Vranialici deşi locuind la etajul întâi, în vis locuieşte la parter. Nu trebuie insistat asupra a câte reprezintă înălţimea şi câte decad dacă această înălţime este răpită realităţii diurne (coborârea la nivelul solului), cu osebire dacă o legăm pe doamna Vranialici de primul (şi ultimul său) gest: deschiderea unei uşi (ignorate de mine). Pentru că

5. UŞA, după cum am citit undeva, "simbolizează locul de trecere între două stări, între două lumi, între cunoscut şi necunoscut, lumină şi tenebre, comoară şi lipsă totală".

Dacă celelalte deschideri prezente până aci în vis erau închise (gura căldării, vrana), uşa este însuşi 'închizătorul'. Nu numai că 'închizătorul' nu continuă să închidă, ci e căscat în faţa omului ce cară şi sunt poftit să-i trec pragul. Socoteam că păşeam într-un univers cunoscut. Când colo, fusese o invitaţie într-o lume a misterului. Odată intrat, nu voi face altceva decât să mă străduiesc să ies pe undeva prin preajma intrării acesteia. Am ieşit complet altundeva. Locul de unde am plecat era definitiv pierdut; m-am rătăcit de el.

Uşa deobicei îngăduie trecerea din domeniul profan în acela sacru, ceea ce este deosebit de evident în *toriile* Japoniei. Cetăţile chineze şi unele temple hinduse aveau patru uşi, plasate în cele patru puncte cardinale. Remarc faptul că, în vis, ultima uşă, din punct de vedere al plasării în spaţiu, se află la capătul opus al unei linii ce ar lega-o de prima. Deoarece nu mult după ieşire văd soarele, aş crede că am pătruns în labirintul încăperilor pe la Apus şi am ieşit pe la Răsărit.

Uşa ce duce din pridvor (Apus) în interiorul bisericii (altarul e plasat la Răsărit) separă lumea de calea Crucii şi a Invierii, iar Uşile împărăteşti despart şi apropie lumea de ceruri (Apusul de Răsărit). **Iisus** este Uşa. Uşa spre ceruri e strâmtă. Mântuitorul a călcat porţile iadului. Gura balaurului este o poartă a iadului.

Primul element ce introduce în partea a doua a visului. Retrospectiv, prima constituie o suită de TREI interdicţii de pătrundere în 'interiorul' căutat, opuse dorinţei personajului principal de a intra să efectueze o 'reparaţie'. Al treilea element de interdicţie reprezintă, simultan, posibilitatea de a pătrunde altundeva, într-un loc necunoscut şi necăutat. În vederea acestei 'intrări' e deschisă uşa, loc de trecere dinspre profan către sacru. Drumul parcurs de acum înainte va fi orientat de la Apus spre Răsărit.

6. PAT. Nu-mi vine-n minte alt exemplu de pat simbolic în afară de acela al lui **Procust**. Tâlharul mitic scurta picioarele trecătorilor prea înalţi, după măsura patului său. Aşijderi, lungea picioarele trecătorilor prea scunzi, după aceeaşi măsură. Adică îi aducea, ori reducea,

pe toţi oamenii la statul lui, îi 'comuniza' măcar în privinţa fizică, ceea ce n-o înlătură pe aceea spirituală, dimpotrivă o vesteşte. Uniformitatea paturilor metalice - de cazarmă, de internat, de spital - din sălile prin care am trecut (dormitoare comune, ca cele cunoscute de mine în închisoare), în care dacă nu absolut toate personajele zac într-un somn ca o vegetare (cele care circulă pentru foarte scurt timp, o fac somnambulic, aproape cu pleoapele închise), sugerează egalizarea în inconştienţa somnului, echivalentă pierderii personalităţii, ce susţine, ca un bas de orgă sau ca un ison, pierderea personalităţii mele (căci mi-am pierdut originea: nu mai ştiu să mă întorc de unde provin).

Am pătruns într-un tărâm al somnului, ceea ce e confirmat de sentimentul implacabil al pierderii identităţii şi a memoriei diurnului, ca şi de dispariţia veşmintelor.

7. METALUL constituie motivul ce vesteşte tema infernală ulterioară a uzinei (fierărie, cuptoare). Deoarece paturile sunt confecţionate din metal, amintesc că pentru C.G. Jung ele sunt asimilate libidoului, ca reprezentând subteranul.

În vis, metalul, trecut prin toate procesele tehnicii, pentru a deveni schelete de pat, a fost 'domesticit', echilibrat.

8. VEŞMINTELE sunt simbolul exterior al activităţii spirituale, ceea ce este vizibil din omul lăuntric. Voi exemplifica aceasta cu o istorisire dintr-o profundă culegere de texte despre pustnicii din Egipt: **PATERICUL**. **Avva** în cauză, primind vizita un părinte dintr-o chinovie, se interesă de unul, de altul, până ajunse la careva cu renume rău. Punând întrebare şi despre acesta, auzi că nu s-a îndreptat. Îi scăpă o exclamaţie de ciudă şi reproş. Pe dată îl cuprinse somnul. Se văzu pe Muntele Căpăţânii, la picioarele Sfintei Cruci. Bătu metanii, apoi voi să se apropie de Hristos cel răstignit. Dar îl auzi poruncind îngerilor să-l îndepărteze: "că înainte de a judeca eu, el a judecat pe fratele său!". Bătrânul istoriseşte: "Deci gonit fiind eu, am venit să ies şi mi s-a apucat haina mea, ce se numeşte palion, în uşa ce s-a închis degrabă, şi lăsând-o acolo, am ieşit şi îndată m-am deşteptat". Apoi, comentând cât îi era pierderea de mare, zice: "Haina aceea a mea era acoperământul lui Dumnezeu, care era preste mine şi m-am lipsit de el". După şapte ani de rătăciri prin nisipurile fierbinţi şi fără viaţă, lipsit de pâine şi de acoperiş, ca şi de orice tovărăşie omenească, iar a fost dus în acelaşi Munte al Căpăţânii, unde Hristos porunci să i se înapoieze haina.

Ca orice simbol, şi acela al hainelor este ambivalent. Demonstrăm aceasta cu un alt citat din **PATERIC**.

"Un frate a întrebat pre un bătrân, zicând: "Spune-mi, părinte, cum mă voi mântui?" şi **dezbrăcându-se** bătrânul **de haină** şi încingându-se peste mijloc şi spânzurându-şi mâinile sale, a zis: "Aşa este dator monahul să fie, **gol de materia lumii** şi răstignit în lupte"."

9. NUDITĂŢII i se ataşează două direcţii de înţelegere simbolică: puritatea şi lascivitatea. în cel dintâi caz, ea semnalează revenirea la starea primordială. Mai semnalează abolirea separării dintre om şi lumea în care se află.

În contextul discutat aici (ţinând seama de treptata îmbrăcare finală), nuditatea trebuie judecată în raport de dispariţia neaşteptată a îmbrăcăminţii.

10. LABIRINTUL este asociat peşterii, aceasta având structură labirintică. El îngăduie accesul în centrul ascuns şi presupune o călătorie iniţiatică. Labirintul este unul dintre

mijloacele de apărare ale centrului ascuns (comorii). Prin aceasta e un simbol al interdicţiei. La centru ajunge doar iniţiatul, acela care izbuteşte să dea de capătul încercărilor labirintice. în diverse religii, societăţi oculte, labirintul este rezervat neofitului. După străbaterea lui, e stăpân pe cunoaştere. în acest sens, labirintul conduce, prin lăuntrul omului, spre Sine, în adâncul cel mai de nepătruns al Fiinţei noastre. Conştiinţa nu poate ajunge acolo decât pe căi de ocol fără număr, în nădejdea unei intuiri finale, a unei iluminări. De aceea labirintul evocă infinitul.

În centrul labirintului se săvârşeşte o transformare a Eului. Ea nu se va manifesta decât odată revenit în plină zi. E izbânda spiritualităţii asupra materiei perisabile.

11. PRAGUL indică ce vrea să spună acel 'departe'şi acel 'aici', cuvinte încă nerostite în vis, dar a căror greutate se face presimţită de pe acum, fiindcă pragul te trece din exterior (profan) în interior (sacru) şi invers (or, în vise,'vedem în negativ'); el desparte şi leagă; este hotarul sacrului.

A zăbovi pe prag - ceea ce făceam în vis - arată dorinţa de a te obişnui cu organizarea interiorului, ori exteriorului, a te adapta, a te pune în consonanţă.

12. PIATRA caracterizează ieşirea din acest labirint al somnului. E o uşă **îngustă.** Mă opresc în prag. Stupefiat privesc pietrele (stâncile bazaltice) tăiate cu faţă lată şi netedă, suprapuse în trepte făcute pentru un pas gigantic. Sunt uluit deoarece plecasem din strada Depărăţeanu, din Bucureşti, oraş de câmpie, şi la încheierea periplului dintr-o sală într-alta constat că abia mă voi putea strecura afară, din pricina pietrelor ce cresc din pământ drept în faţa mea (nici nu pot privi în sus datorită apropierii lor de uşă, ce-mi întunecă întregul orizont) - o nouă interdicţie. E bine de ştiut că, în conformitate cu tradiţia greacă, după potop, oamenii s-au născut din piatră. (Nu departe de localitatea unde am ajuns - în partea superioară a verticalei - se găseşte vârful: **Omul.**)

Piatra simbolizează Pământul - Mumă, tocmai pentru că omul se naşte din ea după potop. Ea e pasivă, feminină. Asupră-i se năpustesc dalta, ciocanul, unelte ascuţite, masculine. Stabilitatea ei e potrivită zidirii sufleteşti de nădejde (casa din parabola lui Hristos), ca şi întemeierii religiei Adevărului pe Simon-Petru (mai puţin stabil...). De aceea are, potenţial, privilegiul de a se preschimba în pâine (ispitirea din pustiu). Frecarea bolnavului cu piatra, ia boala. Femeile se freacă de piatră pentru a deveni fecunde.

Faptul că în vis pietrele sunt în chip natural suprapuse nu le face mai puţin aderente la simbolul 'grămezii de pietre' artificiale, înălţată prin efortul mulţimii ce depune sau aruncă pietre, grămadă ce desemnează 'sufletul colectiv'.

Piatra - mai ales în forma din vis - trebuie legată de noţiunea cristalizării. Piatra nu numai că tămăduieşte, ci preia asupra ei boala - lucru foarte însemnat în înţelegerea acestui vis, pentru că abia după ce trec pe lângă roci, aproape 'frecându-mă' de ele, mă depărtez de maladia (pierderea memoriei) ce mă împiedica să-mi dau seama că nu eram din 'Depărăţeanu', cu alte cuvinte de 'departe', ci de pe 'aici'.

13. TURNUL văzut curând după ieşire este cel mai general cunoscut în ipostaza de turn al lui Babel. Iar cel din urmă desemnează o multitudine umană ce ia cu asalt Cerurile şi care, finalmente, e pedepsită prin amestecarea graiurilor, adică pierderea identităţii, apoi a puterii de înţelegere.

Nu se poate concepe astronomie fără un turn observator al mării de stele. în tradiţia creştină, turnul este metafora Sfintei Fecioare (în calitatea lui de legătură cu Dumnezeu), tot astfel cum şi-n tradiţia grecească turnul are valoare pozitivă: Danae, aflându-se închisă într-un turn fu fecundată de Zevs, venit asupra-i sub forma unei ploi de aur.

Turnul se continuă cu o construcţie subterană, în chip de puţ. Turnul leagă trei tărâmuri: acela ceresc, acela pământesc şi acela subpământean.

Visătorul face aluzie la faptul că odinioară percepea partea superioară a acestui turn ce leagă trei tărâmuri. Acum privirile sale îl cuprind din apropiere şi în întregul părţii erecte deasupra solului. Probabil că partea subpământeană abia a străbătut-o. Va să zică, demult ochii îi erau atraşi de vârful lui. Perceperea turnului îi conferă, odată ieşit, o nouă conştienţă: "Sunt de aici... Aici am vieţuit, căci zăream partea superioară a acestui turn; îmi este cunoscut!" Tânjea la turn, poziţionat în strada Avram Iancu.

14. AVRAM nu apare în vis doar ca parte a numelui citat al străzii, nume autentic, ci şi atras prin asociaţie de turn. Patriarhul Avraam era originar din Ur, cetate babiloniană, în care - culmea! -, s-a mai descoperit, în epoca modernă, unul dintre turnurile ce au făcut celebru Babilonul. 'Sânul lui Avraam' este echivalentul pa-radisului. El a originat stirpea din care va descinde, cândva, creştinismul însuşi. Deci stă la originea uneia dintre etapele Revelaţiei.

A se nota apropierea dintre 'sân' şi 'Sine' (până recent 'sân' se ortografia: 'sîn' = sin(e)). E o anunţare a concluziei ideatice sau revelatorii a visului.

15. IANCU (IOAN) - şi acest nume face parte din numele de fapt al străzii respective. Ioan este Evanghelistul Tainei, al Iubirii Mistice, al Revelaţiei - cea de pe urmă.

16. SINAIA ascunde prea puţin termenul necesar: ' **Sinele',** el însuşi de asociat cu simbolismul Muntelui Sinai.

Se cunoaşte clar că **S** cenaristul **O** niric se foloseşte de *lapsus lingvae* , de jocuri de cuvinte, asociaţii de cuvinte, aparente greşeli de ortografie etc., pentru a-şi ascunde intenţiile. În cazul acestui toponim, remarcăm un astfel de joc: Sinai, scris pe româneşte, dar citit pe franţuzeşte, devine românescul: Sine; la fel, Sinaia, scris pe româneşte şi citit pe franţuzeşte, devine femininul românesc: sinea (e.g. 'în sinea mea').

17. G(A)URA (deschiderea bruscă ce e continuată cu o pantă coborâtoare conducând spre adâncurile pământului, unde se află o uzină) constituie, simbolic vorbind, o deschidere către necunoscut, către ascuns. în ea zac toate virtualităţile, aşteptând manifestarea, fertilizarea, spiritualizarea. O dublează pe cea prezentă în termenul 'vrană', dotată cu cep. Asimilabilă organului genital fe-minin, reprezintă poarta prin care naşterea ne aduce pe lume: însă reprezintă şi poarta lumii, prin care, la moarte, părăsim tărâmul acesta. E o nouă reprezentare a intrării/ieşire în cadrul visului.

Să nu uităm că nu e o gaură simplă: e însăşi intrarea/ieşire prin care pătrunde o mulţime şi ies numeroase pâlcuri. La gura ei e aglomeraţie, du-te-vino.

Iar prin ea se întrevăd flăcări, ba ajung la suprafaţă limbi de foc.

Aşadar e şi o gură.

a. GURA nu este numai deschiderea (uşa, intrare/ieşire) prin care pătrund şi ies în şi din organism răsuflare, lichide, hrană, ea este şi organul cuvântării, prin ea ies cuvintele, purtătoare de înţeles, de mesaj, conform Creştinismului - de Viaţă, cuvintele la alcătuirea cărora intrarea suflului este obligatorie, căci el va fi vehicolul ieşirii lor curând. Suflul e şi el Viaţă, suflet. Prin cuvânt ea organizează, revelează, clădeşte, înalţă, insuflă, dar şi coboară, distruge, induce în eroare, năruieşte. Prin ea iese sufletul, la moarte. în tradiţia creştină, după moarte, gura trebuie închisă. Vechii egipteni deschideau gura decedatului.

Limbile de foc coborâte asupra Apostolilor le-au conferit darul de a vorbi în limbi. Din gura balaurilor ţâşnesc limbi de foc; şi dintr-a balaurului ce înfăţisează iadul.

'Vorbitul în limbi' anulează 'încurcarea limbilor' deductibilă din prezenţa turnului în filmul visului.

18. UZINĂ - în ideea ei trebuie descifrată noţiunea FIERĂRIEI, cu simbolul ataşat acesteia, fierăria fiind forma primară a uzinei.

a. FIERĂRIA. **Î**ntr-aceasta citim trei direcţii de interpretare simbolică. Fierăria are caracter creator-cosmogonic de gradul doi: demiurgic (românul numeşte fierarul şi: faur, vezi verbul conjugat acestui substantiv: a făuri). Ea are caracter infernal. Şi unul iniţiatic. Pentru **VEDELE** Indiei, pentru vietnamezii din munţii de miazăzi, Creaţia e opera unui faur. Sau se făptuieşte, pentru alte popoare, cu ajutorul fulgerului care iese din mâinile unui fierar. Focul folosit de el provine ori din acela infernal, ori din cel al Cerurilor. Astfel fierarul e fie diabolic, fie iniţiat.

Important pentru vis e faptul că, în lumea iudeo-creştină, Cain a fost cel dintâi fierar, Părintele breslei: un **nebun.**

Deci, fierăria este când locul sudării cosmice, când rezervorul puterilor malefice, când spaţiul iniţierii.

Reţinem ca simbol: spaţiul iniţierii.

b. CUPTORUL, FURNALUL presupun o reîntoarcere la matrice în vederea unei re-naşteri.

În timpurile vechi cuptoarele erau denumite: 'sân matern'. Aceasta trebuie pus în legătură cu 'sânul lui Avraam' abia întâlnit, făcându-se încă o dată relaţia cu Sinele.

c. FOCUL este purificator, regenator. Botezul cu foc constituie ultima treaptă a curăţirii. E atât ceresc, cât şi subpământean. În ultima calitate este ditrugător, devorator.

Dar mai este şi nehotărât, palpitând, jucând ba sus, ba jos, părând fie că s-a stins, fie că a renăscut din sine însuşi. După vâlvătăi, arde mocnit şi se reaprinde; în această ipostază simbolizează intelectul care deseori uită de spirit.

Macerând, purifică.

19. NEBUNUL aminteşte că înţelepciunea oamenilor e ne-bunie pentru Dumnezeu, iar a lui Dumnezeu e nebunie în ochii oamenilor. Pentru mahomedani, nebunul este sfânt. Mulţi sfinţi s-au dat drept nebuni (nebuni pentru Hristos) pentru a fi bătaia de joc a semenilor, astfel

evitând să se lase măriţi pentru credinţa şi asprimea vieţii lor; mai bine spus în căutarea smeririi. Termenul poate fi citit: ne + bun, recte: care nu e bun. E de bănuit ca personajul nebunului să fi fost atras în vis prin asociaţie contrastantă: mă interesam dacă mă aflam pe drumul cel **bun.** Plecând de la aceasta, se cuvine reamintit că el se îndrepta în sens opus sensului apucat de mine.

Nebun mai însemnează bufon, reprezentant al profesiei care scoate la iveală chipul rizibil al persoanei, a doua faţă a ei, tăinuită. Or, tocmai cu asta se ocupă acela din vis: îşi scoate pulovărul - asimilabil unor zale ce-i păzeau fiinţa vizibilă.

Menţionez că nuditatea mea trece printr-o operaţie inversă: e acoperită treptat. Reamintesc că în clipa când privirile celor câteva femei cu care am stat de vorbă mi-au atras atenţia asupra goliciunii mele, m-am ruşinat de ea. După exemplele oferite de experienţa mea onirică precedentă, nu reţin să mai fi avut simţământul acesta în faţa nudităţii proprii. Dimpotrivă, ea fie intra într-un complex sexual agresiv, fie constituia un motiv de mândrie, ceva ce stârnea interes. De data aceasta, nuditatea îmi însoţeşte rătăcirea, pierderea identităţii, iar îmbrăcarea apare odată cu regăsirea celei din urmă. Iar nebunul, care n-are identitate, se dezbracă; mai mult, nu mă poate ajuta să-mi găsesc calea spre identitate.

Revenind, bufonul încarnează conştiinţa ironică, deci un cenzor, cenzorul lăuntric. E semnul dedublării persoanei, dacă nu chiar al multitudinii faţetelor şi feţelor ei şi ale discordanţelor ei ascunse. Remarc că, în conformitate cu sensurile opuse ale mersului fiecăruia în vis, las nebunul în urmă, pe calea sa, pe când eu îmi continui drumul nou adoptat.

20. IZVORUL e totdeauna sacru deoarece apa lui e 'neîncepută' (de asociat cu fata - fecioara - care mi-l indică). Simbol matern. Prin el se manifestă pentru întâia oară materia cosmică.

În **TABLETELE ORFICE** există un poem în care izvorul e 'aducător aminte', fiindcă provine din mlaştina Memoriei, deci devine izvorul Cunoaşterii. Nu departe de el se află Izvorul Uitării; sorbind din acesta te năpădeşte somnul morţii.

Fiind izvorul a toate, e şi izvorul vieţii lăuntrice, al fericirii ş.a.m.d.

21. SOARELE, printre alte valenţe simbolice, le are şi pe acelea de hierofant iniţiatic (îndrumă sufletele în tărâmul infernal) şi de psihopomp ucigaş (ia cu sine oamenii - la apus - şi-i omoară). Aceea dintâi se cuvine să-mi reţină atenţia. La începutul visului era încă zi. Probabil după-amiaza târziu, fiindcă deîndată ce doamna Vranialici mi-a deschis uşa, am nimerit într-o încăpere unde oamenii dormeau. Perioada somnului a continuat până ce am ieşit pe ultima uşă. Atunci era noapte afară, însă străzile erau când şi când frecventate de oameni care se îndreptau spre uzină, deci bătea spre zori. Tot mergând, m-am regăsit în plină zi.

Soarele îngăduieşte manifestarea lucrurilor existentului. E şi distrugătorul lor. Prin ciclicul apariţiei şi dispariţiei sale, e simbolul morţii şi renaşterii.

Călătoria mea în subconştient sau în infern a durat toată noaptea, cât a absentat şi soarele din lumea noastră, acest izvor al luminii, al vieţii, al morţii, al învierii. Cerul iluminat de soare simbolizează conştiinţa şi supraconştiinţa.

*

Culorile în succesiunea lor

Cenuşiu (nisipul ud)
Negru (stâncile de la ieşirea clădirii)
Roşu-galben (flăcările)
Verde (părculeţul)
Albastru (pijamaua)
Alb (pulovărul de lână)

1. Cenuşiul se zice că semnifică învierea morţilor. În operele plastice ale miniaturiştilor din Evul Mijlociu, la Judecata de pe Urmă, Iisus Hristos este înfăţişat înfăşurat într-o mantie cenuşie. Durerea adâncă, doliul, impunea vechilor evrei acoperirea creştetului cu cenuşă. Pruncului lumea îi apare în gri. Când păşim în obscuritate completă, retina ne este inundată de gri. Omul, se pare, se identifică în gri, ceea ce nu este motivat numai prin cenuşiul recepţionat până la vârsta de trei ani, ci şi pentru că această culoare e la jumătate de drum între negru şi alb. Omul, prin opţiunea sa pentru cenuşiu, se plasează în centrul câmpului de forţe cromatice.

Tot sub puterea acestei culori trebuie înscrisă lumina stinsă din încăperile traversate în vis, lumină înceţoşată.

După acest atac în cenuşiu al visului, culorile de bază - echivalente celor patru puncte cardinale - se vor distribui între cele două componente ale cenuşiului: negru şi alb, două dintre ele (roşu şi galben conjugate la un loc).

2. Negru, cât şi alb sunt limite ale gamei cromatice, atât ale culorilor calde cât şi ale celor reci. Asociat cu tenebrele Începutului, ale subteranului, ale morţii, ale nediferenţiatului, ale pasivului, ale sterilului, vesteşte şi renaşterea, în sânul lui se pregăteşte naşterea luminii, a vieţii, a diferenţierii, a activităţii, a rodirii. E culoarrea universului instinctiv primar.

4. Roşul, combinat cu galben, e de reţinut că-şi contrazice fundamentarea caldă, ca şi când ar fi întrepătruns de pauze albăstrii, mai importante chiar decât suprafaţa majoră a limbilor de foc - ceea ce nu este deloc imposibil, iar acum mi se pare că lucrurile stăteau chiar astfel -.

Culoarea sângelui, deci a libidoului, roşul matricial reprezintă şi focul perpetuu din centrul pământului şi al omului; e roşul ce însoţeşte maturizarea, regenerarea E ascuns în tenebre şi reprezintă culoarea cunoaşterii esoterice, după cum este şi culoarea vieţii. Smuls din bezne - întocmai ca-n vis -, el se împleteşte cu albul şi cu auriul solar şi devine simbolul esenţial al forţei vitale. Faptul că-n vis rămânea rece, deşi exploziv, e explicat prin aceea că zbucnea în noaptea de afară ce o reflecta pe cea din adâncimi. în vis, roşul nu ajungea să întrupeze nici ardoarea, nici frumuseţea, nici forţa impulsivă, nici tinereţea, nici generozitatea, nici sănătatea, nici bogăţia, nici dragostea. Nimic din toate acestea. şi totuşi... Nu roşul semnalizează, în acelaşi vis, redobândirea identităţii? Nu este el semnul însănătoşirii, după pierderea memoriei? Nu prevesteşte el reînstăpânirea zilei solare, triumfătoare, cum n-a fost la începutul lui, exultantă, însoţită de bucurie?

5. Verdele e o culoare plasată la distanţă egală între cele calde şi cele reci, între înalt şi jos. E o culoare călduţă, potrivită omului şi speranţei. Vegetaţia se impune verde, din apele rezultând din topirea zăpezilor şi acelea năvălind din cer, sub chipul ploilor. Dacă roşul constituie culoarea focului, verdele e aceea a apei. Deoarece viaţa pleacă din roşu pentru a ajunge la verde, se socoteşte că verdele (feminin) derivă din roşu (masculin).

Şi în visul meu filiaţia rămâne; ca şi nădejdea.

6. Albastrul din vis era închis, sugerând noaptea ce mă împrejmuia în continuare. Deschis, albastrul derivă din culoarea cerului. E transparenţa absolută, profundă, infinită, pură, e golul desăvârşit, de n-ar exista vidul albului. E cea mai rece culoare. Dematerializează tot ce atinge sau colorează. Preschimbă realul în imaginar. întunecos, e culoarea visului, mediul suprarealităţii, topeşte-n sine orice contradicţie, ziua şi noaptea. Nu caracterizează lumea noastră, ci pe aceea de sus. şi într-acolo îl atrage pe om, amintindu-i, simultan de moarte şi de veşnicie. Aliat cu albul, semnifică zborul sufletului în cer. E culoarea metafizicului şi, nu e de mirare, a castrării.

7. Lâna pulovărului era alb de culoarea untului, aşadar uşor, foarte uşor gălbuie, înfrăţită dealtfel cu auriul orbitor al soarelui plenar. Este culoarea candidaţilor *(candidus)*, a celor ce-şi vor schimba condiţia. E culoarea Apusului - a morţii - şi a Răsăritului - a naşterii, va să zică este culoarea ciclicei morţi şi renaşteri, culoarea trecerii. E culoarea revelaţiei, a Harului, a Schimbării la Faţă, a cunoaşterii, a forului lăuntric şi a luminii lui.

*

În perioada când am avut visul de mai sus am completat un capitol al romanului la care lucram - TESTAMENT ÎNTRE INGER ŞI DIAVOL - cu constatarea următoare:

"Semenii noştri (...) se tatonează asupra locului de baştină, asupra profesiei, asupra şcolii urmate: trebuie să ştim cu cine stăm de vorbă; iar acestea reprezintă elementele cele mai periferice de determinare a experienţei unui individ. De la ele înainte purcedem la adevărata cunoaştere. Atrag atenţia cititorului că, intuitiv, circumstanţele existenţei noastre sunt socotite de noi toţi ca mai reprezentative decât însăşi personalitatea noastră. Să fie aceasta întâmplător? Câtuşi de puţin. O afirm cu mâhnire: pentru mulţi, circumstanţele înlocuiesc personalitatea. Deaceea se şi ajunge ca, la smulgerea din circumstanţele cu care suntem obişnuiţi, să clacăm adesea, să rămânem atât de dezorientaţi încât să nu ne mai putem redresa cu nici un chip; iar lumea comunismului apus a vădit adevărul acestei observaţii, dacă ne gândim la câte victime ale excluderii din societate, făptuită de partid, au rămas în smârcul declasării, umbre fără ţel, *lipsite de* eu, *făpturi dezumanizate."*

E regretabil pentru determinarea gradului în care visul mi-a influenţat preocupările diurne că nu sunt în stare să-mi amintesc ce a fost mai întâi: scrierea acestui paragraf sau visul. Asta deoarece sunt foarte interesat de ceea ce numesc: caracterul formativ al visului. A demonstra dependenţa viselor de evenimentele apropiate ale diurnului, ori de unele foarte depărtate dar traumatizante, este lucru uşor şi a fost făcut de psihanaliză. Fenomenul invers a interesat mai puţin cercetătorii; el constituie un ogor nedesţelenit încă.

Mai sus, cititorul a întâlnit o schiţă a rădăcinilor în diurn ale visului discutat. Aş fi vrut să atrag atenţia şi asupra forţei cu care visul s-a implicat în activitatea mea cerebrală din timpul veghei. Numai că mi-e imposibil să recompun ordinea în care au apărut acest vis şi fragmentul de proză beletristică. Aşa încât este foarte posibil ca influenţa să fi avut loc invers, adică preocuparea din diurn să fi fost aceea care a elaborat visul.

E la îndemâna oricui să remarce că între cele două există o relaţie strânsă. Pierderea identităţii, în vis, echivalează cu neputinţa personajului de a-şi găsi calea către casa, strada, vecina lui. Deci locuinţa sa este echivalată identităţii lui. Cu alte cuvinte, împrejurările sale

socio-geografice coincid cu identitatea. Provenienţa, în cazul rătăcirii lui materiale, îi este esenţială pentru a şti cine este. A pierde datele ei provoacă o stare de stress tot mai angoasantă şi este declarată: pierdere a memoriei. Nu e glumă: e receptată ca o pierdere cvasitotală a celei din urmă. Nu numai că această pierdere are o încărcătură dramatică: ea pare ireparabilă. Cum de s-a ajuns la o atare confuzie între adresă şi calea pentru reîntoarcerea la ea, pe de o parte, şi personalitate, pe de altă parte, cred că este destul de explicit din pasajul romanesc citat, cu atât mai mult cu cât în vis 'împrejurările' sunt reduse la minimum. Confuzia este efectul totalei neştiinţe a omului cu privire la cine este şi ce anume e important şi ce nu în determinanţii personalităţii. Reducând la o propoziţie comică: eu sunt domnul (doamna) care locuieşte în strada... numărul... Eugene Ionesco a sesizat, în CÂNTĂREAŢA CHEALĂ, că există semeni de-ai noştri care nu pot spune altceva despre ei înşişi (cei doi soţi care constată că locuiesc în acelaşi apartament).

Dar cu cât mai mare este această confuzie când nu personalitatea plămădită de împrejurări e în joc, ci aceea plămădită la un nivel superior conjecturalului! Or, diverse elemente din vis, dacă nu toate, mă conduc spre afirmaţia că despre această personalitate din adânc grăiesc ele şi nu despre personalitatea elementară, pojghiţa aceea subţiratică şi nesemnificativă depusă pe adevărata personalitate de către mediu, aşa cum roţile automobilelor în mers, pe o vreme ploioasă, zvârlu pe obrajii şi hainele noastre stropi de noroi ce riscă, în cele din urmă, să ne facă de nerecunoscut, deşi, la prima spălare, masca apărută (era să scriu: din senin) se topeşte şi curge de pe noi, dovedind că nu are nici o aderenţă cu trupul ori veşmintele noastre, că nu ne reprezintă nici măcar infim; dimpotrivă.

Pentru acceptarea noii puneri în pagină este necesar să parcurgem iarăşi visul, îndrumaţi de structura lui simbolică, ca şi când am dori să înţelegem ce mesaj voieşte să transmită subconştientul conştientului şi o face pe această cale stilistică.

*

Repovestirea

Primul motiv al visului este acela al unei reparaţii în locuinţă, o reparaţie săvârşită de mine însumi. Dacă prin locuinţă se înţelege altceva? De pildă: locul lăuntric ce adăposteşte personalitatea autentică. Sau însăşi personalitatea poate fi considerată ca 'locuinţă' a altceva: a mea însumi, a Sinelui, nu? ca un alt corp, nevăzut, în care sălăşluieşte Sinele, mai intim legat de acela decât de trupul grosier din carne şi oase pe care mi-l văd. şi dacă prin 'reparare' se înţelege 'tămăduire'?

Către mine însumi conduc uşă după uşă, coridoare, săli, străzi, coborâşuri, suişuri, nerecunoscute, nestrăbătute vreodată. Ba mai mult, nici nu mă conduc de unde am ieşit, unde cred că e 'locul meu însumi'. Intervine un ghid care-mi deschide o uşă 'greşită' - şi lasă impresia că o alege cu bună ştiinţă 'greşită', cu o intenţie amicală, cu serviabilitate. îmi deschide o uşă, să trec, însă numele lui este: deschidere închisă. Uşa aceasta e una 'greşită' dintr-un singur unghi de analiză: acela al meu, care urmăream să mă întorc de unde plecasem. Din unghiul de analiză permis de finalul visului, uşa 'greşită' nu era numai cea corectă, ci şi cea necesară, dar eu n-aveam de unde şti aceasta la începutul visului.

Pornisem la o treabă serioasă: eram înarmat cu o găleată de nisip ud, pregătit să devină ciment. Atrag atenţia că nu era ciment: putea deveni. Pentru moment, era opusul cimentului: reţin din caracteristicile nisipului ud aceea că păstrează formele imprimate în el, se mulează

pe aceste forme. Oare nu sunt alertat prin acest început de vis, de către subconştient, că am o prea mare disponibilitate de a accepta să fiu format din exterior? Dacă astfel stau lucrurile este firesc să fiu împiedicat a ajunge acolo unde 'repararea' este necesară, că numai reparare nu este, ci mai mare stricare! Dealtfel recipientul ce conţine materialul necesar reparaţiei are o formă de munte pe dos - iar muntele presupune contactul cu izvorul nostru de energie spirituală. Dar gura lui e obturată de materialul cu calităţi plastice, ce aşteaptă modelări din exterior şi nu din interior. O altă 'gură' închisă, cum vestea şi patronimul doamnei Vranialici: gaură astupată.

Acesta fiind 'reparatorul', e îndepărtat de locul ce trebuie tămăduit, despre care, dealtfel, nu ştiu nimic decât că este al meu.

El e îndrumat spre un spaţiu al somnului, tămăduitorul a toate.

A câştigat sau a pierdut ceva? Pe neaşteptate remarcă a fi în pielea goală. Se simte neajutorat, ruşinat de ţinuta sa. Socot că e un câştig. Pentru a repara un perete, dai jos tencuiala. Pentru a săvârşi o operaţie chirurgicală, dezbraci pacientul. Pentru a lucra asupra 'personalităţii' (să-i spunem astfel pentru moment), o laşi nudă, arunci ce este străin pe ea. Or, straiele noastre reprezintă tot ce poate fi mai străin în persoana noastră: croite de alţii, după gustul altora, doar acceptate de noi, ele îi reprezintă pe ceilalţi, nu pe noi; cel mult reprezintă gustul nostru, care, oricum este extrem de labil şi la îndemâna puterii de formare pe care o are gustul public. Traducerea dezbrăcării de haină e: o dezbrăcare de 'materia lumii'.

Mai remarcă personajul central al visului (persoana întâi) că nu mai cară cu sine găleata cu nisip. Ce vrea aceasta să spună? Că 'repararea' nu mai este necesară? Nu există nici un indiciu pentru a afirma asta. Că repararea nu se va face cu mijloacele cunoscute, simbolizate de nisipul ud? În continuare nu apare nici o altă referire la reparare, cum referire era această găleată. Pentru moment altă preocupare iese la rampă: regăsirea drumului înapoi. Iar din dezvoltarea ulterioară a visului şi din încheierea lui se vădeşte că, în noua etapă, nu repararea interesează, nici regăsirea drumului înapoi, ci capătă o însemnătate de prim rang descoperirea provenienţei personajului.

Dar până să ajungem aici, un alt motiv răsare orbitor: pierderea identităţii coroborată cu pierderea memoriei, cea dintâi datorată celei de a doua. Iar pierderea memoriei e dovedită prin aceea că drumul înapoi nu mai este recunoscut.

Vom remarca faptul că, neştiind încotro s-o apuce înapoi, personajul recurge la îndrumarea altora. Un aspect important este că aceştia sunt 'treziţi' din somn. Nu sunt foarte treji. Dimpotrivă aceia destul de treji pentru a putea umbla nu sunt interesaţi de persoana mea: îşi văd de deambulările lor misterioase, se pregătesc pentru activităţile omului treaz. Cei care-mi dau indicaţii (trebuie subliniat că până să ies din clădirea cu multe săli, receptată de mine - ceea ce nu este de neglijat - ca mai multe clădiri învecinate ce comunică între ele) abia de s-au deşteptat. Sunt încă în paturi: femei în cămăşi de noapte, care îmi răspund fie ridicându-şi niţel capul de pe pernă, fie întorcându-se pe o parte, să mă poată vedea când îmi vorbesc, fie înălţându-se într-un cot. Cum la ieşirea din casa somnului îmi regăsesc identitatea, ca şi o provenienţă ignorată până atunci, îmi vine să cred că acele persoane - care mă orientează, fără să mă pună-n temă că nu mă trimit înapoi, unde ţineam morţiş să ajung, nici că mă ghidează în altă parte - sunt ele însele într-o situaţie nu depărtată de a mea (vezi înţelesul figurativ al sintagmei: abia 'trezite'). în acest sens interpretez simpatia lor amuzată faţă de goliciunea şi

dezorientarea mea, bună voinţa cu care mă tratează. Parcă ar cunoaşte atari trăiri, nu?, însă nu mă socotesc pregătit să-mi dea explicaţii asupra lor.

Urmându-le sfatul, ajung la o ieşire din clădire. La prima vedere este înspăimântătoare. Blocuri negre de stâncă, suprapuse în trepte neregulate, făcute pentru călcătură de uriaşi, par să-mi blocheze accesul mai departe. Primul simţământ îmi e unul de amplificare a angoasei ce mă gâtuia până aici. Durează puţin şi, obişnuit cu bezna ce contrastează cu lumina înceţoşată din interior, îmi dau seama că am destul loc să mă strecor pe lângă ele. Izbutesc, într-adevăr, să ies într-o stradă. Aceasta e coborâtoare. şi lucrul nu poate fi lipsit de importanţă.

Grafic, preumblarea mea a avut o anume schemă.

Brusc intervine altceva.

După care, meandrele vor continua.

Până ce am ajuns în plină zi şi la starea de exultare pomenită.

Aici e plasat strigătul meu victorios: "Nu sunt de departe! Sunt din Sine!" Tălmăcirea cea mai apropiată de cele precedente ar fi: 'Nu sunt din alţii. Sunt din Sinele meu'. Adică personalitatea mea autentică nu trebuie înţeleasă ca un raport de mediu, ci exclusiv ca o derivare din Sine, ca o creaţie a Sinelui. Odată pricepând aceasta, câştigându-mi, aşadar, determinarea personalităţii - mă refer la 'izvor' - sunt poziţionat într-un fel nou faţă de ceea ce surprind ca 'eu însumi', acea parte din mine prin care mă simt reprezentat şi căreia îi dau dreptul să mă dirijeze în calitate de mijlocitor între mine şi mediu. Mi-am câştigat independenţa faţă de mediu şi de circumstanţe. Libertatea persoanei, în fine înţeleasă, îmi dăruieşte simţământul plenar al bucuriei.

*

OMUL DE ALĂTURI

SE FĂCEA CĂ MĂ AFLAM într-un oraş de munte, sosit de câteva zile cu soţia mea.

Se întunecase. Umblam osteniţi, în căutarea unei camere de hotel. Ni se spunea că toate erau ocupate. La un moment dat îmi dau seama că un individ se ţine după noi. Abia am perceput prezenţa lui, că s-a şi apropiat. O salută pe nevastă-mea, îşi cere scuze de la ea şi mă invită doi paşi mai departe.

- O puteţi lăsa pe doamna o clipă singură? Vreau să vă pun o întrebare în biroul nostru.

- În ce birou?, întreb.

- Lucrez la Biroul Morţii.

Prescurtă rar:

- **B. M.**

Nu mă mai interesa nici un alt amănunt. I-am şoptit în grabă nevestei numele cabanei-motel unde urma să ne reîntâlnim.

- Bea un sirop, ia o friptură. Vin îndată. Nu ştiu în ce încurcături am intrat.

Fruntea i se încreţise.

- Ce s-a-ntâmplat?

- Nu-nţeleg nici eu; dar se rezolvă imediat. Aşa am fost asigurat. Aşteaptă-mă.

M-am îndepărtat pe urmele necunoscutului, cu inima îndoită. Sincer să fiu, nu credeam să mă mai întorc vreodată. Am sucit capul după soţia mea pentru ultima oară. Rămăsese pe loc şi se uita lung cum plecam.

Biroul se afla după colţ. O încăpere cu iz comercial, câteva mese de scris, scaune de instituţie banală, vitrină în loc de ferestre, miros acru de fum stătut.

- Nu aprindeţi lumina?, mă adresez tovarăşului meu, constatând că intenţiona să mă ţină pe întuneric.

Acesta nu era compact; prin vitrină se strecura suficientă licărire de la becurile cu neon de pe stradă. însă nu era nici politicos, nici plăcut din partea lui să mă ţină astfel.

- Nu. Să nu atragem atenţia.

- Ce doriţi să aflaţi?

- Datele personale.

I le-am comunicat. Nota, în picioare, într-un carnet cartonat, cu spatele spre stradă. Erau nişte date obişnuite; nu l-ar fi putut interesa cu nici un chip.

- Acum, vorbeşte-mi despre Dorin.

În vis, Dorin era un elev al meu.

Mi s-a adresat la singular şi pe un ton aspru, de comandă. Nu eram obişnuit cu o astfel de purtare şi nu m-am sfiit s-o precizez. în definitiv, puţin îmi păsa că cei de pe cealaltă lume erau interesaţi de Dorin. Esenţial era să fiu respectat. Dar, se părea că nici pe el nu-l interesa punctul meu de vedere cu privire la relaţiile dintre oamenii civilizaţi. îmi reluă cuvintele în derâdere, subliniind că acestea erau relaţiile dintre oamenii civilizaţi, amintindu-mi astfel specia lui post-mortem. Atitudinea sa se modificase total faţă de atunci când ne acostase pe stradă. Devenise o fiară. Urlă ca un bezmetic, gata să mă lovească. Se înroşise şi o venă a gâtului îi zvâcnea ca guşa unei broaşte râioase.

- Vorbeşte! Mă auzi?!

M-am aşezat pe un scaun şi mi-am înţepenit privirile asupra unui felinar de afară, hotărât să protestez printr-o tăcere demnă împotriva comportării sale incalificabile. Continua să răcnească fără şir. Culmină cu cuvintele:

- Ştii unde te afli?!

La care, o uşă se deschise în spatele meu şi un glas plăcut, ce fasona dulce fiecare sunet, ca şi când întreaga rostire ar fi fost parfumată de un zâmbet perpetuu, răspunse în locul meu:

- În Biroul Morţii; **B. M.** Domnul o ştie. I-ai mai spus-o pe stradă, când ai avut plăcerea să-l cunoşti.

În continuare, adresându-mi-se, adăugă:

- Domnule profesor, în meseria noastră trebuie să avem date complete despre cei vii. Ştiu că pare indecent să te încredinţezi unor necunoscuţi, mai ales când, hm, vin, cum să spun, din altă lume... Cu atât mai mult când aceştia nu-şi pot ţine firea (îl privi cu subînţeles pe individul care se dedase oribilelor exerciţii de mânie al căror obiect şi martor neplăcut surprins fusesem). Trebuie să-l iertaţi pe colegul meu. Ştiţi, Biroul nostru activează zi şi noapte. Suntem obosiţi, nervoşi. Nu toată lumea are pregătirea dumneavoastră intelectuală. Mulţi dintre clienţii noştri nu cunosc nici măcar ortografia. Suntem şi noi... am fost, vreau să zic, oameni - îmi permiteţi, este o vorbă foarte tristă a semenilor dumneavoastră, foarte potrivită situaţiei... Sigur, vă vine greu să vorbiţi; însă dacă aţi decide să n-o faceţi, ne-aţi pune într-o mare încurcătură.

Îşi examină unghiile. Mi-am aruncat şi eu căutătura asupra lor: erau cele mai îngrijite din câte văzusem vreodată la un bărbat. Dar să fi fost el bărbat?

După acest intermezzo bine jucat, rosti:

- Nu ne putem permite să transcendem un om - pentru a folosi acest eufemism pentru scopul principal al activităţii noastre, până ce nu-i cunoaştem în cele mai mici detalii existenţa. Ne informăm şi noi cum putem. E posibil să nu fim încă bine organizaţi. Ne vom moderniza, cu siguranţă. Suntem datori să ţinem pasul cu Progresul. Nu depinde numai de noi. E un departament mare, important, cu miliarde şi miliarde de dosare, mde, Departamentul Morţii...

Gestul deschiderii braţelor voia să vădească însemnătatea chestiunii.

- Dar dumneavoastră sunteţi un profesor distins, nu ne veţi face greutăţi. Mijloacele noastre de constrângere sunt atât de primitive... şi în acest domeniu am rămas în urmă. Există printre noi funcţionari brutali. Unii sunt foşti boxeri, pe pământ. Folosesc ranga, vâna de bou. Leagă o scândură pe pieptul sau tălpile pacientului şi izbesc în ea cu bare metalice. E foarte interesant. Nu la lovituri mă refer, ci la şoc. Se transmite în întreg organismul. Desparte plămânii de pleură. Mută din loc şi organele interne. Apropo de şoc: se utilizează şi şocul electric. Medicii dumneavoastră afirmă că e foarte sănătos. Mai poţi şti? Depinde de gust. Eu unul aş face orice mi s-ar cere decât să îndur aşa ceva. N-aţi văzut cum îl zguduie unda electrică pe cel aflat sub tratament...

Mă privi îndelung cu ochi goi de orice gând şi sticloşi.

- Ei, credeţi că este cazul să mai insistăm asupra acestui aspect neplăcut al preocupărilor noastre? Doriţi să vă vorbesc despre izbitul cu capul de pereţi? despre strânsul degetelor în uşă? despre smulsul ochiului - întreg, pricepeţi? întreg, fără să fie storcit; cu o linguriţă de ceai? despre bătaia la testicole? despre arsul membrului bărbătesc cu ţigara, ori al sânilor, în cazul doamnelor? de mutilări parţiale? de mutilările recuperabile şi de cele nerecuperabile? de mutilările totale? de bătăi umilitoare, josnice?

Îşi curăţă o scamă imaginară de pe pantaloni. Ca şi când el însuşi se simţea murdărit de câte rostea.

- Înţeleg ce spuneţi acum în sinea dumneavoastră. - "Numai să îndrăznească!" Adică noi. "Alerg", gândiţi," alerg imediat la medicul legist; îi dau în vileag; îi duc în faţa judecăţii...". Să fim rezonabili, domnule profesor; cine v-ar da crezare când aţi afirma că urmele de pe corpul dumneavoastră au fost lăsate de funcţionarii de la Biroul Morţii? Existenţa noastră este absurdă. Nu e justificabilă. Pierdeţi timpul de pomană încercând să-l convingeţi că ne-aţi văzut. Nimeni nu ne vede. Chiar şi aceia care ne văd prea bine. Cel puţin au curiosul obicei de a nu recunoaşte că ne văd. Iar dumneavoastră ştiţi categoric că nu ne vedeţi decât în forul lăuntric. Mai mult, dacă v-aţi strădui să ne târâţi în faţa tribunalelor - ceea ce, dealtfel, este imposibil -, să nu uitaţi: avem şi noi judecătoria noastră: Instanţa Supremă şi de pe Urmă; te înfăţişezi înaintea Ei la două termene: unul personal; altul în Ziua de Apoi. Toţi trec prin faţa Ei.

Se suci către celălalt, care părea să se distreze foarte datorită spuselor lui şi care comentă fără haz:

- Şi profesorii de liceu, nu? Ei nu trec personal, ci cu turma!

Primul vorbitor îşi reîntoarse pupilele către mine:

- Nu, domnule profesor, nu trebuie să vă intereseze cele câte le pomenesc. Sunteţi un om dintr-o bucată, preocupat doar de probleme culturale. Biroul Morţii nu se înscrie în orizontul dumneavoastră. Tocmai de aceea am dorit să vă cunosc. Mi-aţi putea sacrifica o jumătate de ceas? Am profita de vremea aceasta splendidă pentru a degusta peisajul alpin noaptea. Ah, noaptea! Zăpada a început să cadă... Cerul este aproape violet. Ne vom plimba împreună şi vom schimba câteva idei despre artă şi stări de spirit...

Rostirea îi era aleasă, măgulitoare şi-mi adormea suspiciunile. Ca dintr-un condei mi-a şters impresia urâtă lăsată de colegul de breaslă. Mă îmbia, într-adevăr, o plimbare în aer curat. Cu atât mai mult cu cât nu pomenise nimic despre Dorin. Acesta era o lichea, e drept. Deşi avea doar cincisprezece ani, fuma ca un şarpe, se îmbăta şi-şi bătea mama. Dar eram legaţi prin aceea că-mi era elev. Nu aveam taman eu să dau informaţii despre el acestui birou! "Şi, în definitiv, nu pot oamenii muri fără să se ştie dincolo cine sunt?!", m-am revoltat.

Cu aleasă politeţe, îmi deschise uşa şi mă lăsă să trec primul. Abia acum am putut constata cât de simpatică îi era înfăţişarea. Uşor durduliu, cu obrajii bucălaţi, trandafirii şi proaspăt raşi, cu o vagă chelie ce-i amplifica dimensiunile frunţii inteligente, cu mâini grăsune şi curate. îmi plăcea ca şi când l-aş fi ales eu însumi însoţitor al rătăcirii mele visătoare.

După câteva sute de metri parcurşi pe jos, ne-am suit într-un tren miniatural care străbătea într-un ritm teribil de lent întreaga vale dintre munţii ninşi. În compartimentul unde am găsit

locuri se afla şi o pereche de o seamă cu mine - soţ şi soţie -, prieteni buni, s-ar fi zis, cu distinsul funcţionar. Revederea dintre ei a fost o mare bucurie. în timp ce soţul se aventură într-o conversaţie în doi cu el, nevastă-sa îmi arunca ochiade sfruntate. Simţeam că dincolo de avansurile pe care mi le făcea şi care-mi gâdilau amorul propriu, nutrea şi o plăcere perversă. Tot chibzuind care putea fi aceea, m-am dumirit că era ispita de a smulge un sărut pătimaş omului de sub spânzurătoare. Adică eu, că doar nu eram atât de naiv încât să uit cu cine şedeam alături. Ba chiar mi-a trecut prin minte că acea întâlnire fusese plănuită din timp, pentru ca, sub influenţa doamnei, să mi se creeze un climat cât mai deconectant, astfel ca, dezinhibat, să încep a trăncăni vrute şi nevrute. Aşa încât am intrat în alertă. Deşi continuam să glumesc şi să mă prefac a râde cu poftă, stăteam pe ghimpi şi cu ochii-n patru.

Pe neaşteptate, uşa compartimentului se dădu în lături şi-şi făcu apariţia... Dorin. Remarcând că mă aflam în companie, avu intenţia să se retragă; însă domnul care mă cerceta îl pofti, cu cel mai serafic surâs din lume, să ia loc:

- Bineînţeles că sunteţi binevenit; şi, dacă-mi îngăduiţi o mică glumă, am putea spune că sunteţi aşteptat.

Cu o privire de conivenţă, dădu de înţeles cuplului de pe bancheta opusă să-i facă loc şi lui. Fu înghesuit între perete şi femeie, mai bine zis, aproape cocoţat pe pulpele sale, pe care doamna nu se sfii să şi le dezvelească mai provocator, orbindu-ne cu masivitatea lor poftitoare şi deşănţată.

Eram cumplit de stingherit să fiu martor al acestor intimităţi a căror victimă era propriul meu elev. Mi se acrise de buna cuviinţă făţarnică a bărbatului şi mă temeam îngrozitor pentru soarta băiatului. Trenul se adâncise într-un şir fără de capăt de tuneluri, când, fără să ne treacă prin minte una ca asta, zărirăm pe fereastră un convoi de suflete; printre ele mi-am recunoscut o mulţime de prieteni despre care ştiam că decedaseră.

Nu m-am mai stăpânit şi am izbucnit:

- Dorine, fugi!

Dorin, ca la poruncă, pricepând, pare-se, şi el capcana, ţâşni din compartiment şi se făcu nevăzut.

Insul proaspăt ras se ridică:

- Mă scuzaţi o clipă.

Ieşi la rândul său.

După câtva timp am auzit o detunătură. Însoţitorul meu se întoarse cu un revolver fumegând în mână. Rosti neglijent, dar foarte bine crescut:

- Mă iertaţi că am intrat cu el în pumn (se referea la armă), însă fumegă şi m-am temut să nu-mi murdăresc haina.

Femeia râse înţelegător. Nu peste mult, vagonul opri. Cei doi coborâră. Toţi pasagerii părăsiseră trenul, dealtfel. Numai noi rămăsesem în pustietatea lui.

- Dragă domnule profesor şi stimate prieten, în afară de răposatul Dorin, despre care, întretimp, colegul meu a luat informaţiile necesare de la părinţii săi, mai doream să aflăm câte ceva de la domnia voastră. Avem atâtea de discutat că nu ne-ar ajunge o viaţă-ntreagă. ştiţi ce-mi trece prin minte? Nădăjduiesc că nu mă veţi refuza... Pentru a putea sta de vorbă pe-ndelete, am hotărât să mă mut la dumneavoastră. De acum înainte voi locui cu domnia voastră şi cu doamna. Ah, soţia dumneavoastră! Era s-o uităm! O fi îngrijorată. Hai să ne-ntoarcem. S-o căutăm. După ce o găsim, să mergem acasă.

Şi coşmarul se încheia cu acest gust amar că tot restul vieţii urma să împart până şi aerul, în cea mai strânsă promiscuitate, cu acest abil şi necruţător emisar al Departamentului Morţii. Iluzia vieţii devenea pentru mine o plagă purulentă ce provoca dureri atroce şi avea un gust al iremediabilului.

*

PARABOLA

ÎMI REVINE ÎN MINTE o parabolă uitată de mult, o parabolă a propriei mele adolescenţe, citită de bună seamă într-o carte de Jack London, deşi astăzi mi se pare născocită de mine la vârsta celor dintâi iubiri, atunci când înfloreau cireşii chiar şi de Crăciun dacă şoapta dragostei le clătina rămuretul îngheţat.

Se făcea că mă aflam cu femeia mea şi cu ambii părinţi pe o insulă pustie din miazănoapte. într-un tărâm al gheţurilor fără de sfârşit. Departe de orice suflare omenească. Părăsiţi de civilizaţie în voia morţii. Gerul năpraznic şi lipsa de hrană ne hăituiau de la o zi la alta. Rodeam cu înverşunare şi sfinţenie de anahoreţi cei de pe urmă pesmeţi. Trozneau ca mădularele unor oraşe scufundate sub tone de iceberguri. Zilele le petreceam zgâriindu-mi vederea de zidul alb al depărtărilor înzăpezite, în căutarea unui vânat de negăsit. Eram singurul dintre noi patru în stare să bat leghele oceanului de gheţari mort. Şi am descoperit un animal - nu ştiu ce era - , mai mic decât un iepure, mai mare decât un şobolan. El însuşi amorţit de frig şi foame jinduia la sângele meu cald încă, aşa cum eu eram lihnit după carnea lui fierbinte de sub blană.

A fost o epopee a vânătorii fără armă. Pe rând luam locul prăzii şi urmăritorului. Ne măsuram fiecare pas şi fiece crâcnire. Ne cântăream unul altuia slăbiciunea, nebunia datorată disperării, lipsei de hrană.

Mi-am pierdut cunoştinţa în mai multe rânduri. Mă trezeau fie schiaunul lui de izbândă, fie colţii înfipţi în beregata mea. Când simţea că zvâcnetul de apărare mi se preschimba în mişcare de atac, dădea bir cu fugiţii, pândind iarăşi clipa mea de odihnă dintre două răsuflări, nevoită şi căznită, pentru a mă doborî.

Sosi şi momentul în care, învingând cele mai mărunte tresăriri ale umanităţii din mine, o criză de inconştienţă şi de barbarie stăpânindu-mă, am izbutit să fiu eu acela care, într-o clipită fericită, să sfâşiu cu caninii grumazul păros şi bălos de sânge. Căzu victimă degradării mele de aşteptat. Am supt nesătul sângele gâlgâitor, coclit. M-am înspăimântat că mă dezalteram ca o fiară, dar nu mă puteam opri.

Nu mi-am mai îngăduit să mă înfrupt din nici o fărâmă din carnea lui.

Alte două zile şi nopţi pe drumul de întoarcere.

Am dus prinosul animalizării mele celor care-mi erau dragi. L-am găsit pe unul dintre părinţi mort, îngropat sub zăpadă nu departe de iglou. Deîndată ce am depus vânatul în mâinile celor rămaşi în viaţă, m-am reîntors pe întinsul orbitor. Am luat cu mine cel mai mare dintre oasele prăzii, să încerc să-l transform într-o armă, ascuţindu-l de măselele gheţii.

Atunci când îmi povesteam mie însumi această întâmplare, nu izbuteam niciodată să pun în cuvinte groaza săptămânii ce a urmat. Orice făceam, norocul nu mi-a mai scos în cale nici o urmă de sălbăticiune. Pradă celei mai atroce inaniţii, m-am reîntors într-un târziu la ai mei, copleşit de o resemnare vinovată.

Priveliştea cumplită a privirilor lor incendiate de foamete m-a izgonit iarăşi. Dar nu departe, ca-n zilele precedente. După o ultimă noapte de chibzuinţă, am înfipt în pulpa propriului meu picior cuţitul de os pe care mi-l făcusem. S-a rupt când s-a izbit de pielea ca tăbăcită. Abia atunci am zărit cu coada ochiului un bulgăre de gheaţă nu departe de mine. Prin câteva izbiri ale lui de pătura glacială de pe jos, am obţinut ceea ce doream. Una dintre aşchii era suficient de ascuţită să poată ţine locul uneltei stricate. Am despicat o halcă anemică din pulpă - din câtă carne îmi mai rămăsese. Am dăruit-o degrabă celor pe care, în nădejdea mea schizofrenică, încercam să-i salvez. şi i-am hrănit cu carne din carnea mea.

*

CLUJUL DE PE MĂGURI

- NU SUNTEŢI SINGURUL BUCUREŞTEAN să se mire de frumuseţea oraşului nostru, îmi spuse domnul acela cu barbişon, după ce mă ascultă lăudând entuzias-mat Clujul vizitat de mine pentru prima oară atunci.

Îmi răbdase explozia verbală cu bunăvoinţă, poate chiar cu interes şi simpatie. Smocul de păr ondulat de sub bărbia sa, castaniu arămiu, tuns cu grijă şi cochetărie, îmi confirma cele ce rosteam: când şi când cobora şi urca sub figura lui uşor congestionată de căldura zilei. Pielea subţire, întinsă pe obraji şi pe fruntea lată, înaltă şi bombată, reflecta cu osârdie lumina. Gura îi era mică, buzele neaşteptat de roşii, nasul subţire şi fin ca pana unei păsări cântătoare. Sprâncenele, abia desenate, i se risipeau, decolorate de soare şi înspicate cu alb; un fir îi crescuse în afara legii şi alcătuia două rotocolişuri în aer. Creştetul i-l adumbrea o pălărie de pai de modă veche, cu boruri largi şi panglică subţire neagră. Ochii - unde adunase întreaga sa blândeţe -, înguşti, căprui-verzui, după cum cădea raza, i se descumpăneau către un cenuşiu sticlos.

Distincţia bărbatului se întemeia pe ani îndelungaţi de practicare a bunei cuviinţe şi a înţelegerii faţă de semeni.

Se bucura, domnul abia cunoscut pe o bancă din parc, să mă audă apreciind monumentele capitalei transilvane, statuile, catedrala şi celelalte clădiri istorice, universitatea şi grădina botanică, vestitul cartier Mănăştur. Zâmbi când am exclamat că era un oraş foarte curat:

- Domnule dragă, un oraş pe străzile căruia au călcat Simion Bărnuţiu, Micu Klein, Gheorghe Şincai, părintele Agârbiceanu, profesorul Lucian Blaga, istoricul Lupaş, Sextil Puşcariu, Pârvan, Onisifor Ghibu, păstrează până şi-n pietrele caldarâmului aurora lăsată-n dar

veacurilor de umbra lor orbitoare. Pe aici s-a perindat şi a respirat bună seamă din cugetul românesc...

Se juca desenând cu vârful bastonului lăcuit, prin pietrişul mărunţit între vârfurile pantofilor maro cu sclipire impecabilă. Câteva clipe trecură astfel. Apoi adăugă:

- Dacă ne încântă acest Cluj de sfârşit de mileniu, ce va fi fost Clujul inegalabil cunoscut din tradiţii?...

- N-aş putea vizita ruinele lui?, m-am grăbit să mă interesez cu stupiditatea turistului lacom de mărturii istorice şi culturale.

- Ruine?

Pronunţând cuvântul se încruntase uşor, ca şi când nu l-ar fi înţeles cum se cade. Pe urmă aruncă spre mine, bine dispus:

- Ruine? Aţi dori să vizitaţi ruinele Clujului de odi-nioară? Cum nu! Se poate. Mă însoţiţi?

Şi se ridică alene.

Abia cotirăm prin spatele băncii că am avut surpriza să constat cum grădina publică, în acea parte, se preschimba în pădure, cum se îndeseau arborii, cum aleea devenise potecă şi urca pe nesimţite. Nimic nu vestise părăsirea ei, nici vrun gard, nici vrun alt semn. Nu ştiusem că-n mijlocul unui oraş atât de civilizat respirau desfăşurări peisagistice atât de insolite. Mă desfătam în tăcere, pe când mă străduiam să-mi ritmez respiraţia după lungimea şi cadenţa pasului.

De altfel nu ne grăbeam. Călăuza mea se deplasa cu multă prudenţă. Pe cât de elegantă-i era silueta când şedea, pe atât de ridicol arăta ea când o urmăreai mergând, ceea ce-mi stârni mila. Nu observasem, până ce am văzut-o din spate, că suferea de o infirmitate tristă. Cine ştie din ce pricină labele picioarelor îi erau nedezvoltate; rămăseseră la stadiul copilului; dar ce copil! aşa de parcă ar fi avut şase ani, ba patru, ba chiar mai puţin... Era cutremurător efortul depus de acele jucării locomotorii pentru a-şi susţine şi purta torsul vânjos şi pântecul protuberant. Parcă păşea în pensete. Pantofii erau cu siguranţă lucraţi la comandă, deoarece imitau perfect încălţămintea celor sprijiniţi pe picioare cu adevărat bărbăteşti. îmi aruncasem privirile asupra lor şi anterior şi nu le surprin-sesem micimea, atât de meşteşugit erau croiţi. Astfel, înaintarea îi era legănare, opintire şi salt şi, pe deasupra, ceva nespus de dizgraţios, din păcate.

Totuşi păream să progresăm pe dâmb cu rapiditate.

împrejurimile parcă se schimbau întruna. De altminteri, vizibilitatea scăzută din acele locuri mă şi împiedica să descifrez zona prea bine.

Curând am dat într-o cale pietruită. Aici furăm nevoiţi să micşorăm pasul, ferindu-ne mereu din dreptul unor care trainice şi asurzitoare. Erau încărcate vârf. Vizitiii care mânau caii vânjoşi şi sănătoşi nu-ţi păzeau viaţa. Nici nu-şi clinteau privirile aspre de pe firul drumului. Impresia de activitate neîntreruptă, încordată, mă ostenea cu atât mai mult cu cât te potopea absolut pe nepregătitelea faţă de liniştea urbei din vale.

Treptat m-am obişnuit cu acel du-te-vino sălbatic şi mi-am putut da de rostul simţământului straniu ce mă agasa de când mă vedeam îndatorat fără răgaz să tot sar în şanţ de frica cărăuşilor indiferenţi, concentraţi, muţi: carele aveau roţile compacte, cioplite de-a dreptul din trunchiuri de copac! Mi-am spus că poate se experimentau mijloacele de transport ale omului primitiv, în cadrul cine ştie cărei cercetări ştiinţifice. Aceasta explica şi lipsa de interes a vizitiiilor pentru cei doi preumblători nesemnificativi.

- Păcat!, mă pomenii că-mi vorbeşte tovarăşul de drum, întorcându-se brusc spre mine.

Până atunci îmi rumegasem gândurile-n tăcere. Respectasem consemnul nerostit, socotind că-i venea greu să macine distanţa pe 'picioroangele' lui ciudate şi bolnave şi să facă în acelaşi timp efortul de a participa la un dialog.

- Păcat că nu-i noapte şi că nu-s zorii aproape..., continuă cu un fermecător aer poetic. Izvorul e prin preajmă. Cine vede soarele răsfrângându-se-n apa lui, cunoaşte intrarea-n beci, şopti, adâncit în propriile sale preocupări.

- Care beci?, m-am mirat.

- Te tragi cumva dintre şapte fraţi?, sări el la o altă întrebare, fără nici o legătură cu a mea.

Uimit, am negat din cap, fără cuvânt. Nu cred că vorbele sale erau cele mai potrivite să risipească negura lăsată-n sufletul meu de monstruoasele care colbăite.

- Nu eşti al şaptelea născut?

Am clătinat iarăşi capul de la dreapta la stânga. Nu ştiam cum să iau insistenţa sa. Îmi părea că citeam în ea o intenţie de glumă, dar n-o pricepeam.

- Păcat! Te-ai fi putut uita în unghie, în ziua şi la ceasul când împlineai şapte ani. Ai fi văzut. Ai fi ţinut minte. Astăzi mi-ai fi descurcat încâlcelile. Am fi ştiut unde este intrarea... Păcat! Timpurile s-au amestecat... Năvăliri... prigoniri... barbarii... Până şi pe mine m-a năucit învârtejirea vremurilor...

Părea să se mire. Un vag zâmbet îi flutura, întristat, la colţurile gurii. Râse cu oarecare cinism:

- Au întrecut măsura celor mai optimiste aşteptări ... Istoria mi-a furat mintea aiurea ... şi am uitat. Până şi eu. Păcat!

Înţepeni locului:

- Taci!, porunci, crispat de am simţit adrenalina năvălindu-mi în gură.

Între noi fie vorba, nici nu-mi ardea să-ncerc a cuvânta. Am ciulit urechile, luându-i pilda. Forţându-mă să ajung şi eu acolo unde i se străduia auzul, m-am opintit pe buza unei genuni lipsite de orice sunet, ca-ntr-un cavou. Mă neliniştea că nu-mi dădusem seama când şi cum încetase rostogolirea nebună a carelor ce mă scosese din minţi. Jur împrejurul nostru nici ţipenie. Neobişnuită zi, neobişnuită plimbare.

- N-auzi un clopot?

- Dincotro?, am murmurat cu bărbia îngheţată.

- Din pământ, zise.

Un fior îmi furnică trupul din creştet până-n tălpi: cu atâta teamă, dar şi cu atâta bucurie posesivă rostise cuvintele două.

- Nu, am constatat târziu.

Reveni la ideea precedentă:

- De fapt, nu-i un singur izvor. Pe un plai al Chicerii a existat cândva o fântână cu scări. Din ea plecau patru conducte. Treptele şi conductele, din aur ...

Nu-mi puteam crede urechilor. Să-şi bată joc de mine? Părea deosebit de serios. Să nu fi fost întreg la minte? Toate câte le rostise şi făptuise până atunci dovedeau omul obişnuit, ca mine, ca oricine. Să fi avut ştire de ceva necunoscut celorlalţi? Nu aveam timp să mă lămuresc căci:

- ... din conducte ieşeau nouă izvoare. în oricare dintre ele s-ar uita soarele ...

Amabilul domn deveni prea preocupat de ceva ca să-şi mai isprăvească fraza.

Nu numai prezenţa sa fizică se schimbase radical, datorită faptului că-i surprinsesem hiba monstruoasă - cu care dealtfel mă obişnuisem -, ci şi felul său de a fi, manierele, modul cum purta discuţia. Elipse tot mai des interveneau în exprimarea lui, trădau o frământare ce-mi rămânea străină, îmi apărea ca tot mai de neînţeles, mă descumpănea până la a mă face să-ncep să regret că-l însoţisem în acele pustietăţi provocatoare de iluzii - cum era cea a carelor fascinante, de ce nu? Mă lua părtaş la ceva care, eram sigur, constituia o căutare a lui şi numai a lui, fără să mă fi lămurit de ce o făcea, ce anume urmărea şi cum l-aş fi putut ajuta.

Pe cât mi se păruse prezenţa lui de odihnitoare cu un ceas înainte, pe bancă, pe atât de tulburătoare îmi erau acum oscilarea pupilelor sale, tremurul glasului, dezordinea propoziţiilor fragmentate.

Fiindcă nu izbuteam să leg aceste frânturi cu nici un chip, m-am străduit să mă edific asupra a ceea ce văzusem sau mi se năzărise a fi zărit.

- Unde goneau carele acelea?

- Unele urcau spre Cluj, zise; altele coborau de acolo.

Am înlemnit auzind această enormitate, cu atât mai mult cu cât o debitase pe tonul cel mai liniştit cu putinţă.

- Clujul nu-i în vale, în urma noastră?

- Ah, ba da. Dar ce fel de Cluj?, scuipă dispreţuitor, ceea ce nu se mai potrivea bunei sale creşteri. Mă refeream la celălalt: Clujul etern. De pe Măguri. De aici, din Apuseni.

M-am temut, pe neașteptate - cum se-ntâmplă-ntotdeauna - că am înnebunit şi mă întrebam ce se va face acel handicapat dacă deveneam furios, singur cum era în parcul de unde închipuirea mea bolnavă mă făcuse să plec aiurea, gonit din urmă de delir.

- Care Apuseni?!!!, am urlat.

- Munţii aceştia, spuse încântat, rotindu-şi privirile şi cuprinzând între braţele deschise panorama descălecată la picioarele noastre.

Se putea, oare, să fie şi cuvintele la fel de înşelătoare ca scornirile fanteziei mele maladive? Auzeam ce auzeam, vedeam ce vedeam. Am pipăit, fără să-mi fi dat seama că o făceam, scoarţa aspră a unui copac din apropiere. Mi-am sprijinit mâna pe umărul bătrânelului voinic, prefăcându-mă că-mi scoteam o piatră din sanda. Scoarţa, umărul, sandaua, erau cât se putea de reale, iar senzaţia mea era asemănătoare tuturor senzaţiilor din anii de până atunci, când fusesem încă sănătos.

Mda ... ne aflam în drum spre o culme muntoasă. Poate, într-adevăr, cultura mea geografică lăsa mai mult de dorit decât eram conştient. Posibil ca între Cluj şi Apuseni să fi fost distanţa pe cât de mică o străbătusem. M-am străduit să-mi potolesc îndoielile şi temerile şi, ruşinat, am tăcut chitic. M-am agăţat de vechea mea întrebare, nădăjduind să nu-mi descopere neştiinţa:

- Păreau foarte încărcate. Ce să fi cărat oare?

- Aur!, veni răspunsul scurt şi cuprinzător, cu o completare la fel de laconică: - De la băi.

Poate că mi se citea pe faţă că nu mă simţeam bine, poate că mi se citea că nu mă simţeam mai edificat ca înainte cu aceste informaţii precise şi seci, că omul adăugă:

- Pe drumul nostru se scurg zi şi noapte fel de fel de bogăţii şi de scumpeturi. Băieşii le bagă în nişte tijniţi de care numai ei au ştire. Oraşul e îngrădit cu ziduri groase de piatră şi e păzit de frica hoţilor.

Pe mine altceva mă rodea:

- Dar acuma unde-s carele?

- Nu trec până vorbim.

Am rămas efectiv mut de stupoare în faţa unei astfel de explicaţii.

- Zidurile, cine le păzeşte?

- Urieşii, vâlvele ... Românii-s bine cu ei.

- Urieşii?!

M-am aşezat, ori am căzut, pe un trunchi acoperit cu muşchi, doborât de puhoaie. Mi-am găsit anevoie batista - uitasem până şi-n ce buzunar o ţineam. Mi-am şters în mai multe rânduri fruntea, obrajii, gâtul, ceafa. Le acoperea o năduşeală rece, ca înainte de moarte.

- Da, urieşii. Aurul, argintul, au fost ale lor la început. Până a venit Dar al lui Istaspe, cu oaste mare, a trecut Clujul prin foc şi sabie, a omorât oamenii şi a fost tot gata. însă comorile nu le-a găsit, că erau pe mâna urieşilor. Apoi aceştia le-au dat românilor, să-şi facă arme, platoşe, scuturi, să nu-i mai ucidă nimeni. şi-i ajută la pază.

Trebuia să-mi iau curaj şi să mă dumiresc. Orice ţi s-ar întâmpla-n viaţă, înainte de a acţiona, se cuvine să fii bine lămurit ce se petrece cu tine.

- Urieşii?, am repetat neîncrezător.

- Şi cu vâlvele.

- Care vâlve?!

- Ale comorilor. Unii le văd. Am mai pus să le păzească şi nişte semne.

- Semne?

- Da, semne. La uşa unui beci sunt doi zăvozi desenaţi. Altundeva străjuieşte un ţap de marmură. într-un loc - doi câini de aur. Aiurea - doi căţelandri din piatră. Ori un cioban, cu oi cu tot din aur, cu blestem. Mi-am bătut joc de lacomi. Pe o lespede de stâncă am scris: *CINE MĂ VA ÎNTOARCE, MARE BUN VA GĂSI*. He-he! Au muncit şi-au săpat Beşa Bătrânul şi Maria lui Ciorlan, să crape acolo! ... Au săpat, au tot săpat! şi era scris pe partea de dedesubt: *MULŢUMESC CUI M-A ÎNTORS, CĂ MĂ DUREAU SPATELE.* Ar fi vrut ei să pătrundă la comoară ... Intri, te simţi bine, ospătezi: doar lingi piatra şerpilor şi-ţi trece foamea ... Te-ngraşi, te faci voinic... şi când ieşi, nu mai găseşti pe nimeni din lumea ta, atâta veac s-a risipit în urmă-ţi.

Râse ce râse, apoi:

- Numai că nu mai ştiu unde am pus semnele: s-au încurcat timpurile, s-au încâlcit amintirile de prea multă istorie. Mi-am pierdut şirul. Mereu... mereu... mereu... nădăjduiesc... Poate un om... poate altul... unul din cei curaţi... Să-l întâlnesc... să văd cu ochii lui... să aud cu urechile lui... să ating cu mâinile lui...

Cine era domnul acesta cu care am schimbat câteva vorbe anodine, care se mişca atât de fără pereche şi care-şi asuma rosturi de pivnicer şef al unor comori legendare?

- A venit o dată la mine un copil: ajutor de păcurar. Mirosea a oaie...! Mi-a spus că a auzit tecerile.

- Tecerile?, l-am întrerupt, neînţelegând cuvântul.

- Viorile. A auzit viorile cântând. Băiatul acela a fost singurul care a nimerit comorile Clujului, acolo unde le-am tăinuit, unde am pus meşterii să le-ngroape. şi i-am îngropat şi pe ei, cu aurul, să nu se mai ştie locul. - "Uite", a zis copilul, "eu văzui nişte ţigani zicând în teceri, ia unde. Unii aud spuind că-i zice Ţigăneasa; şi acolo zic tecerile. Ai să vezi!". Ca şi când n-aş fi ştiut!... Era al şaptelea dintre şapte fraţi: citise-n unghie. M-am dus. Ce să faci? Minte de copil! îmi cerea să-i dau moartea: aflase locul. Puteam să nu i-o dau? Numai pe meşteri nu i-am putut omorî de-a binelea: îi ajută dragostea lor de teceră. Stau şi aşteaptă şi

astăzi sub pământ şi cântă. Cântă sub pământ... I-au mântuit tecerile lor. Doar dacă n-or mai cânta li s-ar trece suflarea.

De când începuse a pomeni despre 'teceri', străinul zvâcnea când şi când a pas de danţ, ca şi cum n-ar mai fi putut răbda vreo ciuleandră îndrăcită auzită doar de el şi l-ar fi fript pământul sub tălpile gingaşe. Cum ţopăia pe loc, părutu-mi-sa că ceea ce vedeam sub cracii lui nu aducea cu piele omenească, ci cu blană de jivină, iar că ceea ce ascundea în pantofi semăna mai curând decât cu o labă de picior cu o copită.

″Acum mi-a venit sfârşitul", am îngăimat în sinea mea.

M-am pomenit ridicându-mă de pe bancă, plimbându-mă agitat şi rostind - că nu el vorbea, ci eu:

- Numai pe meşteri nu i-am putut omorî de-a binelea... Numai pe meşteri nu i-am isprăvit... Cântă sub pământ... Tecerile...

Până atunci domnul cu barbişon care şedea lângă mine pe bancă îmi răbdase vorbele cu bună voinţă, cu interes şi simpatie. Smocul de păr ondulat de sub bărbia sa, castaniu arămiu, tuns cu grijă şi cochetărie, îmi confirmase spusele, coborând şi urcând sub figura lui uşor congestionată de căldura zilei.

*

DOAMNA CARE CIOCĂNEŞTE NOAPTEA

SCRIITOR REALIST socotindu-mă, mă aflu în faţa a încă unui şir de întâmplări pe care mă simt nevoit să le socotesc a intra în conul de umbră al zonei crepusculare încercate de trăirile umane. Căci deşi toate cele ce urmează nu se depărtează cu o iotă de la adevăr, treptat ele se depărtează de experienţa noastră cotidiană, ba chiar şi de câte suntem dispuşi să acceptăm că fac parte din sfera posibilului. Dar destul cu lămuririle pregătitoare. Să purcedem la fapte.

*

Mama mea era destul de recent recuperată în urma unei hemipareze grave. Rămăsese cu sănătatea fragilă, cu starea de spirit gingaşă la traume. Memoria îi scăzuse sensibil. O cură de somnifere precscrisă imprudent de către un medic mai grijuliu cu banii storşi prin vizitele la domiciliul pacientei decât faţă de starea ei îi provocase câteva halucinaţii spectaculoase şi convingătoare de care abia scăpase prin întreruperea medicaţiei intoxicante. Nălucile bunicilor şi unchilor mei - părinţii şi fraţii săi decedaţi - continuau să ne bântuiască apartamenul. Mă izbeam de prezenţa lor adesea, de câte ori o auzeam stând de vorbă cu dânşii, ori narându-mi despre convorbirile purtate cu ei şi chemările în lumea lor, la care o supuneau destul de des.

Convalescenţa nu ne era mai puţin înduioşător tiranică decât boala ce o precedase. Necesita atenţia permanentă a tuturor membrilor familiei. Cu toate că nu se ţinea bine pe picioare, nu era suficient de conştientă prin ce situaţie gravă trecea. Când te aşteptai mai puţin, o pornea cătinel să străbată încăpere după încăpere, bâjbâind printre mobilele prea numeroase pentru pasul ei nesigur. Acestea îi foloseau şi ca puncte de sprijin în înaintarea nehotărâtă. În acelaşi

timp, însă, reprezentau şi obstacole periculoase pentru o persoană ameţită, amorţită şi insuficient stăpână pe reacţiile proprii. Când vreunul dintre noi ceilalţi redeschidea întâmplător uşa odăii abia părăsite şi o zărea ezitând singură printre colţurile ameninţătoare ale atâtor scaune plasate taman în calea ei, îl năpădea teama. Mama trecea pe alături de peretele de sticlă al vitrinei sau freca din cot geamurile tablourilor agăţate pe pereţi în rândul de jos, la înălţimea potrivită oricărui accident imaginabil. Ne năpusteam s-o salvăm de la împiedicarea şi căderea ce ni se păreau iminente. Dumneaei ne privea cu o mirare inocentă. Nu pricepea de ce arătam panicaţi. Ne explica blând, cum o făcuse toată viaţa, că n-avea rost s-o fi păzit atât de straşnic. Era jenată că ne iroseam zilele cu supravegherea sa. Ori încerca să ne păcălească inventând o glumă pe loc. În anii ei buni dăduse dovada unei firi fundamental bine dispuse, în pofida apăsării unor necazuri mai grele decât obişnuiesc semenii noştri să suporte. Ispita de a râde nu-i pierise însă. Din păcate, mi-a fost dat să asist şi la acea cumplită retragere a mamei din lumea solară a surâsului. Revenind de unde am plecat, alteori ridica tonul ca răspuns la zbieretele noastre înspăimântate, cu care fie ne eliberam nervii, fie voiam, adoptând reversul tactului pedagogic, s-o speriem de fapta sa şi să obţinem pe această cale însămânţarea hotărârii de a nu-şi mai repeta neascultarea.

Unul dintre mijloacele socotite de tatăl meu a-i fi fost benefice în acele luni ale însănătoşirii - ele urmau să se preschimbe-n ani - a constat în a-i fi oferit o cât mai mare variere a evenimentelor existenţei. Mama nu mai avea capacitatea fizică să iasă în oraş. Abia de parcurgea câteva sute de metri, susţinută de braţ, ceea ce măsura distanţa de la uşă la colţul străzii şi înapoi, traseu repetat cât se scurgea jumătate de ceas. Mare amatoare de teatru, nu mai frecventa sălile de spectacol. Gospodină din naştere şi prin înclinare, nu mai gătea, nu mai ştergea praful, nu mai mătura, orice aplecare riscând să-i fie fatală. Aceste interdicţii o dureau, deoarece condusese casa cu patimă şi rafinament.

Prietenele de altcândva nu se mai arătau grăbite s-o caute, odată încetând vizitele sale la ele.

Culmea nenorocirii era că, cititoare avidă, rămăsese cu o deficienţă definitivă a aparatului optic. Ajunsă la capătul din dreapta al rândului tipărit, muşchii globilor nu-i mai coborau privirile cu câtimea necesară lecturii rândului următor, astfel încât biata de ea reîncepea să parcurgă la nesfârşit acelaşi şir de litere. Când şi-a dat seama că hiba era ireparabilă, renunţă să mai deschidă vreo carte. Tot piedica asta o întâmpina când să descifreze subtitrajele filmelor transmise pe micul ecran, ceea ce o punea în imposibilitatea de a le mai urmări corect trama.

Zăvorâtă într-o izolare apăsătoare, singură cu neputinţele sale, trebuiră descoperite noi fiinţe binevoitoare care să-şi jertfească puţin din timpul liber pentru a o ţine de vorbă. Părintele meu făcu apel la o vecină, alta, la câte avură inima să dea ascultare rugăminţilor lui.

*

Printre 'doamnele de companie' benevole se nimerise şi văduva unui perceptor fiscal provincial: Varzan. Dumneaei se dovedi cea mai înţelegătoare şi cea mai pregatită a-şi fi luat în serios, cu simpatie umană, rolul de amică improvizată. La două-trei zile apăsa îndelung pe butonul soneriei. Intra, cu pupilele strălucind de lumină şi, iute-n mişcări, împotriva siluetei sale durdulii şi a vârstei înaintate, a şirei spinării înclinate uşor înainte, ceea ce-i conferea mersului grăbit o oarecare poticneală, pătrundea ca la dânsa acasă în dormitorul semisomnolentei bolnave. Muta un scaun alături de patul suferindei şi se pornea să turuie. Jumătate de ceas mai târziu, mama dădea semne de neatenţie. Cealaltă, remarcându-i

osteneala, se retrăgea discret, de fel froasată, şi, veselă, mă asigura, când o conduceam, că urma să revină deîndată ce-şi găsea timpul disponibil.

Doamna Varzan te atrăgea pentru că, deşi bătrânică, nu lăsa impresia să fi fost apăsată de ani. O vioiciune a spiritului reducea, pentru conlocutori, mult din suma celor care-i măcinaseră vrând-nevrând chipul şi trupul. Fanată, desigur, cu carnea de pe şolduri lăbărţată, cu pieptul căzut, oricât de opulent se dovedea a se fi sumeţit odinioară, cu mersul legănat evocându-l pe acela al raţelor, cu glasul asprit şi mutându-se alternativ, fără vreo intenţie emfatică, pe trepte ale portativului îndepărtate-ntre ele, lăcrămând fără motiv afectiv, contracara toate acestea cu o prezenţă amuzantă în dialoguri, cu un interes viu pentru orice subiect de conversaţie, cu o participare activă la tot ce era de trebăluit de faţă cu ea, cu o spontaneitate, o repeziciune a gesturilor, o judecată dreaptă şi o demnitate firească, deloc jenantă, trăsăturile menţionate dăruindu-i o independenţă ce o prindea de minune. Avea un vino-ncoace ce-ţi stârnea curiozitatea şi, simultan, ceva ce-ţi impunea respectul.

Cu atât mai mult cu cât din spusele risipite de doamna Varzan deduceai că nu era străină de cunoaşterea unei zone mai puţin familiare inşilor de rând, anume a celei oculte sau parapsihologice. Această trăsătură nu se maria deloc cu portretul psihologic, aşa cum i-l schiţasem în mintea mea, trăsătură socotită de mine un moft împărtăşit de majoritatea doamnelor de o anumită vârstă, dornice să-şi agaţe nădejdile privitoare la prelungirea, fie a tinereţilor, fie a vieţii, cât mai îndelung posibil; sau măcar a existenţei de după obştescul sfârşit.

Pentru a-i fi fost şi eu agreabil şi a cimenta legăturile sale cu casa noastră, i-am pomenit de nişte studii privitoare la yoga, pe care le tipărisem şi i le-am dat să le parcurgă.

*

Peste câteva zile, după repetate semnalări muteşti ale conivenţei, de ca şi cum secretul nostru n-ar fi trebuit să transpire, îmi şopti să trec pe la ea. Cum am uitat la fel de repede invitaţia pe cât de pripit mi-a fost făcută, o reînnoi cu prima ocazie. De data aceasta m-am conformat.

Doamna Varzan închină mai bine de un ceas din conversaţie scrierilor mele şi ideilor ce i le sugeraseră. Se vădea mult mai informată în domeniu decât o creditasem. şi nu numai în acela al disciplinei indiene numite. Când vorbea despre perenitatea sufletului, reîncarnare, despre puterile suprafireşti ale iniţiaţilor şi despre câte şi mai câte de acelaşi soi, punea în cuvinte o patimă molipsitoare. Astfel i-am descoperit forţa de convingere şi fascinaţia pe care o emana când pleda pentru credinţele sale.

De când mă ştiu ador să descopăr în aproapele meu faţete inedite ce să-mi prilejuiască o reîmprospătare a preţuirii lui. Doamna Varzan constituia o dovadă în plus că procesul de cunoaştere a celor din preajma noastră nu se-ncheie niciodată. în atâtea rânduri a pătrunde mai adânc în alt suflet ţi-aduce mâhniri tot mai mari, fiindcă nu rareori omul şi-ascunde faţa cea urâtă. Vecina noastră îşi revela un profil nu numai nebănuit, ci şi deosebit de singular şi vrednic de stimă. Simţeam că nu debita cunoştinţe adunate din câteva volume răsfoite-n grabă. Dimpotrivă, transmitea adevăruri trecute prin filtrul experienţei personale, ce-i aparţineau în mod autentic, asupra cărora n-avea dubii.

Uitasem cele mai bine de trei decenii ce ne separau şi nu mai eram conştient decât de vigoarea cu care mă săgetau privirile sale de foc. Mă aprinsesem şi eu de incendiul ei lăuntric. A afirma

că mă captiva însemnează prea puţin; participam la o combustie spirituală devenită comună ambilor. Cercetările mele de până atunci în teritoriul paranormalului se rezumaseră la munca în bibliotecă. Pentru întâiaşi dată mă smulgea careva din confortul interior, mă răpea, mă îngloba în sinele său. Aveam senzaţia că mă topea şi-mi dăruia formă nouă. Simţeam o toridă, dar dulce moleşire a membrelor şi a întregului organism, o frământare, o zdrobire şi o replămădire. Asudam abundent fără a fi fost conştient de aceasta.

- Avem foarte multe de vorbit împreună..., îmi repeta într-una.

Insistenţa nu era necesară. Eram convins că-i acceptam prezenţa ca pe o necesitate, chiar de nu mi-ar fi făgăduit acea perspectivă. Numai la gândul că m-ar fi putut lipsi de starea în care mă plonjase şi mă şi adumbrea gustul însingurării melancolice.

*

Totul se petrecuse într-o viteză atât de mare că nu mă ştiam descurca, nu găseam calea potrivită să sudez cele două imagini: doamna amabilă, săritoare şi uşor ridicolă, folosită terapeutic de către tatăl meu şi mine însumi, pentru menţinerea sănătăţii mamei într-un stadiu rezonabil şi cuptorul încins din care abia ieşisem, ca un nou născut.

Prietenia acum închegată nu se putea manifesta nici în locuinţa mea, nici într-a ei. Ce ar fi bârfit despre noi ceilalţi locatari ai străzii, dacă m-ar fi văzut ridicând prea des zăvorul porţii sale? Iar la mine acasă nu era indicat să ne fi dedicat prea des acelei înfruptări din Nevăzut. Aici îşi găsea rostul doar vizita ei filantropică. Drept care i-am cerut îngăduinţa s-o chem la o prietenă de-a mea interesată şi ea de aceleaşi taine, Mihaela Sultana. Când s-au prezentat una celeilalte, am aflat şi eu că pronumele doamnei Varzan suna foarte ciudat: Solomonia.

Auzindu-l rostit, nu mi-am putut împiedica mintea să-mi alerge la solomonari.

Nu ştiu în ce măsură cititorul meu este încunoştinţat ce e un solomonar. După cum se vede din denumirea acestui ins rareori întâlnit, el îşi derivă - pentru tradiţia noastră populară - tainele meşteşugului de la înţeleptul Solomon. Iar meşteşugul său e acela de a aduce ploaia. Ridică balaurul revărsărilor de apă din locul unde zace adormit. Călare pe el, străbate cerurile, împarte grindini la vrăjmaşi şi le plouă rodnic prietenilor. Fără el, nourii sunt plumburii sau lăptoşi, n-au spor. El dezleagă baierele văzduhului şi stoarce ugerele tăriilor.

Astfel de aluzii stârnite de numele de botez al doamnei Varzan, asociate discuţiei noastre mai sus pomenite, îmi îmbrobonără pielea a fiori; ele mi-o desemnau ca smulsă dintr-o lume mitică.

Mihaela Sultana lucrase ca cercetător la Institutul de ştiinţe Pedagogice. Ieşise la pensie de mai bine de un an. La scurt răstimp după ce-şi câştigase libertatea, resimţise povara lungimii zilelor anevoie de umplut.

Se bucură de prilejul întâlnirii unui om care avea să-i dăruiască satisfacţii intelectuale aparte. Setea pensionarului de a recupera deceniile nefolosite, pentru împlinirea diferitelor aspiraţii din tinereţe, ale căror chemări n-au fost ascultate la timp, este mult mai usturătoare decât ne închipuim. El se lansează febril în învăţarea limbilor străine, în studierea disciplinelor necunoscute, în parcurgerea a sute de kilometri ca turist, în frecventarea asiduă a sălilor de

concert şi în tot atâtea alte sârguinţe nedoveditoare de altceva decât că rareori omul trăieşte după placul inimii sale şi că mai toţi ne înăbuşim aleanul şi visarea.

Se dăduse peste cap în vederea întâmpinării Solomoniei Varzan. De cum am intrat în căsuţa ei scundă de la periferie, îşi ceru îngăduinţa să lipsească puţin, să facă ultimele pregătiri pentru o gustare. Ne îndemnă să ieşim în verdeaţa curţii neobişnuit de întinse, îmbogăţită cu şiraguri paralele de lalele pe aproape toată lungimea, cu câteva boschete de trandafiri şi, de-a dreapta şi de-a stânga aleii frontale, cu puiet de brad. Un mic rai peste drum de care un amplu teren viran năpădit de buruieni supralicita sentimentul că te-ai fi găsit la ţară. Dealtfel, răposatul domn Sultana de aceea şi cumpărase lotul cu modesta lui clădire din chirpici. Făcuseră rost şi de o vacă, hrăniseră porci, crescuseră păsări. îşi şi susţinuseră existenţa din asta, atunci când Mihaela fusese dată afară de la Academia Română, dintr-o funcţie de birocrat mărunt, drept urmare a unui amabil denunţ săvârşit de către un prieten din tinereţe (de fapt, marea sa iubire şi unica, din acele vremuri depărtate).

Ajunsesem în fundul îngrădirii, ameţiţi de frumuseţea văratică din jur, când ne pomenirăm cu gazda în spatele nostru:

- Am pus masa înăuntru. Dacă preferaţi să rămâneţi afară, vă sunt recunoscătoare. Mă topesc după aer. Numai se-rile mă vâr între patru pereţi. Ca să fiu cinstită, i se adresă noii venite exclusiv, după ce-mi isprăvesc treburile gospodăreşti, profit că am garduri înalte şi fac nudism cât rămâne soarele pe cer.

Niciodată nu mă izbise faptul că scândurile ce mărgineau grădina, lipite una de cealaltă şi vopsite în nuanţa ierbii crude, îşi găseau şi menirea de a ascunde de ochii lumii băi de soare atât de neobişnuite-n Capitală. Pentru mine, doamna Sultana, deşi femeie, nu putea fi evocată-n minte decât îmbrăcată cu decenţă.

- Asta mă ispiteşte şi pe mine, chiar dacă nu dezbrăcată de tot şi nici în plin soare!, veni replica amuzată a celeilalte doamne; nici pe dânsa n-o imaginam altfel decât cu vestimentaţie cât mai cuminte, pe măsura vârstei sale.

Mult mai târziu am purtat următorul dialog cu amfitrioana noastră de atunci:

- Este adevărat ceea ce ai afirmat când am adus-o aici pentru întâia oară pe doamna Varzan?

- Ce anume?

- Că obişnuieşti să faci plajă-n pielea goală-n curte?

- Nici vorbă.

- Atunci de ce ai spus-o?

- Nu izbuteai cu nici un chip să treci de pragul jenei instaurate între noi şi ce ne-a frustrat sufletele de cei mai pro-fitabili ani. Speram să te provoc să-mi propui o partidă de plajă-n doi, să spargem gheaţa. Aceasta pe de o parte. Pe de alta, o lăudaseşi în aşa hal pe Solomonia, înainte de a o fi adus la mine, că m-am temut că te pierdeam. Intenţia mi-era s-o fac să-şi scoată hainele de pe ea, s-o vezi cât era de bătrână, să te dezmeticeşti, să rămâi - avu o scurtă ezitare, apoi se hotărî să-şi încredinţeze gândul până la capăt - să rămâi... bunul meu.

- şi când colo... Ce surpriză!, i-am curmat explicarea manevrei.

Mihaela nu mai comentă.

Părinţii mei plecară în vilegiatură. Aceasta ne îngădui, vecinei şi mie, o scurtă vacanţă la Mihaela Sultana, de care profitam din plin, întreruptă doar serile. Avurăm o surpriză, Mihaela şi cu mine, la dezbrăcarea noastră, a tustrei. Solomonia ne înfăţişă, apărat doar de costumul de baie, un trup cu cel puţin douăzeci de ani mai tânăr decât îl presupunea vârsta ei adevărată. Când ne-am regăsit doar îndenoi, am constatat că ceea ce o punea în inferioritate pe doamna Varzan nu era absenţa prospeţimii şi a armoniei formelor, ci folosirea unei croitorese nepricepute.

*

Acest preambul mi-a fost necesar pentru a ajunge la etapa posterioară a relaţiilor bizare instaurate în grupul nostru.

Mihaela Sultana, este una dintre acele amfitrioanele care ştiu să creeze atmosfera necesară astfel ca, deşi abia făcând cunoştinţă cu ea, să te simţi în ospeţie ca la tine acasă. Pornită la drum după cum s-a văzut că mi-a mărturisit mai târziu, cu o oarecare doză de gelozie şi de răutate tăinuită, fusese cucerită - ca şi mine, la vremea mea - de vârstnica tânără, cucerită într-un fel anevoie de limpezit. Nu numai că-i sorbea vorbele, dar pe măsură ce o vedea mai des, era hipnotizată (căci ne tolăneam alături, pe cearşaf, la umbră, în fiece zi) de carnalitatea ei ce s-ar fi cuvenit să-i repugne datorită rivalităţii născute în sufletul său. Şi cu cât era discrepanţa mai acută dintre aşteptările ei şi starea de fapt înfloritoare a corpului Solomoniei, cu atât se arăta acel trup mai vrednic de interes, de admiraţie şi - de ce să n-o numesc? - de poftă. Dar, revin, cu atât mai mult era copleşită de incursiunile în lumea de Dincolo ale musafirei...

Ceea ce mă deruta era că, dacă recunoşteam şi acceptam la mine atari impulsuri - oricât de abătut de la astfel de preocupări eram din pricina maladiei din familie -, nu mă găseam pregătit prin nimic să le recunosc şi mai ales să le accept la stăpâna casei. Şi totuşi cele două doamne îmi confirmau tacit, dar tot mai temeinic, intuiţia privitoare la o reciprocitate a unei atracţii intelectuale şi chiar de alt ordin, ieşită din comun.

Voi recunoaşte doar că, încetul cu încetul, am fost ignorat de cele două. Dacă mai participam la unele dintre întâlnirile lor, aceasta se petrecea datorită obişnuinţei. Neeliminat dintre dumnealor, nici nu pot afirma că mai luau aminte la mine cu prea multă bunăvoinţă. Doar doamna Varzan mă miluia cu atenţia dumisale, scriitor ştiindu-mă, şi, în câteva rânduri, mă învrednici să-i ascult recentele producţii în versuri, căci - atunci am aflat-o şi eu - era poetă nemanifestată public încă.

Şuvoaie de stihuri uşoare şi nu uşuratice, ci paradoxale, se însăilau în ritm de romanţă, cântând dulcea şi lenevoasa concupiscenţă a seraiurilor, pentru care primi porecla drăgăstoasă: "Sapho", din partea Mihaelei. Incursiunea prezentă în amiciţia lor - ce nu priveşte pe nimeni - nu-şi datorează transcrierea aici decât unei necesităţi psihologice a naraţiunii. Anume, într-o bună zi când doamnele se bronzau ca nişte nimfe trecute, bosumflat de tăcerea şi de rezerva ce mi le impuneau, cum Solomonia aduse vorba despre experienţele sale de medium, n-am avut de lucru şi, provocator, mi-am arătat îndoieleile că ar fi fost hărăzită cu un astfel de dar. Doream să o fi jignit. Mă amuza să văd o femeie în costum de

baie protestând, rănită în trăirile sale spirituale. În aşa fel mi-am condus campania împotriva ei încât, în lipsă de replică, acceptă a ne îngădui să fim martorii unei intrări în transă.

E un spectacol pe care oricare dintre dumneavoastră s-ar cuveni să-l vadă o dată-n viaţă. Ambiguitatea lui îl înalţă până aproape de regulile Artei. Afirm aceasta deoarece zbaterile victimei acestei stări neobişnuite, tremurul fiecărui muşchi, răsucirile neaşteptate, strângerile pumnilor, zvâcnetul pulpelor, întărirea cataleptică a scheletului ascuns în carne şi relaxarea lui amintind de felul în care cade rufa udă - pleosc! - pe pământ, scăpată din mâinile spălătoresei, schimbările succesive de culoare a pielii, îţi propun să le iei nu numai drept încorporarea mistică a unui cutremur din altă lume, dar şi, vulgar exprimat, drept un simulacru de copulare în absenţa partenerului. E un prilej fără asemănare de a cunoaşte rolul inconştientului asupra reacţiilor fizice.

Resimţeam un amestec de curiozitate, ruşinare, tentaţie şi dispreţ. Numai cel din urmă simţământ are nevoie de explicaţii.

Frecventator asiduu al sălii Operei Române, urmărisem cu delectare, încă din copilărie, toate balerinele şi toţi dansatorii scenei naţionale. Fusesem uluit de ce anume putuse scoate un maestru de talia unui Oleg Danovschi din turma corpului de balet. Sub privirile sale de oţel şi modelat de voinţa lui de neclintit, ansamblul inform se transforma într-un mecanism estetic desăvârşit. Din penibile ţăţici şi traviate de Dâmboviţa, dansatoarele deveneau geme strălucitoare care-şi lansau lucetul muzicii lăuntrice până-n adâncurile întunericului din staluri, loji şi balcoane, unde înţepeneam de admiraţie noi, spectatorii răpiţi. Fără să fi fost părtaş al secretelor nobilei profesii, fără să-mi fi fost cizelat gustul de către un cunoscător priceput, fără alt îndrumător decât propria-mi sensibilitate la Frumos, ajunsesem să disting Arta de imitaţia Ei, Originalitatea de surogatele Sale, Libertatea Exprimării de încorsetarea caricaturii acesteia.

Or, în torsionările dezechilibrate ale Solomoniei Varzan credeam a vedea doar strădania spre împlinirea estetică, mă amăgeam a fi avut de-a face cu o impostură prejudecată, într-atâta şederile mele prin bibliotecile publice mă ţinuseră departe de fiorul viului şi de faţa lui cea neboită prin mijlocirea cuvintelor, care totdeauna dau seama de realitate ascunzând-o.

Mi-am lăsat slobode neîncrederea şi acuzaţiile. Ieşiră din nou la suprafaţă, sub forma unor mârâieli îndărătnice. N-aveam destul curaj să le împing până la pragul unde să se fi metamorfozat în incriminări clare. însă răsunau suficient de duşmănos ca să le fi sesizat oricine intenţia defăimătoare. După ce bolborosiră câteva clipe pe patul limbii mele, se stinseră, politeţea învingându-mi revolta amatorului de artă. Recunoştinţa faţă de doamnă - pentru ajutorul acordat mamei - îmi gâtui inimiciţia.

*

Întâmplarea îmi pierise din conştiinţă ca un abur, atât de puţin preţ pusesem pe ea.

Câteva zile mai târziu, în seara aceleia când reveniră-n Capitală părinţii mei, mă aflam în dormitorul lor.

Ne găseam înşiraţi într-o singură linie în faţa micului ecran. Eu, pe un scaun, ei doi întinşi în pat. Televizorul era dispus cu spatele la peretele ce despărţea acea încăpere de calcanul proprietăţii doamnei Varzan. Amănuntul este important, deoarece, la un moment dat,

întrerupându-ne concentrarea asupra filmului transmis, mobilele din acea parte a camerei începură să trosnească.

Am crezut că, din pricina modificării temperaturii, un lemn uscat după altul îşi reorganiza structura celulară. Se întâmplă ades şi nimeni nu tresare din cauza asta. Dar acel zgomot banal nu-şi înceta repetarea. Unele pocnete erau atât de puternice încât te făceau să sari în sus. S-ar fi zis că, într-o noapte sărbătorească, atunci când fiecine e dispus să aprindă artificii, unele explodau, altele eşuau fără zgomot. Oricum, sonore sau sugrumate, păcăniturile mitraliau spaţiul, dese ca şi cum careva ar fi semănat prin casă pumni de mazăre tare ca piatra.

Mama, cât îşi pierduse încrederea în propriile-i senzaţii, după experimentarea dureroasă a halucinaţiilor medicamentoase, se miră, cu jumătate de glas, de cele auzite. Nu era sigură că şi noi receptam ciocăniturile insolite. Am răspuns la întrebările sale privind motivul pentru care duruiau lemnele, prin minimalizarea fenomenului, prefăcându-mă a socoti că nu merita atenţie. Bănuiam că, superstiţia mijlocind, mama încropea o relaţie între vizitele bunicilor şi unchilor mei răposaţi şi semnalizările acelea haotice, interpretate ca o chemare a morţii.

Nici pentru mine nu erau lipsite de sens. Revelau un contact interuman inteligent, altfel realizat decât prin cuvintele cu care ne-am învăţat să ne apropiem de ceilalţi.

Ca unul care studiasem lingvistica, consideram că cele ce se petreceau n-aveau nimic anormal. Vietăţile practică atâtea limbaje încât nici n-au fost cercetate decât un număr foarte mic dintre ele şi nici n-au fost catalogate vreodată. Este suficient să specificăm că fiecărei specii animale şi ornitologice îi corespunde un limbaj sonor. De asemenea, se transmit şi idei şi afecte prin limbajul atitudinal, al mimicii, gestual. Cititorii care îmi cunosc scrierile din domeniul disciplinei ale cărei baze le-am pus, antropologia stilistică, au găsit în ele numeroase astfel de exemple.

Eboşe de cugetări şi sentimente transmit şi vieţuitoarele lipsite de posibilitatea sonorizării comunicării. Semnale electrice, luminoase, calorice, chimice, tactile, înlocuiesc modurile recunoscute de mentalitatea noastră ca specifice comunicării cu mediul viu. Noi, oamenii, nu suntem lipsiţi de posibilităţile din urmă, dar nu suntem conştienţi că funcţionează şi în noi. În continuare, profesiile, meşteşugurile, şi-au alcătuit un limbaj diferenţiat. Nici circulaţia, că e rutieră, pe calea ferată, nautică sau aeriană, nu se poate efectua în absenţa limbajului. Sănătatea are un limbaj al ei, după cum are unul şi boala. Şi apropierea morţii. Îndelung meditând în decursul anilor la acest aspect al vieţii, nu mă surprindea tentativa de comunicare a cărei ţintă eram (la această concluzie ajunsesem, se va vedea îndată), nici maniera ei. Căci dintru pasul dintâi făcut în acest sens, pricepusem că era lucrarea Solomoniei.

Dar mama...

Mi-a fost frică de răzbunarea doamnei Varzan.

Cele două camere ale părinţilor, dintre care-ntr-una ne aflam noi, dădeau una-n cealaltă printr-un glasvand deschis. Putea luneca spre noi masa de opt persoane din sufragerie, să se rotească în jurul ei înseşi, să se cabreze, să salte, să se legene pe loc sau în aer, să zboare. La fel puteau hori scaunele, dulapurile, scrinul, bufetul.

Batista mamei rămăsese pe cearşaf. Mă aşteptam s-o surprind înnodându-se de la sine, sub privirile ei năucite.

Mamei i se uscase gâtul. Îmi ceru apă. M-am grăbit s-o servesc. Mă îndemna la aceasta o prudenţă absurdă: să nu carecumva să se fi aburcat de la sine carafa şi paharul de pe gheridon, una să-l umple pe celălalt, iar ăl din urmă să circule plutitor până la buzele ei şi să se încline-n văzduh, să-i uşureze înghiţirea lichidului dezalterant.

Mă trecuseră căldurile şi nu m-ar fi uimit ca evantaiul să se desfacă şi să se clatine-n aer, în dreptul meu, nemânuit de nimeni.

Nu m-ar fi surprins să se fi răsucit cheile-n broască şi să ne fi trezit încuiaţi în dormitor, pentru ca obiectele din jur, ascultând de poruncile venite din casa alăturată, insuflate de concentrarea mediumnică, personalizate, să ne dea tuturora o lecţie meritată exclusiv de mine, datorită neîncrederii mele agresive.

Dacă, aşa cum am menţionat-o, în calitatea mea de individ care parcursese câteva cărţi de lingvistică, cele ce se petreceau nu aveau nimic anormal, pentru mine ca om vinovat faţă de doamna Varzan, auzind pocnetele cu care mă chema Solomonia şi mă dojenea, era limpede că toate câte-mi treceau prin cap îi stăteau în putere şi că, doar s-o fi voit, le-ar fi declanşat asupra noastră. O şi consideram pe mama ca şi când, exasperată, ar fi ajuns la un pas de o criză de nervi, în mijlocul unei lumi smulse din ţâţâni, cum scrie în HAMLET. Predicţiile apocaliptice mă turburau peste măsură din îngrijorare pentru blânda suferindă al cărei piept mă hrănise cândva.

*

- Cum de ţi-ai dat seama că totul provenea de la Solomonia?, mă întrebă a doua zi Mihaela, după ce i-am relatat înfrigurat scena.

Am discutat cu ea preventiv. Mă aşteptam să se fi repetat concertul de percuţie din ajun şi doream să-mi fac un aliat din doamna Sultana, cu atât mai mult cu cât prietenia sa cu doamna Varzan, declanşată de la prima vedere, prin ciudăţeniile ei neaşteptate, avea mai mulţi sorţi de izbândă, dacă cea dintâi intervenea, ca cea de a doua fi pus capăt invaziei sonore pe viitor, decât simpla mea rugăminte adresată femeii pe care o socoteam furibundă.

I-am explicat deducţiile mele:

- Doamna Varzan este o senzitivă. Ironiile mele privitoare la transa ei, lipsa mea de entuziasm la ascultarea poeziilor, constituie tot atâtea pricini de durere pentru ea. Eram inconştient de asta când o atacam.

- Crezi că este vorba cu adevărat de o răzbunare?

- Nu chiar aşa. Doar o tentativă de a-mi aduce o dovadă de netăgăduit a darului său. Că dar este să poţi provoca fenomene de telekinezie, nu?

- Sigur, mă confirmă cercetătoarea în pedagogie. Unii se nasc cu ureche perfectă, alţii cu talentul de a reproduce prin desen ceea ce văd, iar ea...

I-am luat cuvântul de pe buze:

-... s-a născut cu capacitatea de a produce modificări celulare în fibra lemnului. şi nu pur şi simplu, ci de la distanţă şi doar prin concentrarea gândului...

Mihaela adăugă:

-... şi - culmea! - o face trecând printr-un parapet gros cât două ziduri alipite!

Tăcurăm, ea uimită de puterea Solomoniei, eu retrăind seara precedentă.

În grădina împodobită în trandafiriu, mov şi purpură, de către crepusculul ce începuse să domine azurul stingându-se către albastru marin, în faţa vechii mele prietene cu trupul abia pătat de cele două piese ale costumului de baie galben, pe lângă care secretele i se dezvăluiau în umbră, datorită neglijenţei poziţiei adoptate, a relua firul acelor spaime mă împovăra din nou, orbindu-mi prezentul nostru şi reproiectându-mă iară şi iară în urmă cu douăzeci de ceasuri.

- Ce ai de gând să faci?, mă iscodi.

- Nu mai am nimic de gând. Am şi făcut-o.

Sprâncenele i se înălţară a nedumerire.

- Da, am reluat afirmaţia. Azi dimineaţă, când am ieşit din casă, am trecut ca deobicei prin dreptul porţii dumneaei. A deschis-o, de parcă mi-ar fi cunoscut intenţia de a pleca şi ora când aveam s-o fac. A păşit pe trotuar, gata de drum şi ea. M-am oprit să-i dau bineţe. Mi-a răspuns cu un zâmbet cald, apoi: - "Au pocnit mobilele azi-noapte?", m-a întrebat. Într-o clipă m-am şi decis asupra atitudinii de luat: - "Nu", i-am zis. Am întrebat-o, la rândul meu, adoptând o indiferenţă rece: - "De ce să pocnească?". Mi-a scrutat chipul îndelung, să afle dacă minţeam. Arborasem aceeaşi 'onestă' mirare. Răspunsul mi l-a dat cu întârziere şi fără vreo altă lămurire: - "Aşa. Credeam c-au troznit." Mi-am luat rămasul-bun, pretextând c-aş fi fost foarte grăbit. Ajuns la colţ, am observat că rămăsese locului şi mă urmărea din priviri.

- Îi va fi grea recuperarea, remarcă Mihaela Sultana, îngândurată. La fel de grea ca şi aceea a mamei tale. Drept să fie că nu ştii că te iubeşte?..., rosti brusc şi făcând un gest la care nu mă aşteptam, adică se ridică-n capul oaselor, din poziţia întinsă în care lenevise până atunci.

Îmi înconjură spatele dezbrăcat de cămaşă. Simţeam pe goliciunea lui fierbinţeala braţului ei încins de ultimele raze. Mă trase peste ea, aşa cum fusese lungită anterior. Până să mă fi dezmeticit eu, până să-mi fi putut reveni din îngrijorările întârziate din noaptea precedentă, ne şi înlănţuisem, eu încă absent, ea cu patimă. Când îşi potoli nervii asmuţiţi, sprijinindu-se-ntr-un cot şi mângâindu-mi un genunchi, repetă:

- E drept că nu ştii că te iubeşte? Să nu uiţi niciodată această noapte când te-a bântuit. Nu cred că vei mai întâlni o femeie care, de dorul tău, să încalce legile Naturii şi să schimbe însăşi firea materiei.

O urmăream anevoie, atât de străine de mine erau sentimentele pomenite şi atât de puţin pregătit mă aflam pentru strania lor dezvăluire, ca şi pentru împrejurările speciale ce stârniseră revelarea lor de către femeia care abia mă stăpânise şi mă făcuse al său. Probabil că mi se citea pe faţă stupoarea învecinată prostiei.

Mihaela Sultana adăugă:

- Nu te teme. Solomonia nu-ţi va mai tulbura liniştea. A făcut prea multe ca să-ţi atragă atenţia. Iar răspunsul pe care l-ai dat eforturilor sale a fost mult prea limpede şi răspicat. Se va închide-n sine, să-şi cicatrizeze rana, dacă aceasta este cu putinţă.

Un ultim val de sânge se revărsă la capătul cerului din astrul ce apunea.

*

SUZANA ŞI CEI DOI FANŢI

MITURILE CONSTITUIE nişte istorisiri exemplare, deobicei provenind din cel mai îndepărtat trecut al omenirii. Ele îmbrăţişează un ansamblu de simboluri străvechi, de idei filosofice sau morale al căror înţeles s-a pierdut. Ne ajută, pe o cale obscură, să percepem dimensiuni ignorate ale realităţii. Deşi par să izvorască din funcţia simbolizatoare a imaginaţiei, ele alcătuiesc nişte structuri matriciale pentru viaţa socială, până în timpurile noastre, şi se vor impune acesteia, în chip misterios, atât cât va dăinui omul. Spus mai simplu, supusă unei analize mitologice, biografia fiecărui membru al societăţii omeneşti se va revela, în ultimă instanţă, a reprezenta doar o înlănţuire de situaţii mitice adaptate la personalitatea trăitorului şi la împrejurările sale specifice.

Dacă nu ştiu merge până în profunzimea acestor constatări, dacă după ce am descojit fructul încă n-am învăţat să-i folosesc miezul, la o primă concluzie optimistă tot am ajuns. Faptul că toţi, pe rând, suntem supuşi a relua inconştient sau conştient, dar fără cârtire îngăduită, una sau alta dintre structurile tezaurului mitic ca situaţii personale, demonstrează frăţietatea indisolubilă a speciei şi destinul nostru comun, ca şi un plan divin în care încăpem toţi şi de la care nici unul nu ne putem abate. Regretul meu este că voi pleda în favoarea ideilor de mai sus aducând cititorului o dovadă *a rebours*, cum zice francezul, adică pe dos, inversă. Căci splendida organizare a Creaţiei este întunecată de imitaţii şi de surogate ale Ei, născocite de diavol (altă explicaţie decât cea populară nu poate lămuri haosul hilar al existenţei), autorul unei întregi panoplii de luări în derâdere ale Celor Eterne.

La atât sunt redus când voiesc să împărtăşesc acelora interesaţi o actualizare mitică al cărei martor am fost, a unei istorisiri exemplare vechi testamentare, aceea privitoare la SUZANA ŞI CEI DOI BĂTRÂNI.

*

"Şi au văzut-o cei doi bătrâni în toate zilele şi umblând s-au aprins cu poftă asupra ei (...).

"Şi erau amândoi înfierbântaţi pentru ea şi n-au spus unul altuia zbuciumul lor, că le era ruşine a-şi spune pofta că voiau să se împreuneze cu ea.

"Şi păzeau cu nevoinţă în toate zilele s-o vadă."

Se făcea că sunau clopote în jur. Abia atinse. Ca o mângâiere. Ca legănate de adiere. Şoapta le era atât de neauzită încât ai fi crezut că ceea ce trecea pe lângă mine era cea mai adormită clătinare şi de pe urmă a propriului lor ecou. Mă simţeam plutitor în raze.

Un pocnet uscat ca al unei uşi deschise iute mă trezi.

*

"Şi strigând cu glas mare, Suzana a zis: "Dumnezeule cel Veşnic, Care ştii toate mai înainte de a se face, Tu ştii că minciuni au spus ei asupra mea. Şi iată că mor, nefăcând nimic din cele ce au viclenit aceştia asupra mea". Şi a auzit Dumnezeu glasul ei şi, când o duceau să o piardă, a deşteptat duhul într-un prunc tănăr, căruia îi era numele Daniel.

"Şi a strigat pruncul cu glas mare: "Curat sunt eu de sângele acesteia"."

Mi-am întors privirile într-acolo dincotro venise troznetul.

Un băiat de vreo cincisprezece ani, năltuţ, în pantaloni scurţi, cum îi şedea bine unui tânăr sportiv ca el, descălecase de pe bicicletă, făcuse un pas lateral în umbra tufelor. Pesemne când talpa sandalei atinsese iarba arsă şi ruginie, zdrobise sub greutate o creangă uscată, ceea ce mă deşteptase. Îşi susţinea cu mâna stângă vehicolul pe două roţi. Preocupat de cele ce urmărea cu ochii, nu era conştient că-l observam. Poate nici nu mă remarcase pe banca mea ascunsă în spatele unei pânze rare de frunziş mărunt şi aproape sfârşit datorită arşiţei, o bancă mutată de pe alee îndărătul unui boschet de către cine ştie ce îndrăgostiţi iubitori de discreţie.

*

"Când pleca poporul la amiază, ieşea şi Suzana în grădina bărbatului ei."

Ne aflam într-o zonă a Parcului Herăstrău puţin căutată de cei ce se plimbau. Răcoarea umedă şi binefăcătoare se presupunea a fi bântuit la distanţă mare de aici. Peste multe pajişti, parteruri de flori şi branişte, pe malul lacului, înălţată de pe oglinda verde a lui, te ademenea la scaldă.

Cred că ştia şi biciclistul descălecat că era puţin probabil să fi atras atenţia cuiva care ar fi trecut prin spatele său pe neaşteptate, atât era de contopit cu crângul din juru-i. Întreaga făptură îi era încordată către ceea ce-i reţinuse căutăturile, îi oprise lunecarea rotită în viteză, îl coborâse din şa şi-l împingea să spioneze. Mi-era limpede că asta făcea.

Din pricina tensiunii, ori a poziţiei incomode adoptate - şi pe care n-o schimba, temându-se nu carecumva să fi provocat alt zgomot -, pulpa dinspre mine îi vibra. După ce i-am contemplat câteva momente veghea de sălbăticiune solitară, mi-am întors şi eu capul, să sesizez ce anume îl împietrise locului.

*

"Şi amândoi împreună au hotărât vremea când o vor putea afla singură."

O inspectare pripită a pădurii scoase la iveală pricina fără însemnătate a interesului său. Un bărbat scobit de trai mediocru, în jurul vârstei de şaizeci, săruta de-a-n picioarelea o femeie. Îmbrăcămintea îl înfăţişa ca pe un banal fante de mahala. Costumul de pânză albastru senin, cravata dintr-o împletitură de fir de mătase portocaliu, de un gust mizerabil, intenţionau să impună neapărat personajul. Gura lui zdrobea buzele perechii sale, strâmbându-i obrajii şifonaţi şi gălbejiţi, în timp ce palmele îi frământau animalic sânii albi ca hârtia, fără formă

definită, ieşiţi din rochia descheiată în partea superioară. Gesturile îi erau grabite, îndemnate de o mare foame oarbă de carne.

*

"Suzana era gingaşă şi frumoasă. Aceşti bătrâni nelegiuţi au poruncit ca ea să se descopere, că era acoperită, ca să se sature de frumuseţea ei. Şi sculându-se bătrânii (...), puseră mâinile pe ea."

Spectacolul era penibil cu atât mai mult cu cât însoţitoarea bătrânului s-ar fi zis a fi fost cu vreo treizeci de ani mai junǎ ca el. Total lipsită de atracţie, înveşmântată cum se nimerea, pe deasupra evident neinteresată de felul cum o folosea individul vestejit, irisurile ei expirau un gol lăuntric ce o învelea, scurgându-i-se de-a lungul făpturii, într-o răceală absentă.

*

"A chemat pe unul din ei şi a zis către el: "Învechitule în zile rele! (...) Sub ce copac i-aţi prins în fapt?". El a zis: "Sub mesteacăn"."

Mi-am răsucit iarăşi torsul către efebul din apropierea mea. Participarea lui din depărtare la îmbrăţişarea lor răspândea dogoare. Îl simţeam aproape de incandescenţă. Zâmbeam înduioşat. Mă aşteptam să-l văd curând căutând sprijin într-un trunchi din preajmă-i, în clipa când urma să nu se mai poată ţine pe picioare. Cum nimic nu-i turbura pânda, prea marea lui concentrare îmi dictă, fără voia mea, să-l imit - deşi eram sigur că nu aveam ce descoperi la cuplu ce să nu fi ghicit din vreme.

*

"Frumuseţile te-au înşelat şi pofta a răzvrătit inima ta."

Degetele febrile ale vârstnicului se afundaseră sub poalele incolore pe care le fluturau cu mişcări agitate.

Mă plictiseam şi mi-aş fi părăsit banca, vag scârbit. însă mi-era frică să nu-l fi speriat pe copil şi să nu fi îndreptat atenţia satirului de Tei, Mandravela sau Pantelimon asupra lui, declanşând un vulgar potop de injurii ce i-ar fi stricat flăcăului ziua.

Dealtfel, bine am făcut - m-am felicitat a nu fi dat ascultare primului impuls - că am rămas pe loc, pentru că cei doi se întoarseră cu spatele către noi şi porniră, el înlănţuindu-şi pe după umeri tovarăşa. Mă aşteptam să fi plecat şi băietanul, astfel fiind şi eu slobozit a-mi desmorţi membrele.

*

"Întorcându-se, au venit la acelaşi loc şi, întrebându-se unul pe altul pricina, îşi mărturisiră pofta."

Când să revin la poziţia firească, ceva anevoie de înţeles mă opri locului. Cei doi se îndreptau către o bancă ce nu intrase anterior în unghiul privirii mele. Iar pe aceea şedea un alt bărbat, tot de anii precedentului; îmbrăcat în culori la fel de ţipătoare, costum alb de pânză, cămaşă

galbenă, cravată roşie ca steagul sovietic. Între genunchii săi desfăcuţi, un ţânc care să fi numărat patru ani, întors cu faţa spre el sau, mai potrivit exprimat: menţinut cu spatele la scena pomenită.

*

"Şi după ce au ieşit fetele, s-au sculat cei doi bătrâni şi au alergat asupra ei şi au zis: "Iată uşile grădinii sunt închise şi nimeni nu ne vede, şi suntem aprinşi de poftă asupra ta.

"Pentru aceea binevoieşte şi te culcă cu noi: iar de nu, vom mărturisi asupra ta că a fost cu tine un tânăr şi pentru aceea ai trimis fetele de la tine.""

Triştii amorezi ajunşi la o distanţă suficient de mică de acest grup neaşteptat, bărbatul se desprinse de femeie şi înaintă către celălalt; iar acela de pe bancă, luând puştiul de mână, păşi către precedentul, îl întâmpină, îi încredinţă statul-palmă prâslea şi... o împresură cu braţul pe după umeri pe abia liniştita necunoscută.

Această permutare le îngăduia celor doi amici fanaţi să împli-nească ambele funcţii ale sexului tare pe pământ, atât aceea de perpetuare a speciei, cât şi cea patern pedagogică. Bineînţeles că actele sacre se preschimbau în cazul lor în acţiuni comemorative şi caricaturale. Recent re-formatul cuplu mixt se distanţă de locul unde domnii făcuseră schimbul de marfă femeiască. Eroul primului act al spectacolului se preocupă, luând loc, să-l împiedice pe cel mic să perceapă ceva din actul al doilea al comediei mute, dar nu mai puţin pasionale.

*

"Şi a suspinat Suzana şi a zis:"Sunt strâmtorată din toate părţile;

"Că de voi face aceasta, moarte îmi este, iar de n-o voi face, nu voi scăpa din mâinile voastre.""

Am tras degrabă concluzia că mă aflam în faţa unei slujnice trimise de stăpâni să le scoată la aer odrasla. Probabil se lăsase ispitită să-şi împrumute farmecele mizere celor doi crai pe o sumă modică. Dar cum nu se găsea soluţie să se îngrijească de nevârstnica-i povară şi, simultan, să se dea în grija vârstnicilor ei adoratori, aceştia - oricât li se aprindeau călcâiele după dânsa -, înghiţeau în sec cu rândul şi se pretau să joace alternativ rolul guvernantei în pantaloni şi pe al don juanului înghesuit între copaci.

*

"Şi a strigat toată adunarea cu glas mare şi a binecuvântat pe Dumnezeu, Cel care izbăveşte pe cei care nădăjduiesc întru El."

Şi iată că se ajunse şi la acordul final al potpuriului. Poalele căzură.

Ambii protagonişti de parte bărbătească se retraseră fără să-i fi condus larma entuziastă a aplauzelor unanime.

Vedeta feminină îşi târî în direcţia opusă ghemotocul cu suflet, purtat pe cele două picioruşe ca trestiile. Urma femeii se pierdea printre arbori, linsă încă de privirile adolescentului. Când

pieri, reîncălecă şi el pe bicicletă, îşi potrivi pantalonii scurţi cu grijă şi zvâcni, dispărând la rându-i după cotul aleii.

Am rămas singur şi mi-a fost lehamite să mai fi încercat cei câţiva paşi necesari pentru a fi lăsat liber spaţiul teatral, să-l fi folosit altă echipă de interpreţi dornică de senzaţii mai mult sau mai puţin tari, ori de retrăiri mitice inconştiente şi derizorii.

*

PREMONIŢIA

AGRUŞ REVENEA CU PLĂCERE în str. Bradului.

Încă nu-şi dădea seama - urma s-o facă mult mai târziu - că acea parte a Bucureştilor unde se destinde brâul ei de asfalt, pe malul stâng al Dâmboviţei, reprezenta un loc atât sacru, cât şi profan, un teritoriu de elecţie în târgul acesta dintre mlaştini, bălţi, pâraie şi vlăsii, Capitală a ţării româneşti.

Mahalaua purtând numele boierilor Văcăreşti şi Dudeşti adăpostea în poalele ei - nu se prea ştia de când - poporul ales al Vechiului Testament, îl oblojea la piept pe veşnicul rătăcitor, în chilii jilave şi scunde, dărăpănate şi livide, ce se înghesuiau unele-ntr-altele ca oile răpănoase şi râioase la vreme de burniţă. însă tot pe aici se târau, mai curând decât se înălţau, templele Venerei, deci ale venerienilor, pe o altă uliţă, botezată taman pe dos decât menirea ei, cu denumire nobilă, vrednică şi sfântă: *Crucea de Piatră*. Dacă rostind: *Strada Bradului* ţi se umpleau nările de ozonul înălţimilor, *Crucea de Piatră* duhnea a amoniac fierbinte şi a alte scursuri pestilenţiale, emanate nu din jnepeni, nici de floarea reginei, ci ţâşnite din beţivani şi din exhibiţionişti stimulaţi de vecinătatea templelor râvnite.

Pentru Agruş - diminutivul lui Agrest Horaţiu Filogen - Str. Bradului era a doua oară în cursul unei vieţi nu prea lungi până atunci (măsura 16 ani doar) leagănul unei iniţieri esoterice - cea dintâi fusese una de tip spi-rit, aceasta de tip ocultist. La fel, în alte două rânduri, împrejurimile ei constituiseră vestibulul poftei sale de femeie.

Iată suficiente raţiuni să căutăm împreună timp de câteva clipe prin fişele simbolismului universal al bradului, încercând prin aceasta să îmbogăţim scena acţiunii din povestirea noastră cu întreaga-i zestre tradiţională şi misterioasă, pentru ca cele ce urmează să fie luate în consideraţie potrivit însemnătăţii lor autentice, adică dimpreună cu rezonanţele lor universale.

*

Bradul simbolozează arborele cosmic, dar şi falusul; izbânda asupra morţii, dar şi a platitudinii (ca plan orizontal, dar şi al minţii). Bradul este masculin prin excelenţă şi aminteşte permanent de eternitate. El e asociat munţilor, tărâmului de dincolo, soarelui şi dumnezeirii. El însoţeşte fiece Crăciun, adică fiece re-naştere a lui Hristos şi răspândeşte pretutindeni pe pământ daruri copiilor, viitoarei umanităţi.

Şi pentru Agruş avea pregătite noi dezvăluiri care, ţinând seama de firea inchizitivă a acestuia, nu puteau fi înlocuite de nici o altă bucurie ce ar fi fost pregătită în secret de umbra vreunui pom de Crăciun.

Mircea Proteasa, un violonist cunoscut tatălui său, îl recondusese pe această stradă, unde cândva fusese iniţiat în spiritism, îl recondusese în casa unui ocultist, frecventată o dată pe săptămână de o mână de împătimiţi după ştiinţa sufletului.

Agruş se nimerise printre ei ca urmare a faptului că-şi încredinţase muzicianului nevoia de a socoti viaţa mai departe decât numai pe cele zece degete ale mâinilor, ca şi setea de a despica vălul ce despărţea Văzutul de Nevăzut, Pipăibilul de Negrăit, Valul Trecător şi turbure de Apa Vie.

Şi se nimerise bine: atâtea lucruri neştiute de omul de rând i se înşirau acum prin faţa ochilor lăuntrici încât simţea a avea curând încolţite la subsuori, pe lângă braţele sale subţiratice, dar nu mai puţin muşchiuloase, de adolescent, şi o pereche de aripi - pentru început ...

În ziua asupra căreia ne-am oprit, discuţia se însăilase în jurul premoniţiei. Nu era o temă prea elevată, însă nici înclinaţia spre ocultism a prietenilor noştri nu-i indica drept prea înaintaţi întru cele spirituale.

- Aţi auzit desigur despre pictorul Giovanni Segantini?, îi întrebă pe ceilalţi dnul Atilla Fekete.

Era un casier maghiar, originar din Cluj. Un domn cu o purtare desăvârşită. Agrest Horaţiu Filogen întâlnise numeroşi oameni subţiri, bine crescuţi, îngăduitori, în scurta sa existenţă. Emisarul ocultiştilor ardeleni îl impresiona, totuşi. Respira aerul toleranţei absolute, al interiorizării celei mai blânde, al intelectualităţii rafinate peste poate. Masiv, ai fi fost nedrept să-l numeşti gras. De statură potrivită corpolentei sale eleganţe, gesturile nu le făcea nici largi, nici nesemnificative; ele erau ponderate, potrivite anume să-i completeze rostirea. Aşa cum spune Sfântul Grigore de Nisa: *"Mâinile îi sunt omului de un ajutor deosebit pentru nevoile limbajului. Acela care ar vedea în folosirea mâinilor propriul unei naturi raţionale nu s-ar înşela nicicum, în conformitate cu acest motiv admis în mod curent şi lesne de înţeles, vreau să spun că ele ne îngăduiesc să ne reprezentăm cuvintele prin slove; cu adevărat acesta este unul dintre semnele prezenţei raţiunii, va să zică să exprime prin litere şi, într-un oarecare fel, să converseze cu mâinile, conferind sunetelor şi gesturilor persistenţă prin mijlocirea caracterelor scrise."*

Trecând dincolo de această evidenţă consemnată de Sfântul filosof, domnul Fekete, când desena-n văzduh un final de frază nerostit, degetele sale lungi, dar nu subţiri, ci încredinţându-te de forţa lor, că te puteai bizui pe rezistenţa lor, păreau să consemneze acolo, printre particulele invizibile de oxigen, cele ce nu încăpeau între limitele vocabularului.

Dicţia sa împrumuta ceva din solemnul unei dictări. (Poate şi pentru că ţinea să se exprime impecabil într-o limbă ce, fiindu-i cunoscută din pruncie, nu-i era totuşi maternă). Mustaţa lui, ca o umbră de aquarelă arămie, îi întărea, asprindu-le, anumite intonaţii mai dăscăleşti, pe dată muiate de feminitatea roşului de pe buzele sale şi de barba-i rotundă, compusă din două proeminenţe roze, calme.

- Aţi auzit de pictorul Giovanni Segantini?, îşi rotise el căutăturile uşor mirate de cutezanţa de a aduce înaintea celor de faţă un exemplu din Istoria Artelor.

Privirile i se opriră mai întâi asupra tânărului bariton Laviniu Sfeclea, o matahală de bărbat încă tânăr şi încă frumos, nedespărţit de soţioara-i dolofană - ceea ce nu-nsemna că ar fi fost

mai puţin graţioasă, mai puţin atrăgătoare, mai puţin încântătoare, pentru ochii fustari până la lacrimi şi la insomnii ai proaspătului adolescent Agruş. Globii căprui închis cercetaţi de transilvănean sclipeau plini de bunăvoinţă, dar corzile vocale ale cântăreţului îşi cruţau glasul.

Uitătura vorbitorului se mută asupra arhisprâncenatului gravor Timofei Giuglet, numit între intimi: Tege, de la T.G., iniţialele cu care-şi semna stampele de inspiraţie bizantină. Mircea Proteasa îi şoptise cândva aproape-copilului Agruş (aşa i se adresa acestuia câteodată: Aproape-Copilule!) că, la un pahar de vorbe stropite cu udătură, Tege devenea pentru cei prea zeloşi în degustare: Rege, chiar: Majestatea Sa Timofei I Giugulici. De unde şi porecla: Ciugulici.

Cel din urmă se prefăcu a-şi şterge mâneca stângă a hainei, pătată cu ceva incert, pentru a nu-şi vădi neştiinţa. Aşa încât aştrii sinilii ai lui Fekete, ce bântuiau figurile, ar mai fi parcurs, posibil, o cale lungă a revoluţiei lor în jurul camerei, dacă cel mai tânăr dintre aceia prezenţi nu s-ar fi grăbit să răspundă cu naivitate:

- Nu, n-am auzit de acest pictor.

- Nici eu, zâmbi maghiarul, să nu se simtă prost cumva Aproape-Copilul. De altfel, dacă-i cunoaştem sau nu renumele artistic are prea puţină însemnătate. Mai interesant este ceea ce s-a petrecut în legătură cu un tablou alegoric al său, probabil ultimul executat de el. Mă refer la un peisaj montan criptic, acoperit de zăpadă. în dreptul faţadei unei cabane plasase un sicriu. Copleşit de frământările privitoare la structurarea operei şi de emoţiile creerii ei, într-o noapte se visă lungit în chiar acel cosciug, pe pânza la care lucra. La deşteptare, înfrigurat, istorisi nevesti-si coşmarul. Doar la treisprezece zile după aceasta - deşi pe deplin nepregătit pentru un atare eveniment - muri datorită unei crize de peritonită acută. Culmea este că a fost îngropat în faţa cabanei sale din Maloja, întocmai cum o prevăzuse-n vis şi după cum închipuirea sa se grăbise să-l premeargă pe acesta prin cele înfăţişate în uleiul pomenit.

- Un caz pe care nu mi se cade, poate, să-l povestesc în faţa unora dintre noi, îşi arătă îndoielile suavul Proteasa, mângâind creştetul rodnic în viţe rebele al junelui său amic şi nedespărţit de el, căci te bagă cu adevărat în sperieţi, este acela al Contelui Hurtington. Deşi sănătos tun, a murit la cincisprezece zile după următorul vis: îl trezise din somn aţintirea nestrămutată a unui schelet înţepenit lângă patul conjugal. Când nobilul îşi ridică pleoapele, intrusul înălţă un colţ al plapumei ce-l învelea pe cel întins şi se strecură binişor între bărbat şi femeia acestuia, Lady Hurtington, lungindu-se la rândul său, să-i despartă cu oasele lui reci.

Prin pielea lui Agruş goni un fior ce-i strepezi nervii până-n vârful degetelor de la picioare.

Doamnei Gloria şuşală i se făcu milă de sărmanul puşti. Pieptul ei opulent şi generos se arcui în afară, plin de seva maternităţii. îi căuta dulcile priviri înfometate de o-ncurajare. Hotărî să ia şi dumneaei cuvântul, să-l facă să-nţeleagă că până şi gluma poate însoţi prevestirea morţii, că cea din urmă nu este pe potriva spaimei cultivate de brutalitatea bărbaţilor atunci de faţă.

Mai avea un motiv să se amestece în discuţie. După mai bine de un ceas de conversaţie constatase că toţi, până la unul, erau debitori exclusiv unei cărţi ce-i aparţinea ei şi care circulase din mână-n mână, pentru ca acum fiecare să-şi dea aere de parcă ar fi cules idei şi întâmplări dintr-o viaţă dedicată analizei, când colo... Era vorba despre TRATATUL DE METAPSIHICĂ al Profesorului Charles Richet de la Universitatea din Paris.

- Şi eu, îi atacă doamna Gloria şuşală pe antevorbitori, îmi voi prelua istoria din acelaşi izvor ca şi domniile voastre. Mă refer la acel pastor Ulrich care a aflat, tot dintr-un vis, despre moartea unui alt pastor, din parohia-nvecinată, un prieten de-al său. A doua zi, după slujbă - poate că vă şi amintiţi din lectura cărţii -, s-a pomenit cu slujnica aceluia, o toantă cât încăpea; s-a înfiinţat în biserică şi l-a rugat să se deplaseze în satul lor, să boteze un prunc. - "De ce n-o face domnul pastor?", a întrebat-o parohul. - "Nu poate, domnule, că a murit."

În loc să ajungă la teoretizări savante, cei de faţă se antrenară care de care mai dihai în depănarea unor similare poveşti de adormit copiii, de parcă ar fi debitat bancuri sau ar fi mâncat seminţe, scopul tuturora rămânând la un nivel foarte scăzut: să dovedească existenţa premonoţiei.

- Dar cum apare ea?, întrebă chinuit, un funcţionar care avea atâţia nasturi cusuţi pe el încât Agrest Horaţiu Filogen era ispitit să hotărească a fi fost o tentativă a croitorului dumisale de a reînvia moda zalelor din Veacul Mijlociu, cu acele surogate din os ori din ce or fi fost fabricaţi bumbii atunci.

- Din cele comunicate aici se vede clar că-n vis apare, replică gravorul Timofei Giuglet, cu glas potrivnic oricărei ispite de a fi fost contrazis.

Pentru a atrage atenţia asupra savantei sale opinii, câte un fir negru şi lung din fiece sprânceană, printr-o dibace încruntare, îi ţâşniră vertical: două lănci, de-a dreapta şi de-a stânga rădăcinii nasului coroiat de harap.

- Mă iertaţi că reformulez judicioasa remarcă ce aţi făcut, stimate maestre, se descurcă Atilla Fekete în dresul politeţurilor. Adăugă: - Aşadar, premonoţia apare şi în vis; după cum poate avea loc şi în stare de veghe, în cadrul unei viziuni. Aşa a păţit-o o doamnă aflată-n vizită la o prietenă a sa. 'A văzut' alături de gazdă un bărbat necunoscut care i-a-nfipt amicei un cuţit în partea stângă a pieptului... Aceasta se petrecea în plină vară, la 15 iunie, reţineţi, vă rog. Toamna, reveni la aceeaşi persoană, fiindcă cea din urmă era pe moarte. Urcând scara către apartamentul ei, constată că un oarecine cobora trepele. Întocmai bărbatul zărit cândva, cu prilejul pomenit. Se interesă la ai casei cine era insul. îl întâlnise pe... chirurgul care o operase de curând pe bolnavă de plămânul stâng! Nu-i colosal?!

- De fapt, refuză doamna Şuşală să mai fie evitată în continuare citarea numelui universitarului francez, mereu omis, de fapt, după Richet există: 1. Autopremoniţii. 2. Premoniţii hipnotice. 3. Premoniţii spirite. 4. Premoniţii accidentale.

- Nu mi se pare o împărţire judicioasă, fiindcă autopremoniţiile pot fi atât hipnotice, cât şi accidentale, nu?, glăsui dintre nasturi acel personaj îmbrăcat ciudat; avea o voce tare subţire pentru nişte rotunjimi aşa de bine apărate de micile scuturi ce-l învăluiau de pretutindeni şi, după cum prea bine se vede, nu avea evlavie pentru autoritatea intelectuală.

- Sunt de acord cu tot ce au completat stimata doamnă şi onorabilul domn, reluă clujanul. Musai este de revăzut întrebarea cu care am fost provocaţi. Anume: - Ce determină o premoniţie? în baza cărui mecanism mental se naşte ea?

- Ah, da..., suspină stolul celor prezenţi, conştienţi că la un examen debutând astfel riscau să rămână muţi din pricină că nu-şi învăţaseră lecţia.

- Mecanismul a fost denumit: cryptesthesie, se roşi apetisant doamna Ulpia Sfeclea, neobişnuită să se producă-n public şi invidiindu-l încă o dată pe bariton, soţul său, că n-avea trac când vorbea. Poate că timiditatea sa constituia însăşi sursa eroismului ei, aceea de a fi unica, dintre atâţia, care, sigură pe temeinicia felului cum studia, să se avânte a pronunţa numele facultăţii parapsihice dotate pentru prevestirea viitorului.

"Căci timiditatea adeseori te face nesăbuit de curajos", comentă în sinea lui Agrest Horaţiu Filogen, foarte sensibilizat de purpura de colorase obrajii, pometii şi micuţele urechi ale gentilei doamne şi invidiindu-l şi el pe bariton pentru că n-avea trac - aici intervenea alt motiv decât al doamnei - când mângâia o astfel de femeie... Este posibil ca, dacă ar fi fost conştient că atât el, Aproape-Copilul, cât şi juna soţie, gândeau în aceeaşi secundă acelaşi lucru, adică invidiau acelaşi om, nu şi-ar mai fi formulat atâtea rezerve să se îndrăgostească de ea. Dar nu, n-avea darul telepatiei, adică nu putea citi în cugetul doamnei - greşi el înţelesul termenului -, deci continuă s-o admire şi să-i caute defecte - pentru a se păzi de sentimentul dureros ce-l înghimpa din când în când.

Cu îngăduinţa cititorului, vom face cu acest prilej o remarcă măruntă, la conţinutul căreia el n-ar avea acces de n-ar surveni acest ajutor al nostru. Cât a fost tânăr, gustul Aproape-Copilului s-a îndreptat către femeile scunde, băiatul căzând victimă unei confuzii între statura sub medie a unora dintre exemplarele sexului opus şi probabilitatea ca vârsta lor erotică să fi corespuns acelei talii minione, care va să zică apropiată de a lui. Odată cu trecerea anilor, la maturitate, acelaşi Agrest Horaţiu Filogen, treptat, nu s-a mai simţit atras decât de femeia statuară. Bănuim că aceasta s-a datorat unei a doua confuzii: voinicia pomenită lăsându-l să creadă că vârsta lui erotică - de data aceasta - se afla încă în stadiul nematurizării. Cine să fie scos vinovat de atari încălcări ale logicii? Nu întrevedem nici o altă şansă de a elucida cazul său decât să convocăm înaintea instanţei ştiinţei psihologice instinctul de reproducere al speciei, tâlharul ce ne amăgeşte pe toţi, ne scoate din minţi şi ne păcăleşte să ne furăm căciula singuri şi până la adânci bătrâneţi. Dar mi-te la etatea fragedă pe care o avea personajul nostru în epoca acelor discuţii.

Nu ne putem continua monologul deoarece dnul Atilla Fekete, reluând cuvântul, spuse:

- S-a pus întrebarea, doamnelor şi domnilor, iubiţi fraţi, dacă timpul nu cumva indică o formă defectuasă a constituţiei noastre mentale, dacă nu cumva viitorul există încă din prezent, structurat până şi-n cele mai mici amănunte...

- Adică ce ar însemna asta?, îşi trădă doamna Gloria Şuşală viteza mai redusă de receptare a ideilor.

- Adică, scumpo, o minimaliză Majestatea Sa Timofei I Giugulici, închipuie-ţi că eşti invitată pentru prima oară să străbaţi, cameră de cameră, o vilă al cărei prag nu l-ai mai călcat vreodată. Vestibulul, atâta timp cât te afli-n el, este echivalent prezentului. Când ai intrat în hol, acesta ia locul prezentului. Vestibulul devine trecutul. Ce sunt următoarele încăperi?, o iscodi el dovedind, simultan, cu câtă rapiditate înţelegea o ipoteză nouă.

- Păi, ştiu şi eu? Salonul, dormitoarele, sala de baie...

- Nici vorbă. Ele constituie viitorul. Nu te-am pus să le enumeri. Constituie viitorul: sunt spaţiile ce aşteaptă vizita ta. Ei bine, ai pătruns în bibliotecă, să zicem că-i a cincia odaie. Ea reprezintă prezentul din acel moment. Câte camere au rămas să-ţi alcătuiască trecutul?

- Pricep. Patru.

- Perfect. Dar celelalte unsprezece încă nevizitate ce-s?

- Viitorul, bineînţeles, replică, ofuscată că gravorul se purta cu ea de parcă ar fi fost o repetentă.

Toţi spectatorii acestei scene răsuflară uşuraţi că se dumirise şi dânsa din această expunere simplificată la maximum.

- Deci, dacă următoarele unsprezece camere pot fi asimilate viitorului, nu înseamnă aceasta că viitorul există dinainte, clădit de pe acum, că ne aşteaptă, imperturbabil şi rece, să-l parcurgem?

Domnul bariton se pare că avea şi el nevoie de reducerea abstractului la concretul cotidian pentru a sesiza subtilităţile filosofice: entuziasmat de linearitatea deconcertantă a gândului ce-i fulgeră prin creieri, exclamă:

- În acest caz, cryptesthesia este doar puterea de a şti ce se petrece în odăile celelalte. Ca şi când ele ar fi supravegheate de camere de luat vederi şi în fiecare încăpere s-ar afla ecrane de televizor prin care le-am urmări pe toate.

- *Voil* a de vezi, *mon cher!,* îl şfichiui ironia artistului plastic, mai puţin dus pe la biserică, după modelul mai tuturor confraţilor săi.

Violonistul, om plin de decenţă, decretă în forul său lăuntric că T. G. depăşise limitele îngăduite de buna cuviinţă, aşa încât interveni, impulsionat de spiritul de breaslă.

- Dacă astfel stau lucrurile, adică dacă viitorul există integral, simultan cu prezentul - ba şi cu trecutul, înseamnă că desfiinţăm noţiunea liberului arbitru.

- Oricum ar sta lucrurile, că le ştim explica sau nu, premoniţii există. şi pentru a şterge cu buretele îndoielile iscate de intruzia logicii într-un domeniu ca acesta unde ea n-are ce căuta, vă voi nara o altă întâmplare, extrem de edificatoare, personajele ei fiind doi oameni de ştiinţă destul de cunoscuţi, interveni solul ocultismului clujean.

Continuă fără să-l fi înghesuit ceilalţi cu încurajările:

- Un cercetător, Baronul L. Hellembach, decisese să treacă pe la prietenul său, directorul unui institut geologic, dr. Hauer, doritor să elucideze o chestiune ştiinţifică. în noaptea precedând acest demers, visă un bărbat livid pe punctul de a-şi pierde cunoştinţa, susţinut de braţele altora doi. În dimineaţa următoare se îndreptă către sediul instituţiei. Ajuns în dreptul ei, îşi aruncă privirile pe o fereastră. Spre stupoarea sa, văzu pe geam întocmai ceea ce urmărise în decursul visului. Dr. Hauer îşi dădea duhul, după ce înghiţise cianură de potasiu cu intenţia să-şi ia viaţa.

Bustul impozant al doamnei Gloria Şuşală fremăta de nerăbdare. Stăpâna lui, deloc proastă, cum lăsa impresia a fi fost, voia să-şi ia revanşa şi să-i pună pe conlocutori în încurcătură. Astfel că hazardă un dubiu:

- Unele premoniţii nu-s deloc limpezi. Se dovedesc necesare o mulţime de date suplimentare privitoare la persoanele implicate pentru a ajunge să le decelezi înţelesul exact.

Lăsă să se scurgă un timp, să aţâţe curiozităţile.

- Vorbeşte, scumpo, te ascultăm ca pe un oracol, o biciui oponentul său.

- Să vă dau o pildă. Magdalena Munro l-a visat în noaptea de 26 octombrie 1917 pe fiul său, aviator de război, care lupta în acea perioadă în Palestina. I-a apărut cu o rană urâtă la frunte. Mama lui a auzit un glas ce spunea: "A mâncat îngheţată; asta i-a provocat congestia la cap." Apoi îşi revăzu copilul la vârsta de 11-12 ani. Cu aceasta visul luă sfârşit. În continuare, la 2 noiembrie 1917, feciorul i-a fost ucis de un glonte ce-i perforă oasele frontale.

- Nu găsesc nimic abscons aici, puişor!, râse Ciugulici, plin de sine, aruncând priviri de conivenţă pretutindeni împrejur, să-şi caute aliaţi în batjocorirea vorbitoarei.

- Dacă lucrurile stau astfel, spuneţi-mi de ce s-a strecurat imaginea fiului prepuber în acelaşi vis cu premoniţia? dar îngheţata?

- Păi..., întârzie el , nazalizând pe o voce groasă şi încurcată.

- *Păi* - accentuă ea interjecţia -, să vă spun tot eu. La vârsta respectivă, de câte ori fiul mânca îngheţată, îl apucau nişte dureri de cap inexplicabile, ce o chinuiau pe mamă şi mai tare. Cu alte cuvinte, asocierea dintre îngheţată şi nevralgii, creată în conştiinţa mamei, această asociere a translat senzaţiile dureroase ale rănirii fatale în ceva deja cunoscut de visătoare. Intenţia mi-a fost doar să arăt că premoniţia este, pentru acela care a cugetat asupra ei, ceva mai complicat decât vizitarea unei vile aflată sub supravegherea unor camere de luat vederi.

Doamna Ulpia Sfeclea aruncă aupra ei o sumă de săgeţi înveninate care-l întristară pe Agruş, ele dovedindu-i că perspectiva, oricât de îndepărtată şi de nesigură, de a-i săruta mâna micuţei neveste a baritonului şi de a-i şopti, pierdut, că o iubea, era foarte incertă. Căci în privirile duşmănoase ale celeilalte el citise că ea era prinsă într-un război ce nu o dispunea pentru romantice revărsări afective.

Brusc, îşi reaminti ceva şi se trezi întrebând:

- Ghicitul în palmă este acelaşi lucru cu premoniţia?

- Chiromancia?!, pufni niţel indignat ungurul.

Fusese singurul să fi băgat de seamă întrebarea sugrumată.

- Chiromancia nu există.

- Totuşi..., insistă în şoaptă doamna Ulpia, topind sufletul nevolnic al tânărului aproape imberb şi umplându-i-l pe dată cu cantităţi imense de nădejdi lubrice, complet zburătăcite din sine anterior, când o văzuse întrupându-l pe Marte pentru un moment.

- Totuşi?, preluă, mai categoric, doamna Gloria, nu că i-ar fi purtat o simpatie deosebită precedentei, dimpotrivă. Însă al şaselea simţ îi făcea cunoscut ce se petrecea în Agruş şi nu admitea să i-l cedeze rivalei sale.

Cu o intuiţie bărbătească deloc neglijabilă, cel din urmă-şi umflă pieptul, înţelegând că nu era singur pe pământ şi nici o cantitate virilă neglijabilă.

- Există ghicitori ale căror preziceri se împlinesc.

- Între una şi alta e distanţă mare. Dar să nu insistăm. Ne vom opri asupra chiromanciei.

Pentru Agrest Horaţiu Filogen, edificarea asupra acestei pseudoştiinţe avea o mare greutate. La vârsta de 6 ani se aflase-n anticariatul tatălui său într-o după amiază târzie de iarnă. Un muşteriu, să fi avut 25-30 ani, cu obrajii vineţi şi supţi, slab, înfrigurat, cu figura ascuţită, emaciată, cu ochi negri, arzători, cu perii corbii străpungându-i îndesat pielea, în pofida bărbieritului de dimineaţă, încotoşmănat cu un palton rupcegos, într-atâta de uzat încât străvedeai textura ştofei, cu pantofi scâlciaţi şi nevăcsuiţi vreodată, tot scotea cărţi din rafturile înţesate; întârzia îndelung răsfoindu-le, îndărătnicindu-se, parcă, să le rumege pe loc din scoarţă-n scoarţă.

La un moment dat, domnul Filogen senior îşi aruncă uitătura către opusculul din mâinile împătimitului. Căutăturile lui Agruş îi urmăriră ochii şi, cum broşurica deschisă era înclinată spre el, constată că era tipărită în caractere cirilice. Tatăl său îl învăţase din timp să le deosebească de cele latineşti.

Vremea fiind viscoloasă, nu se prognostica să mai apară vrun client la ceasul acela. Negustorul se apropie de insul adâncit în lectura de-a-n picioarelea, de parcă s-ar fi pregătit să-l invite să plece.

- Interesantă?

- Ah, da!, îşi înălţă el luminile pupilelor aprinse de un entuziasm scăldat în curăţenie.

Urmă o explicare a interesului său pentru tradiţiile populare, pentru ştiinţa strămoşilor, pentru misterele folclorice, pentru etnologie. Se pierduse într-un labirint de afirmaţii ciudate unde copilul nu se mai putea ţine după el. Peste ani, din acea conversaţie stranie nu-i mai rămăsese decât o mireasmă a unui univers deschis timp de o clipă şi resigilat deîndată, ce avea să-l urmărească viaţa întreagă cu o forţă magnetică a inaccesibilului şi cu melancolia acestuia. Deodată, glasul părintelui său îi atrase atenţia:

- Văd că de săptămâni întregi vă opriţi asupra acestei cărţulii. Probabil vi se pare scumpă.

- Nu. Nu este. *Mie*- mi lipsesc mijloacele.

- Se apropie Crăciunul. V-o dăruiesc. Dar, pentru că sunt comerciant, vă cer ceva-n schimb.

Celălalt asculta, cu sufletul la gură. În locul unui preţ inaccesibil auzi:

- E o carte de chiromancie. Vă pricepeţi la aşa ceva?

- Oh, da!

- În acest caz, ghiciţi-i fiului meu în palmă.

Bucuria străinului era imensă. Se apropie uşor servil de micuţul Agrest Horaţiu Filogen.

- Dă-mi mâna dreaptă.

Devenise un altul. Agruş i-o întinse de parcă ar fi fost o fată cerută-n căsătorie. Necunoscutul părea descins din altă lume. Mâna îi era rece, de o răceală străvezie, ce lăsa paloarea s-o străbată.

I-a vorbit îndelung despre viitorul său. Agruş n-a reţinut decât o unică frază:

- În jurul vârstei de 20 ani, va fi, se întoarse chiromantul către anticar, la un pas de moarte. Dar va scăpa cu bine.

Restul ghicitului fusese înghiţit de bezna uitării deîndată ce a fost rostit. În schimb afirmaţia aceasta se înscrise cu litere de foc în memoria tânărului. De atunci se prelungise ca o dâră de lumină prin toată existenţa lui posterioară. în strada Bradului şi mai târziu aşteptă apropierea celor 20 de ani. Unii tânjesc după acea etate pentru a se emancipa, pentru a fi studenţi, ori pentru a se căsători. Agruş era nerăbdător să guste puţin... din moarte.

- E drept că liniile palmelor noastre se disting de la individ la individ..., sări baritonul să-şi susţină nevasta, deşi dorea să lase impresia că rămânea cât de cât îndoit în privinţa acelei chestiuni, să nu cumva să fi fost socotit imatur în judecarea ştiinţelor sufletului.

- Şi mâinile, prietene, sunt altceva la muncitorul cu sapa şi la pianist!, râse grosolan gravorul.

- Şi, totuşi, unii chiromanţi prevestesc corect, îi surprinse acelaşi Atilla Fekete. Nu pentru că-n palme ar scrie ceva, ci pentru că ei sunt nişte hiperlucizi şi intră într-un fel de transă ce le hrăneşte darul premoniţiei.

*

Într-adevăr, Agrest Horaţiu Filogen, la 20 ani şi jumătate a fost arestat şi condamnat de către Tribunalul Militar pentru o culpă politică, ceea ce echivala cu un fel de moarte.

Însă, după anii de închisoare corecţională şi de muncă forţată, a scăpat teafăr.

Doar că a rămas până astăzi puţin bizar.

Credeţi că Lazăr, cel din Scripturi, a fost altfel după ce l-a chemat Iisus din morţi?

*

SFINXUL DE PE CERNA

- AŢI VENIT PE LA NOI? Bună-ziua...

Străinul îi auzi glasul ca prin vată. Brusc, îşi dădu seama că i se vorbea de mai mult timp, dar că nu fusese conştient de aceasta. Acum, odată cu bineţele, ca o aureolă sonoră a lor, fără strălucire proprie, dimpotrivă, surd, abia vibrând în depărtare, mai pătrundeau spre timpanele lui lenevite de visare, uguitul turturelelor, fluierat confuz de păsărele, tălăngi rar bălăngănite undeva în spaţiul împrejmuitor, mugete, behăituri, chemări... şopotul undei se instalase ca un fundal permanent, răcoros, familiar. Auzite şi nu prea, când şi când, automobilele sfâşiau aerul pe şoseaua părăsită de el de câteva minute, gemeau la curba pe care o depăşise el însuşi de mai puţin de jumătate de minut, claxonau disperat, solemn sau orgolios.

De cum asigurase portiera, se adâncise cu închipuirea în crângurile de pe coastele munţilor din jur, rătăcind încântat printre fagi, stejari pufoşi, cărpiniţei, pini, căţărându-se odată cu ei către zonele mai înalte, cu vegetaţie mai rară, unde respirau de voie liliacul sălbatic şi scumpia, alunul şi ierburile poienelor adăpostind, ici şi colo, laleaua sălbatică, brebenelul, piperul lupului, leurda. încerca să reconstituie cu mintea chipuri de vieţuitoare, văzute prin cărţi, dintre acelea ce populau această lume vegetală: ursoaice brune, cu pui dolofani şi greoi pe urmele lor, vidre şirete şi iuţi, vipere cu corn, odihnind, încordate totuşi, pe calcarurile golaşe şi fierbinţi, reptile atât de frecvente în regiune, după cum fusese avertizat, şerpi sfinţi - da, da, aşa li se spunea... - şi balauri, târâtoarele acelea ce pot depăşi trei metri lungime şi au constituit prilejul atâtor povestiri ale călătorilor şi vânătorilor. Dar fu obligat să revină în matca imediatului şi, pricepând că cel care i se adresa era un bătrânel, se grăbi să-i răspundă, descoperind că propria sa voce încă nu-l slujea bine, cum se-ntâmplă când cugetul ne hălăduieşte prea departe de gură şi de treburile ei.

- Cam târzior. Curând scapătă soarele, constată ţăranul.

Haina şi pantalonii acestuia nu mai aveau nici o formă; culorile, spălate de ploi şi schimbate de o purtare neîngrijită, erau străbătute de dâre de grăsime şi uleiuri, de gaz şi de peceţi vegetale; soioase, dar pigmentând stofe trainice, veşminte cumpărate o dată pentru toată viaţa. Pielea feţii omului era străvezie, subţiată de ani; prin ea citeai în adâncul sangvin livezi încărcate de flori roşii şi albe, printre şanţuri ca de irigare, săpate adânc, într-unul dintre acestea prefirându-se în chiar acea clipă o lacrimă despărţită-n două dâre lucioase, adusă la suprafaţă de vânt. Fruntea i se încreţea aproape tot timpul. Luminile dintre pleoapele şubrede băteau spre un azuriu umblător; nasul îşi pierduse forma; buzele, îngustate din lipsa multor dinţi, nu mai cunoşteau bine distincţia dintre surâs şi amărăciune. Pe gât avea, ca înfăşurată, o piele groasă şi buburoasă, semnul cine ştie cărei boli rebele sau neîngrijite. Labele mâinilor i le deformase munca; lăsau senzaţia a fi fost frecate cu praf de cărămidă. Bocancii îi purta legaţi, unul cu o bucată de şiret, celălalt cu o sfoară.

Îi vorbise de parcă ar fi continuat o conversaţie începută mai demult.

Noul venit intră în joc:

- E drumul lung...

Bătrânul îl privi ţintă şi cântăritor:

- Frumos la Topleţ... Rar se mai opreşte careva...

Privirile sale lunecară pe alături de capul orăşeanului, pierzându-se-ndărătul lui:

- Toţi dau buzna la Herculane, la băi... Mă miră de dumneavoastră şi de doamna...

Când îşi schimbase moşul poziţia irisurilor, conlocutorul său crezuse că-şi aruncase căutăturile în direcţia staţiunii balneologice pomenite. Auzindu-i ultimul cuvânt, însă, se miră. I se păru că nu-l sesizase cum se cade, ori că era vorba de o confuzie:

- Doamna?... Care doamnă?!...

Nici nu se clinti pentru a se edifica ce voia acela să spună. Nu era căsătorit şi nu plecase cu nimeni la drum. Era o deplasare de documentare; nu şi-ar fi stricat tihna muncii pentru nimic în lume invitând pe careva să-l însoţească; mai ales o femeie.

- ... sau domnişoara... ştiţi mai bine, celălalt mustăci a zâmbet.

Căutatura cu care domnul îi scobi cavitatea bucală ştirbă şi privirile evident nevinovate era dezagrabilă: parcă i-ar fi răzuit cioturile dinţilor până la strepezire şi i-ar fi smuls genele din cuib. Abia izbuti orăşeanul să expedieze pe urmele ei o brumă de politeţe binevoitoare, s-o îndulcească, înainte de a veni cu o nouă întrebare:

- Despre cine vorbeşti, moşule?

Ultimul cuvânt, muşcat aspru, scăpase de cenzura voinţei, ca o pedeapsă pentru grăitul anapoda al precedentului vorbitor. Numai că, pe dată, un glas plin şi voios, între sopran şi alto, exuberant, al unei tinere, îl apostrofă dindărăt:

- Despre mine. Ştiţi mai bine...

Localnicul se adresă stăpânei acelei voci calde, fără să se sinchisească de nedumerirea mânioasă a boierului:

- Aşa-i? Da' ce, e supărat pe 'mneata de se face că nu te vede?

Adăugă, tot fără a căuta la ochii răutăcioşi:

- Păcat, dom'le! Asta nu-i fătucă s-o pui s-alerge după bărbat printre bolovani...

Smalţul de sub gene i se însorise.

- Ia-n uitaţi-vă cum tremură pe tulpină când se uită la 'mneavoastră...

"O comparaţie şi o metaforă dintr-un foc", gândi uluit profesorul, recunoscând simultan că nu putea lua contact cu realitatea decât de pe poziţiile vechilor sale studii filologice. Era atât de încântat de observarea limbajului înflorat spontan al vorbitorului încât antipatia stârnită de neînţelegerea precedentă i se şterse din suflet ca un abur.

Se întoarse niţel. Da, era o femeie tânără acolo. Aproape tot atât de înaltă ca el, şaten deschis, cu părul până aproape de umeri, pieptănat îngrijit, cu cărare pornită din creştetul capului, cu trăsături regulate, cu nas desenat cu vigoare, trădând o voinţă dârză, cu ochi destul de mari - "Ba chiar mari de tot!" - cu gene şi sprâncene nu prea pronunţate, cu figura ovală şi gura senzuală. Trupul îi era bine dezvoltat, fără să se fi putut afirma că era nici gras, nici vânjos; nu, un trup normal şi sănătos. Dacă domnişoara-i izbutea citi opinia, ar fi zis dezamăgită: "Săracu, nu mai e nicicum bărbat. Cântăreşte femeile la kilogram, ca la doctor. Sunt pentru el una din mii de tinere aidoma. Nu m-ar remarca decât dacă m-aş da aici peste cap; şi n-ar avea o părere prea avantajoasă mie. E cam sec... L-a uscat viaţa sau, cine ştie, vreo femeie arţăgoasă, născută moartă, ori mai ştiu eu cum...".

Că n-o băgase de seamă era de vină starea lui de visare ce-l potopise de cum coborâse din maşină. Nu-l zărise nici pe ţăran până nu-l apostrofase acela. N-o văzuse nici pe dânsa. îi fu ruşine de neatenţia sa total lipsită de civilitate. Se pomeni bâiguind şi îngroşându-şi astfel gafa:

- De fapt nici nu ştiu cine ar putea fi...

Rectifică:

- Iertaţi-mă, domnişoară, nu mi-am dat seama... Aţi alergat după mine? Aveţi nevoie de ce...va...?

Nu se mai ştia descurca. După ce a categorisit-o "domnişoară", se temu că fusese din nou nepoliticos - "Poate-i măritată; de unde să ştiu?" - Silabele i se-mpleticiră.

Moşul o salvă:

- O fi făcut pană, iar mata... zvrrrr!... nu vezi dreapta, nu vezi stânga... Aşa dă omu' cu...

Îşi ridică bâta ca pe o oişte-nfiptă-ntr-un gard, ceea ce nu era prea măgulitor pentru domnul care primise dojana ciomagului lui Eremia. Dar cum felul de a fi al bătrânului era plin de spirit şi de voie bună, partea mai anevoie de înghiţit din gest nu fu pusă pe cântar. Orăşeanul preferă să se arate cavaler:

- Aveţi vrun necaz, domnişoară?

Răspunsul se năpusti dintr-o suflare. Ochii larg deschişi îl sprijineau cu lumini:

- Am, domnule profesor Iovan: că nu mă recunoaşteţi.

Auzindu-se identificat după nume şi profesiune, îi veni să dispară pe dată din faţa ei. Iarăşi îi juca feste memoria labilă. De la douăzeci de ani suferea de o maladie ciudată. Medicii îl purtau cu vorba-n privinţa acesteia. Nu era boală, cel puţin nu una vindecabilă. Era ceva... altceva... Cert e că, în unele rânduri, nu recunoştea oamenii; în altele, îi recunoştea şi nu ştia cine erau. Eh, ce s-o mai lungim: în cele mai dese prilejuri, când i-era lumea mai dragă, se pomenea în situaţia penibilă de a nu fi ştiut cu cine stătea de vorbă.

Băştinaşului profită să se bage-n vorbă, pehlivan:

- Ai văzut?! He-he...! Ce spuneam?! Zi, domnişoară, cine eşti... Unii bărbaţi uită... şi eu la timpul meu...

- Sunteţi..., ezită profesorul, făcând eforturi să ghicească, fără a acorda credit laudei de sine a moşului.

- Ioana... Ioana Cerna ...

- Ioana Cerna... Ioana! A XII-a B! Liceul Tudor Vladimirescu! Mi-ai fost elevă!, îşi aminti pe dată, fiindcă - dacă nu avea memoria figurilor, o avea, în schimb, pe aceea a cataloagelor.

Contrazicând entuziasmul factice arborat, o privi cam prea lung pentru cineva care descoperea că recunoştea pe altcineva. Era evident că faţa dinainte-i îi era cu totul străină.

Bătrânelul ascultase curios. Acum explodă:

- I-auzi! Cum te nimerişi, fetico, să te cheme ca pe râul nost'? Da' cum ziceai că-i spune 'mnealui? ia mai...

Domnişoara Cerna se răsuci amabilă către ţăran:

- Domnul profesor Iorgu Iovan... neuitatul meu profesor... minunatul meu...

- Fată, nu-i frumos să-ţi râzi de mine...; am vreo nouăzeci de primăveri...; acuşica fac suta...

Profesorul luă apărarea fostei sale eleve:

- Nu râde nimeni, tăicuţă. Te miră că mă numesc Iorgu Iovan?

Celălalt rânji galben, a neîncredere; apoi:

- Fire-aţi ai norocului să fiţi, că trăii s-o văd şi p-asta! Să se-ntâlnească-n faţa stanei Iorgu Iovan şi cu Cerna! Vin' să te pup, don 'sor Iovane...!

- Despre care stană...?, vru să ştie Ioana.

Profesorul sesizase la ce se referea bătrânul:

- Are dreptate... Ce coincidenţă stranie...

- Ce fel de coincidenţă?

Localnicul interveni:

- Mata n-auzi cum te cheamă şi cine-i domnu'?!

Universitarul încercă s-o lămurească:

- Numele noastre se potrivesc cu...

Dar Ioana insistă:

- Despre ce stană pomenea...?

- A lu' Iorgovan!, tranşă brusc bătrânul.

Iar automobilistul, mai explicit:

- Stânca ce poartă urmele de picior ale unui erou de baladă de prin partea locului şi ale armăsarului său...

- Apoi, n-ai auzit cântecul din bătrâni?...

Cum chipul Ioanei arăta tot mai nedumerit, bucureşteanul rosti primele două versuri din acela, să-l ajute să se exprime:

- La podul Topleţului,

Din marginea satului...

- Uite-l că-l ştie!, se-nveseli straşnic nonogenarul.

Nu era o întâmplare, deoarece profesorul Iovan anume venise prin părţile acestea pentru a-şi reîmprospăta impresiile în legătură cu o lucrare în curs de redactare, ce trata despre variantele baladei. Profită de felul cum se orientase discuţia, pentru a-l îmboldi pe bătrân s-o cânte, aşa că-i 'suflă' încă un stih:

- Este-o piatră minunată...

Bâtrânelul muşcă nada şi se porni:

- ... De la Dumnezeu lăsată

Şi de Iorgovan călcată

De se miră lumea toată,

Piatra Iorgovanului,

Cu urmele calului...

Ioana fu adâncită-ntr-o stare de visare neaşteptată. Reluă pentru sine:

- Piatra Iorgovanului

Cu urmele calului...

Îşi înalţă privirile curăţite de zgura cotidianului şi suspină:

- Ce frumos... Cine a fost Iorgovan?

Era o întrebare fundamentală pentru cercetare. Aşa încât profesorul său fu pus pe dată în mişcare. Adoptă un glas special, menit să sublinieze ideile de bază şi folosit când se afla în faţa unui amfiteatru plin cu studenţi (căci după ce predase câţiva ani în cursul mediu, fusese promovat la universitate). Asocierea momentului cu idea catedrei şi a nobleţei acesteia îl delectă şi-l înaripă:

- Un mare învăţător al neamului nostru. încă nerelevat ca atare. Poate că este de aceeaşi statură spirituală cu ciobănaşul din MIORIŢA; sau cu Manole, meşterul zidar. Deşi întruchipează complet altă ramură a învăţăturii divine. Ciobănaşul ne învaţă că jertfa de sine e preferabilă răzbunării şi luptei. Manole ne învaţă că opera nu poate dura decât prin jertfirea iubirii pământeşti şi cu riscul vieţii proprii. Iorgovan ne învaţă că civilizaţia nu poate fi atinsă decât prin înfruntarea primitivismului şi învingerea lui până la dispariţie. Iovan Iorgovan a fost o fiinţă cum nu se nasc două decât la câteva mii de ani distanţă.

Ioana nu-l putea urmări; sărise prea sus pentru orientarea directă şi practică a minţii ei.

- Nu vorbeaţi despre o baladă?...

Şi cel de al treilea prezent avu impresia că precedentul o cam luase razna:

- Aşa-i, taică!...

- Sunt multe variante ale baladei despre el, fărâme din ceea ce cred a fi unul dintre miturile străromâne... Povestea lui adevărată...

Din păcate vârstnicul nu era interesat de aceea:

- Şi-avea un bidiviu...! Să vezi ditamai urme şi să te cruceşti!

Ioana înregistrase tot ce se spusese. Visă cu glas tare:

- ...în piatră... ca-ntr-un trup viu... ca-ntr-o inimă...

Moşneagul era nerăbdător să facă pe ghidul benevol:

- O-ţi fi coborât să le vedeţi şi eu vă ţin de vorbă... Ia poftiţi... Eeei, dacă veneaţi acu vreo trei luni... cunoşteaţi locul după mireasmă... Că zice cântecul:

Primăvara când soseşte,
Liliacul înfloreşte
Şi miros bun răspândeşte,
Nevestele şi fetiţe
Iau şi poartă în cosiţe!...

Ţinându-se după el, domnul cel serios se întoarse spre tânăra comunicativă:

- Iorgovan e şi un alt nume pentru liliac. Apoi: Cum de te-ai oprit, Ioana, tocmai aici?

- Dacă v-aţi oprit şi dumneavoastră!, îşi înălţă ea pleoapele cu mirarea că-l vedea punându-şi o întrebare care pentru ea avea răspunsul evident.

- Vrei să spui că avem acelaşi itinerar de vacanţă?!...

- De joi, de când aţi părăsit Bucureştii...

Dar fleandura de nouăzeci de ani trăgea cu urechea. Cuvintele fetei îi stârniră cheful de a se manifesta iar:

- Iovan ce făcea?
Iel că mi-ş' pleca
Joi de dimineaţă
Pe roo, pe ceaţă,
Cu ceaţa-n spinare,
Cu roua-n picioare,
Lucru de mirare...

Profesorul şopti pentru sine:

- Lucru de mirare: tot joi...

Şi ceva mai tare, adresându-se baladistului improvizat:

- *Joi* zice cântecul, tăicuţă?

- Cum mă vezi şi cum te văd!, se bucură acela, răzgâiat, bătând dintr-un picior.

- Pe mine nu mă miră..., rosti Ioana liniştit. Aşa cerea cântecul să se-ntâmple.

Dacă pentru profesor balada era baladă, un obiect al studiului său, iar pentru ţăran apăreau oarecari ciudăţenii în asocierea dintre prezenţa celor doi prin acele locuri şi termenii baladei, pentru tânără, balada cunoscută abia de câteva minute devenise un tărâm al miraculosului ce-i întretăia viaţa, pe care şi aşa, când decisese să-l urmărească pe fostul ei profesor, o înălţase deasupra conjecturalului şi-i dăduse aripi romantice. Va să zică, afirmase că versurile ceruseră ca plecarea profesorului să se fi făcut într-o joi. Acesta nu pricepuse ideea:

- Ce ai zis?

- Că aşa se cuvenea să aibă loc întâlnirea noastră...

Moşneagul se opri din mers fără să fi spus 'păzea!'. Indică din vârful bâtei şoseaua umbrită-n violet:

- Ia uitaţi-vă colo! Ce vedeţi?

Profesorul privi-n direcţia respectivă:

- Automobilul meu.

- Aşi!

Căluşelu' lui,
Puiu' leului;
Şeuliţa lui,
Ţeasta zmeului;
Frâuleţu' lui,
Doi bălăurei
De gură-ncleştaţî,
De coade-nnodaţî,
După oblânc daţî...
Chinguliţa lui,
Doo năpârcele
'mpletite de ielî...
Iel că mi s-au dus,
Trei zile s-au dus,
Sus, pe Cerna-n susî...

Ioana se apropie de urechea lui Iorgu Iovan:

- Ce zi este azi?

El, pierdut pe calea versului, mormăi:

- Taci, Ioana. Ascultă...

Ea se încăpăţână:

- Câte zile au trecut de joi?

Bătrânul cananarhisea neturburat:

- Iel când a ajunsî,

Verde mărgăritî,

Cu Cerna a vorbitî...

Ioana era cuprinsă de ceva similar spaimei, dar şi încântării. Rămase locului, cu ochii aţintiţi înapoi, către şosea. Se albise; doar pometii i se îmbujoraseră ca piersicile-n pârg. Bâigui:

- Nuuu... Aşa ceva nu-i cu putinţă...

- Ce?

Domnişoara privea în sineşi, surâzătoare şi încruntată-n acelaşi timp. Cum tăcea, profesorul se dezmetici:

- Ioana, eşti palidă. Ce-i cu tine? Nu te simţi bine?

- Ba da! Ca niciodată! Care va să zică, moşule, începu ea să-şi înmoaie privirea -, Iovan Iorgovan a plecat joi, cu ceaţa-n spinare, cu roua-n picioare...

- Joi, fata taichii.

- Şi trei zile a călărit...

- Trei!

- Abia după scurgerea lor a-ntâlnit-o pe Cerna şi a vorbit cu ea...

- După.

Privirile Ioanei se aşezară, strălucitoare, triumfal, asupra feţei profesorului său şi o cuprinseră în întregime, stăpânitor:

- Azi se-mplineşte a treia zi!... Douăzeci de ani de când nu-mi mai sunteţi profesor... douăzeci de ani am aşteptat să se-mplinească sorocul acesta... ca douăzeci de mii de ani...! ca douăzeci de mii...!

Glasul moşneagului se auzi, hârâit, după cele câteva clipe de tăcere adâncă lăsate pentru scurgerea acelor douăzeci de mii de ani:

- Da', mata, fătucă, n-oi fi de prin părţile acestea...?

Şi după o ezitare:

- Parcă te-aş cunoaşte...

- Nu, răspunse ea, muşcându-şi buza inferioară aproape neobservat. Sunt din Capitală.

- Aha..., tărăgănă el cam neconvins.

Ochii tinerei jucară puţin pe loc:

- Sunt şi de pe aici... Nu mă zbengui zilnic prin faţa pragului dumitale?... Nu sunt eu Cerna?...

Zâmbi în doi peri, atrăgându-l şi pe profesor, din coada privirii, în jocul său.

- Cerna lui Iovan..., o ajută acesta. Ai rămas poetă, Ioana..., îi strică el efectul. Mai scrii versuri?

- Scriu cu bisturiul semne runice în corpurile oamenilor, domnule profesor ... Le prefac carnea-n răboj, cum făcea Iovan cu podelele de piatră ale culmilor pe unde călca... Încerc să readuc viaţa pe pământ, când stau s-o-nghită negurile... Dumneavoastră-mi datorez meseria.

Moşul o ţinea tot într-o glumă:

- Apoi Iovan nu poartă toată vina c-a lăsat urme-ntipărite, ci Fata Sălbatică de s-a iubit el cu ea... Şi ea, drept răsplată, l-a scris în piatră, c-aşa-s femeile; le vrei binele şi ele-ţi mănâncă ficaţii...

- Chirurg?, se bucură Iorgu Iovan. Ce frumos... De ce spui că-mi datorezi mie profesiunea ta?

- Nu numai. Setea de a lăsa urme-n oameni... Dumneavoastră tămăduiţi suflete..., maturizaţi frăgezimi... Eu refac şi întăresc mădulare...

- Te-am îndemnat eu spre Medicină?... Regret că nu-mi amintesc... ştii, memoria asta..., reveni el la obsesia handicapului său.

- M-aţi îndemnat spre profunzimi...

Îi cuprinse mâna în mâinile sale reci:

- Să nu vă pară rău pentru nimic! Nu astăzi! Nu în această clipă... cea mai frumoasă... De douăzeci de ani sunt umbra dumneavoastră... Tot omul trebuie să aibă o umbră! Iată cum arată umbra ce nu v-a părăsit niciodată...

Bătrânelul se dovedise destul de răbdător să nu se fi amestecat între ei un minut bătut pe muchie. De data asta exclamă:

- Deşteaptă foc! Hai să te pup şi pe tine!

Însă intervenţia domnului plasat în faţa lui îl împiedică să dea curs propunerii:

- Umbră? Ce vrei să spui?...

- N-aţi publicat o carte, să n-o citesc... n-aţi conferenţiat în public o dată, să nu fiu şi eu în sală... Visul meu de o viaţă a fost să vă ajung din urmă... Nu e acesta visul oricărei umbre?...

El îşi eliberă palma. Îi era frică de tremurul din vocea ei; se temea, mai ales, de vibraţia resimţită în toată făptura lui bărbătească. Privi în jur, fără ţintă:

- Şi m-ai ajuns pe moşia umbrită de Iovan Iorgovan şi de...

- ...Fata Sălbatică..., completă bătrânelul.

- Nu-mi este destul să vă fi ajuns, se grăbi Ioana, cu patos. O umbră nu se mulţumeşte niciodată cu atât...

- Ce vrei să spui?

Ca şi când nu l-ar fi auzit, ca şi când niciunul dintre cuvintele schimbate de ei n-ar fi fost rostit, Ioana întrebă dezinteresat:

- Cine a fost Iovan Iorgovan?

Profesorul înţelese că ambii merseseră prea departe; se lăsă călăuzit de bunul simţ, de măsura prudenţei la care-l rechema tânăra femeie; ea demonstra mai multă maturitate decât putuse dovedi el.

- Aşa e... Haidem în maşină, să ne grăbim să vedem semnele lăsate, până coboară noaptea. Îţi explic pe drum. Unchiule, vii şi mata cu noi? Cunoşti mai bine locurile. La înapoiere, te las acasă.

- Cum nu?! Şezi mai ţapăn în otomobil decât la coada vacii!

După trântirea portierei, profesorul îşi începu explicaţiile:

- La doi kilometri de Băile Herculane, se află Sfinxul Bănăţean sau Sfinxul Cernei...

Ioana îl întrerupse:

- Un alt Sfinx decât cel din Bucegi? Nu ştiam că...

Moşul sări, după tipicul lui:

- Ce să ştie tinerii ăştia?! Auzi!

Când mi se-ntorcea,

P-în Cerna trecea,

Stană se făcea

Şi încremenea...

- Toate pe de rost, taică?, îl răsplăti profesorul cu lauda ascunsă sub poleirea uimirii.

- D-apoi cum?, se fuduli.

În mijloc de apă

Mi-l făcu d-o piatră,

Piatră blestemată!

Fata, Fata Sălbatică, va să zică-l făcu!..., se aplecă el înainte, de pe bancheta din spate, către locul Ioanei.

Era o introducere bună pentru desfăşurarea materiei aride pe care avea de gând s-o atace bărbatul obişnuit cu expuneri docte. Sesiză ocazia potrivită şi:

- Pentru Nicolae Densuşianu este vorba despre "un chip colosal al lui Hercule"... O să fie cam..., Ioana, dar... tu ai vrut-o..., se referi el la cele ce urma să le expună.

- Eu am vrut-o, eu o să plătesc..., râse.

- Densuşianu îl identifică pe Hercule cu Iovan Iorgovan.

- Cum asta?

- Se întemeiază pe un pasaj din Odiseea, unde este menţionat "idolul puterii lui Hercule". Mai afirmă despre această statuie gigantică, nefăcută de mână omenească... sau făcută, poţi să ştii...?

- Cât semănaţi cu profesorul de care m-am îndrăgostit când...

Iorgu Iovan nu se aştepta la această şoaptă; o nădăjduise, însă, în acelaşi timp, sperase că Ioana urma să se vădească, în continuare, acelaşi om stăpân pe sine. Nu găsi nimic mai bun de făcut decât, pe când simţea lunecându-i pe şira spinării un strop de sudoare rece, să reia maşinal:

- Densuşianu zice: "un curios simulacru al lui Hercule"...

Ioana simţi jena bărbatului. îşi puse degetele, odihnitor, pe braţul lui agăţat de volan; reveni la tema discuţiei, blând, ca şi când ar fi încurajat un copil:

- Dar de ce un Hercule prin părţile noastre?

Profesorului îi scăpă un suspin de uşurare ("Deci nu vorbesc în van... Nu sunt caraghios... O interesează..."). Se avântă:

- Pare destul de logic ceea ce susţine N. Densuşianu, dacă luăm seama la faptul că ostaşii romani care lucrau în zonă la spargerea stâncilor adorau un Hercule Saxanus, adică "cel prefăcut în stei"...

Traducerea în româneşte a atributului sfânt al eroului mitologic fusese premearsă de o uşoară crispare a degetelor femeii şi, în acest context, părea o tălmăcire în cuvinte a ceea ce simţea bărbatul că se întâmpla cu sine însuşi, împietrirea, ce mai...

- Ca Iovan Iorgovan?, îl îmbie fosta sa elevă în duplicitatea unei poveşti ce părea să le convină amândurora pentru a masca un dialog refuzat, dar nu mai puţin chemat de adâncurile fiinţelor lor trezite la un simţământ insidios şi îndârjit.

Auzindu-se pronunţat numele ce-i era familiar, moşneagul o potrivi ca nuca-n perete:

- Ce-ţi spuneam?...; era mândru, deşi ieşirea sa putea prea bine vădi că între timp aţipise.

- Chiar aşa, confirmă profesorul. Istoricul mai recurge şi la un alt temei: afirmaţia geografului din secolul al II-lea, Pausanias, că în satul Hyett, din Beoţia, unde sălăşluiau pelasgii, putea fi admirată o statuie primitivă a lui Hercule.

Aglomerarea detaliilor ştiinţifice îi dădea senzaţia clădirii unor fortificaţii inexpugnabile şi se grăbea să le dureze cât mai înalte şi cu ziduri de cuvinte cât mai numeroase, împotriva atacului feminin la care se simţea tot mai expus.

Ioana reluă unul dintre ele:

- O statuie?

- Nu chiar. Obiceiul era să fie adoptat ca atare un bolovan de dimensiuni mai impresionante, ce să aducă vag cu un chip uman.

Din nou răsună vocea hârşâită a bătrânelului, înnodându-şi melopeea:

- O stană de piatră,

Cu muşchiul de-o şchioapă,

În sus rădicată...

Râse de unul singur şi le explică şi lor de ce o făcea:

- Nu prea pricep eu ce spuneţi, însă de stana noastră-i vorba, precist şi musai!...

Bucureşteanul se simţea iarăşi stăpân pe sine astfel încât să se comporte din nou după cum socotea a fi fost firesc. Îşi întoarse căutătura spre ea:

- Mă miră, Ioana, că n-ai auzit nimic despre muncile lui Hercule în Banat...

Numai că privirile ei îşi slăbiră chingile hotărârii de a-l înţelege şi ajuta. Trecu la un ton al bună voinţei şi amabilităţii omului de lume:

- N-am auzit pentru a le putea afla acum de la dumneavoastră... Povestiţi-mi ca pe vremuri... Asta am nădăjduit ţinându-mă după dumneavoastră atâta timp...

- Abia acum te recunosc, cuminte, numai ochi, numai lumină lăuntrică şi căldură...

Izbutise să recreeze situaţia profesor-elev, în pofida conlocutoarei sale; sau, cel puţin, aşa i se părea.

- Ce bine-mi pare că ne-am reîntâlnit, Ioana...

Femeia jună îi scrută pupilele, vag îngrijorată:

- Adevărat?... Chiar adevărat?...

Ceea ce-l făcu pe profesor să simtă că înghiţise greşit şi să trebuiască să tuşească îndelung. Îi luă multe secunde până să fie capabil să revină la subiectul de bază al convorbirii lor:

- Îndreptându-se către muntele Ebrus, din Caucaz, să-l slobozească pe Prometeu, cel înlănţuit de Jupiter pentru a fi furat focul din ceruri, să-l dăruiască omenirii năpăstuite de scrâşnetul crivăţului, de geruri iuţi ca sfârcul biciului pe pielea năduşită a telegarilor şi de nevoile aduse de zăpezile grele şi fără sfârşit, Hercule a auzit zvonul relelor săvârşite prin părţile acestea de către un balaur. A apucat-o pe ceea ce se numeşte "drumul lui Iorgovan", de la Tismana la Baia de Aramă, până-n Valea Cernei, să-l nimicească. Şi-a încercat paloşul între Izvoare şi Baia de Aramă. Reteză muntele cu el; din lovitură, s-a ivit podul de piatră de la Ponoare.

Informaţia avu un ecou în Ioana; de acel pod natural, cum îl numesc geologii, auzise.

- La fel de vestită este şi coloana de lângă muntele Oslea, tăiată de erou când a izbit dihania încolăcită. Imensul şarpe a vrut să scape prin fugă; sfredeli masivul cu capul şi trupul muşchiulos. Părea mântuit de furia urmăritorului. Numai că acesta-şi sumeţi paloşul şi... repezindu-l ca trăznetul, despică gingia culmii, lăsând căscate, peste veacuri, Cheile

Corcoaiei... Şarpele s-a rostogolit către Băile Herculane, să se scalde în apele vii... Localnicii l-au hulit şi l-au izgonit. În schimb, îi îngăduiră lui Hercule să-şi reîmprospăteze forţele.

Femeia din Ioana părea complet învinsă, lăsând loc să se manifeste fetiţa prepuberă de odinioară. Murmură:

- ... ca Făt-Frumos...

Bătrânul, căruia nu-i scăpa nici un cuvânt, dori să scoată în evidenţă renumele terapeutic al zonei, cu un patriotism local jignit, de ca şi când careva i-ar fi negat existenţa:

- Păi, apa vie nu-i colo-şa, la Băi?...

Profesorul nu mai putea fi întrerupt, odată lansat în tema ce-l preocupa:

- Voinicul ajunse dindărăt namila târâtoare, acolo unde ne-am întâlnit noi, lângă podul Topleţului. Urmele picioarelor i se întipăriră-n piatră, atâta era de zdravăn şi de fără seamăn acum. Balaurul îşi căută scăparea către Dunăre. în peştera unde muri, după cum apucase să prevestească, din putreziciunea lui s-a puit musca columbacă sau, mai bine spus, tăunul.

- Mergem să vedem şi peştera?, se bucură Ioana.

- Nu mai poate fi vizitată; e înecată sub ape datorită lucrărilor de la baraj. Vasile Alecsandri, reluă el firul, a reţinut iubirea dintre Hercule şi nimfa râului Cerna, într-o prelucrare a baladei lui Iovan Iorgovan.

- Tare mi-ar place să vă aud recitând-o, domnule profesor.

- Şi mie mi-ar place s-o fac. Totul e să n-am ezitări: aşa urâţesc textul...

Se strădui şi, spre surprinderea sa, începutu-i izbuti. Aceasta-l încurajă. Se concentră mai departe, se lăsă furat de ritmul monoton al propriilor sale amintiri de şcolar. în acea perioadă, prin Alecsandri şi Eminescu, luase contact cu folclorul poetic. Lecturile elevului aveau să rodească în timp şi să-l conducă la actuala pasiune matură, fără de care viaţa lui intelectuală n-ar mai fi avut rost. Zilele lipsite de citirea unor variante ale textelor populare sau de meditaţia asupra lor le-ar fi şters bucuros din calendar şi le-ar fi smuls cu duşmănie din propria-i existenţă. îi era ciudă pe oricare iubitor de literatură care refuza să recunoască întâietatea creaţiei populare, din neştiinţă şi, cu atât mai mult, din lipsă de sensibilitate.

O perioadă de extremă importanţă în evoluţia sa fusese tocmai aceea când predase la clasa Ioanei Cerna. Atunci hotărâse să nu-şi mai 'piardă timpul' cu creaţiile culte. În ele, socotea mai mult sau mai puţin greşit, nu găseai condensată decât experienţa individuală, pe când cultura populară însuma experienţe estetice şi de viaţă multimilenare şi probabil - spera - înseşi tainele longevităţii popoarelor. Munca subsecventă acelei decizii a făcut din el un cercetător destul de cunoscut, i-a permis pasul din învăţământul mediu în cel universitar, i-a înlesnit numeroase participări la congrese internaţionale şi, mai important ca orice câştig imediat şi cu răsunet public, îi înlesnea să simtă că nu-şi irosea viaţa, deoarece îşi descoperise idealul şi trudea să se apropie de el.

Prelucrarea alecsandrină a baladei lui Iorgovan şi-o amintea cu plăcere (vrând-nevrând, intra în tema sa de lucru, însă la periferia acesteia), fiindcă-i readucea în minte descoperirile de la începutul adolescenţei, deşi îl irita lipsa totală de poezie din ea, absenţa inventivităţii lingvistice, platitudinea. Încântarea Ioanei îl împiedica să pună punct recitării. Aşa că încercă să scoată din balada fără substanţă ideea, singura, ce i-ar fi putut folosi în propriu-i studiu:

- Plecat-au în zori

Trei surori la flori...

Ioana se înghemui în sine, ca atunci când era copil şi-şi urmărea dascălul vrăjind-o. El ajunse la:

- Sora cea mai mare
S-a dus către mare
La Dunăre-n jos,
La un plai frumos.
Sora cea mezină
S-a dus în grădină,
Peste nouă munţi,
În codri cărunţi.
Sora cea mai mică
Şi mai sălbăţică
Plânge colo-n stâncă,
La umbră adâncă.

- Parc-ar fi vorba de trei izvoare gemene...

- Şi eu cred că se poate interpreta aşa.

Apoi:

- Alecsandri îşi numeşte eroul, influenţat de mitologia greco-romană şi nu conform variantelor populare ce ne-au parvenit.

Ercul Erculean,
Căpitan Râmlean,
Îşi repede calul
De răsună malul
Şi-ajunge-ntr-un zbor
La stânca cu dor.
"Ah, cacofonia!", se enervă.
- "Eşi, fată, din peatră,
Să te văd o dată!"

Spre mirarea profesorului, Ioana preluă rolul Fetei şi-i dădu replica, dovedind că ea însăşi 'tocise' textul, pentru orele de limba română:

- "Cum să es din peatră,
Că sunt goală toată

Şi mă tem de soare,
Nu m-a soarbe oare?"

Jocul era amuzant şi Iorgu Iovan îl întrupă, în continuare pe erou, zâmbind:

-" Să n-ai nici o frică,
Fată Sălbăţică,
Că te-oi lua-n braţă,
Să mai prind la viaţă
Şi te-oi coperi
Şi mi te-oi feri
De vânt şi de soare,
De-a lor sărutare."

Schimbul de cuvinte de la unul la celălalt se desfăşură ca la ping-pong. şi tot astfel s-ar fi depănat întruna, dacă nu se-mpotmolea Ioana în descrierea Fetei:

O dalbă de fată,

Albă, goală toată...

Aici i se îngustară pleoapele, i se rări ritmul rostirii şi îi scăzu intensitatea tonului.

Profesorul o stimulă, apăsând silabele:

- Vie şi frumoasă,

Dulce, răcoroasă.

Ea nu slăbea privirile bărbatului, care părea să se trezească, în sfârşit:

- Cu păr aurit,

Pe umeri poleit,

Cât o şi zăreşte,

Soarele s-opreşte.

Ioana închise ochii, parc-ar fi sorbit căldura soarelui. Surâse în această poziţie, ca topită de imaginea pe care şi-o proiecta sub pleoape. După un timp, se dezmetici:

- Şi faţa-i s-aprinde

Şi raza-i se-ntinde

Ca un sărutat

Lung şi înfocat...

Umărul Ioanei i-atinse umărul la un viraj, dar nu se îndepărtă de el. Dimpotrivă, rămase acolo, lipit. Era rândul profesorului său să zică:

- Iar cel Erculean,

Căpitan Râmlean,

Mi-o apucă-n braţă

De prinde la viaţă.

Veni rândul ochilor lui să se îngusteze, gata-gata să se-nchidă de o plăcere pe de-a-ntregul lăuntrică. în următoarea clipă şi-aduse aminte că se afla la volan.

Ioana scoase pe geamul portierei braţul opus, ca şi când şi-ar fi oferit pieptul adierii.

El o privi. Pronunţă serios:

- Ioana, sunt fericit că ne aflăm împreună, aici, în preajma Sfinxului Cernei, care pentru mine este...

Ea răspunse, fără să-ndrăznească să-l privească:

- Clipa acesta am aşteptat-o douăzeci de ani... Sunt cea mai norocoasă femeie de pe pământ...!

- Mi-eşti dragă, Ioana...

- Ioana Cerna..., şopti ea,... Iorgu Iovan...

Şi mă tem de soare...

Nu m-a soarbe oare?...

Nu m-a soarbe oare?...

Soarele... Soarele...

Alarmat, moşneagul, complet uitat în fundul automobilului de către cei doi, îşi ieşi din fire:

- Ce faceţi, dom' profesor?!... Aţi trecut de stană!

Bărbatul de la volan frână brusc. Maşina scârţâi din toate încheieturile.

Potolit, bătrânul putu adăuga:

- Numai că eu văd că şi donşoara a-nvăţat ceva carte... Ţine isonul ca...

Ioana se răsuci spre el, cu figura destinsă de o mare bucurie:

- N-ai auzit, tăicuţă, că nu sunt domnişoară... Sunt umbră şi atâta tot... O umbră care a sorbit şi soarbe toată puterea din cugetul profesorului ei...

Rămase în aceeaşi poziţie, ca şi când ar fi aşteptat reacţia celui numit. Riposta acestuia nu întârzie:

- E o glumă atât de neobişnuită încât... Hai să coborâm.

Îi dădură ascultare.

El indică tinerei blocul de piatră cu chip uman:

- Priveşte, Ioana, umple-ţi sufletul cu măreţia acestui cap de colos ţâşnit din masa rocii să-l plouă soarele-n asfinţit cu petale de lumină nărămzii şi liliachii! E paznicul pământului nostru, de la hotarul dinspre apus şi miazăzi!

Priveliştea fu un şoc pentru ea. Târziu îşi desluşi fiorul:

- Putere... nobleţe... neîntinare, dar şi ardere a sângelui aprins...

În depărtare tună. Până atunci nu-şi dăduseră seama că la capătul cerului se adunaseră nori grei de vânăt, ca ugerele bivoliţelor pe înserat.

Ioana întrebă:

- E Hercule sau Iovan?

- Iorgovan, taică, cine altul?, se grăbi s-o lămurească moşneagul.

- Cine să ştie?, rosti gânditor profesorul ei. Cercetătorii nu prea fac legătura dintre variantele baladei şi tradiţiile locale... Pentru dânşii, poezia populară despre Iovan constituie, în cel mai bun caz, dovada unor ritualuri străvechi ale vânătorii sau ale nunţii; ori ale ambelor.

- Dar pentru dumneavoastră?

- Repet: întrezăresc în aceste versuri puţinul ce ne-a rămas dintr-un mit al străbunilor, cât a scăpat voracităţii Timpului...

- Nu-mi îngăduiţi să cunosc şi eu acel 'puţin'?...

- Cum nu, Ioana?... Vei fi primul discipol al teoriei mele, dacă izbutesc să te conving, încercă o glumă, deşi simţul umorului îi cam lipsea.

Îşi depăşise pierderea de sine de mai adineaori, unda de iubire ce-i moleşise mădularele. Era iarăşi "Profesorul" şi era cercetătorul entuziast, omul ideilor, sclavul lor, prost ca toţi intelectualii dedicaţi exclusiv mersului raţiunii proprii.

- Sunt discipolul dumneavoastră de când vă cunosc... M-am spovedit de faţă cu martori... Nu-i aşa, moşule?

- Ba întocmai!, se simţi acela plin de importanţă, de ca şi când ar fi priceput toate aluziile lor.

Din nou răsună, în volute, un tunet abia surprins de auz.

- Atunci, să-ncercăm să facem o sinteză din toate variantele... Va să zică, ţii minte, trei surori au plecat, fiecare-n drumul ei, să se mărite. Motivul e dezvoltat în alte balade înrudite. Şi Iovan Iorgovan bate pământu-n lung şi-n lat, poftitor şi el de însurătoare. Cea mai tânără dintre ele cade pradă unui balaur. Iorgovan se luptă cu acesta, îl învinge. Dar, când să se bucure de iubirea fetei, ea-i dezvăluie că sunt frate şi soră.

Tunetul îl întrerupse, cavernos.

- În unele variante, fata se îneacă; e pedeapsa pentru a-l fi dorit pe tânărul viteaz, fratele său de sânge; în altele, el este acela care se îneacă; iar în a treia grupă, blestemat de soră, Iovan e preschimbat în stâncă.

- Extrem de simplu. S-au întâlnit acolo unde v-am ajuns din urmă?

- Nu!, i-o tăie scurt ţăranul. La Trei Păltinei!

- În Poiana Paltinilor, îl secondă profesorul. Tot Nicolae Densuşianu este acela care a identificat-o. La nord-est de Costeşti, mai jos de peştera numită: Gaura Fetei, în amintirea aceleia dintre surori care a sălăşluit în ea. Însă să continuăm. Lucrurile se complică prin faptul că Iovan are de înfruntat trei mari piedici - parcă simbolizate de către cei trei paltini ce o păzeau - pentru a ajunge la împlinirea dragostei sale. Cea dintâi mi se pare cea mai semnificativă. Zi-i, moşule, cum veneau apele..., i se adresă, simţind cum îl durea pe ţăran că nu mai era centrul atenţiei şi fiind gata să parieze că bătrânul ştia despre Iovan tot atâtea cât şi el.

Cel apostrofat abia aşteptase revenirea la rampă:

- La Cerna ajungea,

Vărsat-o găsea,

Cu talaz venea...

Ca un ecou al stihurilor, tunetul ce le însoţea conversaţia de câtva timp se rostogoli vuitor peste toată întinderea tăriilor podidite de ciorchinii plumburii imenşi, stând să pleznească de potopuri posibile.

- Nu reţin să-şi fi dat seama cineva că avem de-a face cu o zeitate acvatică mânioasă. Totuşi, lucrul mi se pare evident şi cert. Nu e o simplă personificare, ci o divinitate care trebuie îmblânzită printr-un sacrificiu. Iovan vrea să treacă prin unda turbată. Îi adresează cuvântul...

Un semn al capului fu suficient pentru ca moşul să-şi reia, curtenitor, exemplificarea:

- Cerno, Cernişoară,
De ieji vorbitoare
Cum ieş'i urlătoare,

Te prind sirioară;
Lasă-ţi ucetu
Şi tot mugetu,
Să-ţi sece vadu,
Să văd pietrişu,
Să trecî cu murgu!

Ca şi când Cerna n-ar fi acceptat să i se adreseze vorba cu atâta îndrăzneală, catapeteazma văzduhului trozni, huietul reverberându-se printre coloanele arborilor, până la zidurile măcinate ale munţilor, ca să se-ntoarcă de acolo în bolovanii glodului şi să ţâşnească înapoi către cupola întunecoasă ca marginea unei prăpăstii borborositoare a înaltului.

- Glasul zeităţii îi cere o jertfă, după tipicul tuturor credinţelor. însă, Ioana, jertfa aceasta este unică în lume! Cerna nu solicită o jertfă sângeroasă, aidoma tuturor celorlalte divinităţi mitologice ale omenirii... Ea nu cere uciderea pruncilor întâi născuţi, nici a nevestei celei mai iubite, nici a ostatecilor, nici a celor mai frumoase vite sau oi, nici a fiului mai mare, nu! Dimpotrivă, *Cerna cere românului să fie ajutată să prolifereze viaţa!...*

Ioana - de unde ştia ea atâtea, că, după cum arăta, mereu pe el îl întreba şi de la el aştepta amănunte? - încă o dată întruchipă Cerna, dând glas de data aceasta variantei "Amzulescu", pe care, de curând o atacase bătrânul, că doar el era unul dintre izvoarele 'naturale' ale acesteia:

- "Iovane, Iovane,
Frate Iorgovane,
Prea ai cutezat
Cu min'de-ai vorbitî.
Vadu mne-oa săca,
Pietrişu-oi vedea,
Cu murgu-oi trecea,
Tu mne-oi aducea
Cigă şi postrugă,
În mine s-aduci,
Ieu să mă prăsăsc
C-alelalte bălţî!"

La care bătrânelul se ralie, comentând:

- Iovan d-auza,
Îndărăt să-ntorcea,
La un târg mergea,
O cegă lua,
Vie o căuta,
În disagi o punea,
La Cerna venea,
În Cerna o-arunca...

Profesorul vibra ca un fir de trestie. Acompaniamentul celor doi îi crea întocmai mediul necesar unei transpuneri absolute în starea propice visării lui. Repezi cuvintele, ca-ntr-o transă:

- "Verde sălbioară,
Cernă, Cernişoară,
Vadul împietreşte,
Valu potoleşte,
S-ajung malu tău
Cu căluţu meu"...

Moşneagul îi ţinu hangul:

- Cerna pricepea,
În doo să tăia.
Iovan să ducea,
Vadu şi-l căta,
De iel mi-ş trecea,
Iel şî cu murgu,
Cu tot cuprinsu...

Blajin, Ioana încheie fuga lor pe trei voci, ca un susur, ca o deschidere luminoasă:

- Cerna-l auzia,
Talazu muia,
Urletu-nceta,
Vad ce-i arăta,
Dincolo trecea...

Ţăranul, de parcă ar fi trăit aievea o slujbă sacră, oftă şi le spuse, ca pe o taină:

- Iar Cerna, de atunci, şi azi tace şi tace mereu, socotind că Iorgovan ascultă cântecul mândrei. Dar tace numai în dreptul unde a poposit Iovan, încolo face zgomot mare şi e mânioasă foc...

- Mi-ar plăcea să tacă acolo unde v-am întâlnit, domnule profesor..., în semn că se bucură odată cu mine...

- Din păcate nu acolo spune legenda că ar păstra tăcerea, ci la Topliţa.

- Măcar cele două nume seamănă...Topleţ... Topliţa...

- Pescarii locului, până şi la-nceputul secolului nostru, socoteau că dacă Cerna se-nfurie şi se revarsă e pentru că unul dintre ai lor a prins peştele cu sămânţă, dăruit ei de Iovan, drept care zvârleau alt peşte viu în râu...

Poate sub influenţa pioşeniei bătrânului faţă de baladă, Ioanei îi veni o idee:

- Un fel de ritual...

- Îţi dai seama deci: Iovan Iorgovan, ca *întemeietor de ritual* - RITUALUL ÎNSĂMÎNŢĂRII CU VIAŢĂ - e un *instaurator de civilizaţie*, un *erou civilizator*, iar balada, în mod evident devine mit!... Iar acum, Ioană, c-ai fost pusă-n temă, îmi poţi spune cine-i Cerna?, o întrebă profesorul, uitând că nu se afla în clasă, în faţa a patruzeci de elevi, ci sub chipul impenetrabil al Sfinxului Cernei.

- O divinitate acvatică, domnule profesor.

- Da, dar mai e ceva:

"De ieji vorbitoare
Cum ieş'i urlătoare,
Te prind sirioară..."

- A devenit sora lui Iovan!... Aşa i se adresează:

Iovane, Iovane,

Frate Iorgovane..."

- Mda, o altă baladă ne îngăduie s-o confundăm pe cea mai mică dintre cele trei surori - pe care noi le-am şi identificat cu trei izvoare gemene, să o confundăm cu însăşi divinitatea reprezentată de Cerna. Poate că folclorul ne ajută s-o vedem devenind dintr-o fată oarecare zeiţa aceasta cumplită. S-o luăm sistematic. Iată primul portret:

Fata mititea
Luo p-o potecea
Dă ie vai de ea!
Ia că-m rătăcea,
Obraz zgâria,
Păr că jumulea,
Somnu că mi-o lua
La umbră de brad...

Aşa e descrisă când se rătăceşte de suratele sale, în TREI SURORI LA FLORI. Moşule, cum arată sora lui Iovan Iorgovan, mai ţii minte?

- De parc-aş fi văzut-o-n cenuşa cuptorului!
Fata sălbatică
Mult mi-e groaznică.
Cu cosiţele
Bat călcâiele
Şi-ncă ţâţele
Bat genunchele,
Iar sprincenele
Bat umerile...

- Doamne, ce urâtă mai e!, se strâmbă Ioana. Cu o astfel de femeie voia să se-nsoare Iovan?!

- Urâtă conform conceptului nostru erotic. Dar dacă am socoti că în acest portret sunt adunate caracteristicile fecundităţii materne şi că putem discerne nişte trăsături specifice cultului vegetaţiei...? Cum ar fi pe de o parte sânii enormi, iar pe de alta pilozitatea în plină expansiune...

Ioana rămase adâncită-n contemplarea imaginii sugerate:

- ...Părul până la călcâie... sprâncenele până la umeri... Seamănă mai curând a bărbat...

Glasul îi tremura uşor. Privirile şi le ascundea. Îşi pierduse ţinuta sănătoasă, dreaptă. Umerii i se adunaseră de înfiorare.

- ...Seamănă cu un androgin, cum îi şade bine unei divinităţi..., glăsui profesorul ei. Dar să nu uităm că trăsăturile sale sunt acelea ale unei Mume primordiale. Această ipostază a fecioarei sălbăticite, chinuită de dorul nunţii şi râvnită ca mireasă, este identică ipostazei unei Cerne însetate 'să se prăsească'...

Din pieptul Ioanei, ca un geamăt, ţâşni iarăşi dorinţa râului:

- "Cigă şi postrugă,
În mine s-aduci,
Ieu să mă prăsesc
C-alelalte bălţi!"

Iorgu Iovan fu impresionat de autenticul rostirii ei: lăsa impresia că şi-ar fi asumat cuvintele baladei. Cu un efort, izbuti să se concentreze, totuşi, asupra analizei:

- Însămânţarea cu viaţă a trupului ei lichid constituie jertfa lui Iovan, jertfa dragostei lui...

Iovan de-auza,
'Napoi se-ntorcea,
Cigă c-aducea,
În ea c-arunca,
Ea că să prăsa,
Vadu că-i săca,
Pietrişu-i-l vedea,
Cu murgu-m' trecea.
Unde să ducea?,
întreabă poetul anonim.
- Unde, dragul meu domn profesor?
- Unde, moşule?
- ... În târg, în Sibiu...
- Dar ce căuta acolo?, insistă profesorul.
- Ce?, reluă Ioana.

Întrebarea ei avea mult mai grea pondere şi intensă decât presupunea răspunsul direct.

- ...Îşi lua paloş dimischiu...,
îi răspunse bătrânul Ioanei anume.
- Adică din oţel de Damasc, traduse profesorul.

- ...'Napoi să-ntorcea,
'N munte-l încerca,
Paloş să frângea,
'Ndărăt să-ntorcea,
La maistori tomnea,
Paloş repara,
'Nainte mergea,
Frică că n-avea!
'N munte-l încerca,
Paloş reteza,
Muntele-l tăia...
- Ştii, Ioana, ce fel de simbol este paloşul?

O întrebase mai mult retoric; nu aştepta răspunsul ei într-o chestiune cunoscută atât de puţin ca simbolistica subconştientului. Spre stupefacţia sa, fata se grăbi să râdă:

- Prin excelenţă masculin!

- Dar apa?, o încercă el cu bucuria dascălului a cărui muncă nu e irosită de pomană, deşi-şi dădea seama că, în cazul prezent, n-avea alt merit decât acela de a fi pornit cu foarte mult timp în urmă motorul curiozităţii intelectuale a unei copile, întreţinut în acţiune, ulterior, prin strădania exclusivă a tinerei doctoriţe din faţa lui.

- La fel de categoric feminin!, îi dădu ea replica.

- Atunci ce ar însemna tăierea aceasta a muntelui, care ne-a lăsat mărturia Cheilor Corcoaiei?

- Sfâşierea pavăzei feminităţii: nunta! Deschiderea căilor pentru apele fecundităţii...

O exaltare neaşteptată o cuprinse, ca o transă profetică. Repetă în numeroase rânduri, învârtindu-se în jurul ei înseşi:

- Nunta... Nunta... Nunta...

- Sibiul a fost un mare centru meşteşugăresc, din timpuri foarte vechi, de acord. Dar de ce-l aduce-n discuţie poetul taman aici? Mă refer tot la planul simbolic al baladei.

Şi bătrânelului îi plăcea acest joc euristic al descifrării, deşi nu era-n stare să lege toate verigile lui. şi fiindcă nu avea cum se amesteca între cei doi, intervenţiile i se mărgineau numai la documentarea pusă la dispoziţie de cântec:

- Păi, prin părţile acelea se născuse Iorgovan. Cică-i

Fecior de mocanî

Şi de moţâlcan...

- ... ceea ce înseamnă: om de la munte..., găsi cu cale să gloseze profesorul.

- ...şi de molivdău...

- Nalt ca moliftul..., vădi Ioana că nu era străină de termenii dialectici, ca un om care afirma că urmărea preocupările profesorului său de douăzeci de ani de zile.

- Da! Da! Iorgovan a luat puteri din pământul strămoşesc al Sibiilor..., căci Iovan nu se nuntea ca oricine, ci săvârşea un ritual al nunţii cosmice, în numele tuturor ai lui, al neamului neamului său din veac...

Un trăznet extrem de apropiat slobozi o ploaie torenţială vijelioasă. La chemarea profesorului, toţi trei se grăbiră spre automobil. Numai bătrânelul mai găsi timpul să glumească:

- Ne face ciuciulete de atâta nuntire!...

Ioana îi luă pilda:

- Se dezlănţuie zeităţile locului, domnule profesor!

Aşa i se păruse lui Iorgu Iovan: că avea şi ea chef să râdă... Dar a doua propoziţie a fetei era rostită pe un ton al alarmării, dar şi al ameninţării:

- Se umflă Cerna, ascultându-vă!

- Ioana! Ioana! Unde fugi?! Ioana, ce-i cu tine?! Ioana, o să te-mbolnăveşti!

Profesorul o privea disperat cum, sărind din maşină, preschimbă ceea ce fusese adineaori o simplă rotire pe loc într-un dans nebun sub biciuirea apei năvalnic dezlănţuită din zăgazurile mării negre din tării. Deoarece se depărtase de locul lor de staţionare, cu o repeziciune nebănuită, în salturi largi de sălbăticiune sau de talaz, abia o mai putu osebi de ramurile unduite necontenit ale copacilor, de ierburile înalte ce se zbăteau, de tufele torturate de rafale. Fiinţă din altă lume: aşa arăta, bacantă a mustului de vin, ca atâtea câte au vieţuit pe pământul nostru, dintre acelea pe care nebunia sfântă şi nevoia furioasă de bărbat le-au împins să-l sfâşie pe Orfeu însuşi. Părea stihie.

Profesorul voia să alerge după ea, s-o oprească. Se simţea răspunzător de viaţa ei, de sănătatea ei. Se acuza a fi declanşat cu povestirile lui, în cari ea se implicase prea mult, pe care le trăise prea subiectiv, criza aceasta nervoasă - n-avea îndoieli că Ioana era puţin prea exaltată, ceea ce el n-avusese cum bănui. Totuşi, nu se hotăra să se arunce în ploaia ce bătea aprig împrejurimile cu săgeţi înveninate. Se temea să nu răcească, acum, la începutul vacanţei - era gingaş la frig şi umezeală -, să nu facă febră când nici nu-şi începuse bine periplul, când cercetările îi impuneau o grijă specială pentru propria sa persoană.

- Las-o, domnule, şi nu vă mai ţineţi aşa mare... Nu vedeţi c-o cunoaşte ploaia? Nu vă spusei că fata nu-i străină de meleagurile noastre?... Uite-o cum cură ca Cerna cea sălbatică şi se-nvolbură şi icneşte către trăznetul frate!... Mamă, frumoasă şi de spaimă mai este...! Ce mi-e Cerna, ce mi-e ea?!... Bravo c-ai adus-o sub chipul stanei, dom' profesor... Aici îi e sălaşul, o simt eu... Aici e sălaşul feticăi ăsteia sălbatice, din vecii vecilor!...

Între timp râsul Ioanei, la început confundabil cu nişte lătrături rare şi jubilatoare, umpluse clopotul fără sfârşit al zărilor ca o cascadă inumană, asurzitoare să scoale morţii din mormânt; cel puţin astfel simţea Iorgu Iovan, savantul neobişnuit cu atari izbucniri necontrolate.

Pe neaşteptate, hohotul ei devenit cristalin, răsună aproape de urechea lui, lângă geamul Daciei, către care el îşi întorsese spatele. O auzi gâfâind ostenită:

- Ce bucurie să simţi ploaia curgându-ţi prin artere..., fiece mădular să ţi se preschimbe-n undă, să te şfichiuie valul pe dinăuntru...

- Ioana, cum poţi fi atât de nesăbuită?! Eşti medic! Ce ar spune bolnavii să te vadă copilărindu-te aşa?!

- M-am reîntors la matca mea, domnule profesor Iorgu Iovan! la firea mea dintâi, de atunci când v-am cunoscut, de acum douăzeci de ani!... Sunt fericită... fără pricină... sunt fericită... De ce?... de ce?... Mă simt grea de toată bucuria lumii... Ce seară fără început şi fără de sfârşit...! Mulţumesc, mulţumesc, mulţumesc, domnule profesor...

- Ioana, eşti bolnavă... îţi frig mâinile...

- Da... se-ntâmplă ceva cu mine... Aş vrea să dorm... Moşule... moşule... cântă-mi viersurile mai departe... Să murmuri ca pârâul sub fagi... Parcă m-aş strămuta în altă fiinţă..., parcă m-ar invada o omenire cunoscută de demult şi pierită... Mi-e somn... Pot pune capul pe pieptul dumneavoastră, domnule profesor?... Cântă, moşule, şopteşte-mi, să mă adormi...

- Cântă-i, taică, o să-i facă bine...

- Dormi, fata moşului...
Verde viorea,
'Nainte mergea,
La şarpe-ajungea,
La gaură sta,
Iel că mi-l pândea.
Şarpele-l simţea,
Verde micşonea,
Trei zile că-m' sta,
Trei zile de vară,
Trei de primăvară,
Car' cu zi, cu noapte,
Car' fac doospre'ce,
Pe Iovan să-l sece...
Soru-s-a-m' venea,
La spate-m' striga...

Ioana, aproape aţipită, înţelegea greu şi întrebă cu glas de copil:

- Din spatele cui?

- Al lui Iorgovan, cred..., răspunse neatent, profesorul.

- Al lui Iorgu Iovan, abia se auzi vocea fetei.

"Confundă balada cu realitatea...", gândi el."Adineaori a strigat din spatele meu, pe geam... E prea obosită..."

- Nu din spatele balaurului?, reveni ea asupra presupunerii, de data aceasta reintegrându-se corect în universul baladei. Ba al ba-laurului; aşa a fost... Pentru că... balaurul... Ah, ce osteneală grea mă cotropeşte... Nu pot vorbi... îmi sunt fălcile amorţite... Balaurul este una cu...

- Iovane, Iovane,
continuă firul său bătrânul,
Frate Iorgovane,
Şi, zău, moţâlcane,
Fecior de mocan,
Şi de moţâlcan,
Şi de molivdău,
Fost-ai viteaz rău,
Bată-l Dumnezeu!
Leagă şoimeii,
Frate, ogarii,
Ogarii mă muşcă,
Şoimeii mă pişcă,
Feţişoara-m' strică!

Din somn, Ioana pleda, cu pauze mari, ca bolnavul sub presiunea anesteziculuí:

- Nu vedeţi...? Nu simţiţi...? Nu bănuiţi...? Fata Sălbatică... sora lui Iovan... şi cu balaurul... sunt...

- Sunt una!, exclamă profesorul, gâtuit de presiunea revelaţiei. Cum de nu mi-am dat seama?! Doar Densuşianu o spune clar! Fata Sălbatică e o nouă întruchipare a Echidnei - Vipera, şerpoaica. Din dragostea lui Hercule cu Ea, s-a născut neamul sciţilor! Aşa e Ioana! Echidna, cea cu două naturi, şarpe de la brâu în jos, femeie de la brâu în sus... Ioana, dar pentru noi, Fata Sălbatică e tot una cu Cerna...!

- Balaurul undelor ei lunecând în meandre care muşcă hălci din maluri, spală, surpă, farmă, distruge ogoare şi sate... inundă ţărâna, să crească holde înalte, să biruie tăriile, să înfrunte veşniciile...

- Întocmai... Ajungând la apa Cernii, aproape de Dunăre, aude o fată cântând. Iorgovan opreşte calul şi ascultă, cu gândul să tăinuiască cu fata. Iorgovan a grăit: - "Înceată, Cernă, înceată, s-aud glas de fată!". Când zicea aşa, a plecat un mal rău, să cadă peste el. El, dacă a văzut c-o să cadă malul, să-l oprească, a rezemat sabia de mal, în loc de proptă, şi tot a năvălit după balaur, gonindu-l, aşa vorbeşte lumea...

Moşneagul sfătos interveni:

- Şi mai zice că aşa s-a muiat pământul şi a plecat pădurea-ntreagă, cu balaur cu tot, doborând malu' de pădure aproape de un sat, care-i zice satul Ruşca. Mergând malu', l-a cuprins la jumătate, către coadă. Unde a stătut malu', s-a-ntărit şi a rămas de la jumătate către cap afară. Trei zile şi trei nopţi a tot ras, cum rage boul. Ruşchienii n-au cutezat să se mai apropie...

După discuţia cu Ioana, profesorul vedea altfel aceste istorisiri locale:

- Mugetul pământului... lunecarea de teren... jumătatea de trup solzos, curgător, urlător, scânteietor, clipitor... ieşind de sub mal... e Cerna... o viitură cumplită... o schimbare de vad, muntele prăbuşindu-se peste apele ei, la mijloc...

Ioana persevera în neştire:

- O schimbare de stare... Cerna... şi balaurul... şi Fata Sălbatică... sunt...

- ... una! Doar astfel îmi pot explica încremenirea lui Iorgovan, când Fata implora s-o cruţe! Moşule, nu ne lăsa taman acum... Zi-i...

Şi acela:

- Iovan nu răspunde

Că n-are de unde;

Şi că auza,

Da' nu-i răspundea...

Ai fi spus că Ioana, Ioana cea adormită îl vedea pe erou:

- E mahmur de beţia patimii şi mahmur de uluire în faţa zeităţii mume. Nu-şi mai este stăpân, e mecanismul uman prin care se împlineşte legea universală: supunerea trupului lichid şi alb al Cernei, şi năvalnic, şi dogoritor de sudori reci, şi gemând de setea-i dionisiacă, muşcând din glod şi din văzduh, surpând coloanele lumii şi ale stelelor. Prin el urmează să se săvârşească înrobirea acestui trup pentru a-l domestici la purtarea de plod... Iovan nu mai poate răspunde, nu mai vrea; iubirea de fecioară e crudă, fericirea o dobândeşti prin jertfă...

Iorgu Iovan era tot mai prins în mreaja închipuirii Ioanei; vorbea în acelaşi timp cu ea:

- ... o jertfă pentru popularea pământului... pentru popularea globului pustiu... Trăim acum douăzeci de mii de ani...

- Douăzeci de ani am aşteptat... lungi ca douăzeci de mii de ani... şi mi-am muşcat pumnii... mi-am sfâşiat obrajii şi carnea sânilor şi braţelor... mi-am smuls părul... Aş fi vrut să pot să nu mai iubesc... să pot pieri... şi mai ales... în iubirea mea preschimbată-n ură... aş fi vrut...

Bătrânul se izolase în cânt:

- Soru-s-a-m' grăia,
Ea mi-l blestema...

Ioana prinse din zbor sugestia. Continuă:

- "Iovane, Iovane,
Frate Iorgovane,
La-l mijloc de apă,
Tu să te faci piatră,

Piatră nestemată,
De-l blestem de fată,
Că prea e curată!"
Profesorul voi să atace o idee nouă:
- Dar Iovan...
Însă Ioana-l împiedică, nevrând să se întrerupă:
- Sama nu-i lua,
Nici că n-asculta...
Veni rândul soţului lor să ia cuvântul:
- Şarpe ce-m' făcea?
Foamea că-l răzbea.
Scotea cap la ţară
Să-şi ia o văcşoară,
Iar o vacă grasă
Şi-o fată frumoasă;
- Nvânează-ntr-o seară,
Lucru de mirare!
Verde micşonea,
Şarpe ce-m' făcea?
Afar' că-m' ieşa,
Iovan de-l vedea,
Pe cal că-m' sărea,
După iel să loa,
Şarpe că-m' fugea,
Brazde c-arunca,
Şanţuri că-m' făcea...
Ioana abia că se-auzi:
- Iovan ce-m' făcea?
Profesorul rosti pripit:
- După cal sărea...
Moşneagul grăbi după el:
- După iel să loa...
Profesorul fu trecut de un fior:
- Cu paloşu' da,
Capu-i reteza!
Fata se adună şi mai mult către subsoara bărbatului:
- Verde viorea,
Trupu-i rămânea,
Capu că scăpa,
-N gaură intra...
Moşneagul rupse ritmul:
- De-acolo vorbea...
Şi Ioana, cu glasul înnăbuşit, se ruga:
- "Iovane Iogovane,
Frate Iorgovane,
Şi, zău, moţâlcane,
Prea ai cutezatî
Pe mini m-ai tăiatî!
Rău am făcut pe lumea-asta
Dar mai rău p-ailaltă:

Muşiţe-oi lăsa,
Muşiţă din gură
Să viie pe lume,
Vite otrăveşte,
Lume-oa sărăceşte"...

Bărbatul de lângă ea o simţea îndârjindu-se în viziunile apocaliptice şi cuvintele ei îi pătrundeau pe sub piele, în carne, spre întunericul de sub coaste ce pâlpâia în ritmul inimii, şi ea scurma, scurma:

- Muştele răzbunării, domnule profesor, vă amintiţi piesa lui Jean - Paul Sartre? Remuşcările, închipuite ca un potop de muşte chinuind făptaşul vărsării de sânge... Că Cerna i-a cerut să-i însămânţeze trupul cu peşti vii, fierbinţi, iar Iovan a vărsat sângele balaurului Cernei... O mie de ani să n-aibă pace...

Aceasta-i provocă altă asociaţie profesorului Iovan:

- Băile Herculane, spuse, băile de la Mehadia... ştii de unde vine numele Mehadiei?...

Omul de ştiinţă triumfase încă o dată împotriva imaginaţiei dezlănţuite.

Ioana răpunse sec:

- Nu. Ce vreţi să spuneţi?

Celălalt, parcă pentru a o chinui, mută trăirea lor într-o direcţie nouă, impersonală, lipsită de pericol, ca şi când s-ar fi păzit de tot ce simţea că-l cotropea. Era vădit că făcea un mare efort să se concentreze şi să fie în stare de această bruscă modificare de ton, de ritm, de orientare:

- O combinaţie între toponimul dacic Meha, care înseamnă "muscărie" şi denumirea romană a Băilor: *Ad Mediam Aquae Sacrae*, adică aflată la mijlocul drumului între...

Ioana nu-i îngădui să continue, imitându-l, cu un ton conclusiv:

- Şi între.

El se încăpăţână să-i dea dreptate - în cele ce spusese mai adineaori - în termenii lui, cei ai neparticipării, cari pe ea o răneau de moarte în clipa aceea:

- Meha înseamnă "muscărie", pricepi? Toate se învârtesc în jurul mitului... Ioana... ai adormit iar? Trezeşte-te, draga mea... trezeşte-te... Textul baladei ajunge la un punct de convergenţă cu unul dintre cele mai de seamă motive ce străbat folclorul universal, acela al zidirii...

Ioana nu-l ierta de a o fi smuls din visul ei. Îi răspunse, la fel de absentă:

- Vorbeaţi despre Meşterul Manole?

- Da.

Profesorul Iorgu Iovan se simţea descumpănit şi... singur. Se întoarse către ţăran:

- Bătrâne prieten...

Acela învăţase că de câte ori unul dintre ei i se adresa, îl solicita să depene balada mai departe, aşa că făcu pe placul tovarăşilor săi pe care îi înţelegea tot mai puţin:

- Iovan d-auza,
Zidari tomnea,
Ziduri că-m' zidea,
Urloaie făcea,
'N mare le băga,
Credea n-oa scăpa.

Ioana nu era hotărâtă să renunţe:

- Nu-nţeleg cum a vrut omenirea să scape de muştele remuşcării?

- A făcut conducte, să le-nece-n mare; dar marea nu le primea. Din nou se revărsau, liotă neagră şi înveninată, pe pământ.

Moşneagul recită trist, de ca şi cum ar fi vorbit despre nişte necazuri ale satului său:

- Şi-acum că-m' vine
Muşiţă din gură,
Muşiţă pe lume...

Profesorul, de parcă urmărea doar împăcarea Ioanei, socotind că rostirea ţăranului nu mai avea precedenta putere de liant între dânşii, preluă personal desfăşurarea stihurilor:

- Iovan căleca
Ş-apăi că pleca
Cu vizla nainte,
Mul' mergea de frunte,
Ogarii-n provazî,
Merge de mirazî,
Şoimeii pe mână,
Merge de minune...
Ioana găsi prilejul să vorbească de cele ştiute de ea, reluând, în dialogul acesta ciudat, versul de unde-l lăsase celălalt:
- Iel nu să gândea,
Nu să socotea.
La-l mijloc de apă
Cum l-ajunsă-ndată
De să făcu piatră,
Piatră năstămată,
De-l blestem de fată!
Moşneagul zise, mai dihai pentru sine, mohorât, simţind că balada le folosea celorlalţi doi să vorbească despre alte lucruri, anevoie de urmărit de el:
- Ş-acu' să cunoaşte:

Ghiară de ogarî,
Copită de calî...
Ioana se-mblânzi:
- ...Picioruş de omî...
Şi bătrânul încheie:
- ...Şi ghiară de şoimî...

De cum fură rostite ultimele cuvinte ale baladei, Ioana se simţi ca ieşind de sub vraja ce o călcase. Era altă persoană, cea dinainte, un intelectual curios, plin de ezitări, dibuitor. Avu nevoie de o mică pauză pentru ca:

- Nu cred... nu cred... nu cred..., nu se poate să fie doar atât... eu ştiu... ştiu... cele trei surori... pornite să cucerească lumea...

Iorgu Iovan, sensibil la schimbarea ce avea loc în ea, i se adresă, atent la modul cum recepţionase eleva lui finalul:

- Da, Ioana, te ascult...

- ...sunt puterile noastre lăuntrice... puterea instinctelor... puterea iubirii... puterea minţii...

- Puterea instinctelor?, se miră fostul ei dascăl.

- Nu s-a-ndreptat una dintre ele către mare? Ce e marea?..., încercă ea să improvizeze. Mişcarea neîntreruptă, bătând pasul pe loc... Forţe oarbe... Senin şi vijelie... Viaţă primară... dar şi hău... şi descompunere... Orgoliu şi neîncredere în sine...

Parcă se descria pe ea însăşi, aşa cum arătase nu cu mult timp înainte, văzută din adăpostul automobilului. Iorgu Iovan încerca să se adapteze la structura propusă de gândirea ei:

- Unitatea contrariilor... E magnetul care atrage instinctele...

- Daa! Cealaltă soră a plecat prin vii... deal... vale... deal... vale... deal...

Profesorul surprinse aluzia la spaţiul mioritic. Încercă o transpoziţie în domeniul psihologic presupus de fosta sa elevă.

- ... tristeţe... bucurie... prietenie... ură... răsărit... crepuscul...

- ... iubirea ... leagăn al tuturor simţămintelor..., expiră Ioana.

Bărbatul conchise:

- Calea afectivă a cunoaşterii. Dar sora cea sălbatică?

- Sora cea sălbatică?... Să nu râdeţi... E cea mai puţin familiarizată cu lumea... Abia de a urcat către culmi şi s-a şi speriat... se ascunde-ntr-o peşteră... îşi ia răgaz să cugete...

- E fricoasă, încercă o explicaţie bărbatul.

- Nu. E prudentă... E singuratică... E tainică...

Convorbirea se transformase într-un fel de 'mănăstire-ntr-un picior, ghici ciupercă ce e?'. Profesorul Iorgu Iovan socotea această nouă fază a dialogului ca un binevenit moment de destindere, după excesul de combustie intelectuală şi sufletească precedent. Dădu fără ezitare răspunsul cuvenit:

- Mintea umană. Dar Iovan?

- Sinele omului, în căutarea unirii cu puterile minţii sale, nunta cea mare a trezirii conştiinţei...

Nu prea sigur de logica Ioanei, bărbatul repetă, să-şi ia timp să priceapă mai bine:

- Nunta cea mare dintre sine şi puterile minţii... nunta desteptării conştiinţei... dar dacă sora aceasta reprezintă înţelepciunea, de ce este sălbatică?

- Nu vă împiedicaţi în asta, domnule profesor... E sălbatică pentru că inteligenţa se opune la tot ce este acceptat de toată lumea, se opune banalităţii, clişeelor gândirii, rutinei, se opune morţii intelectuale reprezentată de mediocritate, de mecanic, de inerţie, se opune lenei, se opune beznei, se opune inepţiei triumfătoare şi triumfaliste, şmecheriei ce se dă drept inteligenţă, e sălbatică pentru inşii care fac de gardă legiune în jurul frazelor tip şi a faptelor stereotipice, dogmatice. Singura ei modalitate de existenţă este în creierul munţilor, viforâtă de tării, hrănită cu miresmele aprige ale piscurilor de unde poate cuprinde priveliştile în flăcări ale lumii, de unde poţi avea o perspectivă netulburată de nici o influenţă străină...

- Asta însemnează că balaurul nu mai reprezintă o ipostază a ei, cum socoteam eu în intepretarea mea...

- Cum nu, domnule profesor?... Balaurul este o forţă brută, nivelul cel mai de jos al inteligenţei, acela care o ţine-n chingi, o împiedică să se manifesteze solar, o trage înapoi şi o foloseşte, în lanţuri, într-o izolare străină firii ei plutitoare printre raze... Balaurul constituie întruchiparea malefică a inteligenţei, aceea care stă în spatele tuturor încercărilor de a mistui cultura, civilizaţia, idealurile, viul, forţe care, până şi când par răpuse, continuă să emane otravă în veac şi să-şi trimeată oştile de miriade de muşiţe împotriva hărniciei umane şi a visurilor ei, împotriva demnităţii, a purităţii, a dreptăţii, a adevărului.

- Dar apa Cernei? Ea ce reprezintă?

- Ce anume curge fără întrerupere, inexorabil, împiedicându-ne să ne realizăm, stăvilindu-ne tocmai prin această curgere fără oprire?

- Timpul...

- Da. TIMPUL. Timpul personal. Or, unirea eului cu gândirea semnifică o oprire a Timpului în loc.

- Cum a strigat Faust: CLIPĂ, OPREŞTE-TE!

- Cum a strigat Faust... Contopirea sinelui cu gândirea este o muşcătură din Prezentul Eternităţii... După care, Timpul îşi reia curgerea... Sinele, domnule Iovan, îl însămânţează cu roade, proliferează roadele... şi Timpul... devine... Istorie...

Profesorul rămase tăcut o bucată de vreme. Apoi, fără să-şi ridice privirile, murmură, pe gânduri:

- Aurul cugetului românesc, această baladă!... Ieşirea din Timp, cufundarea în Sine, folosesc doar pentru a reveni în Istorie, să îmbogăţeşti omenirea cu darurile cugetului... Ioana, crezi că nu putem ajunge la roade decât în tăcere, în izolare?

I se adresă acum altfel, ca unei maturităţi care-l depăşea, cum se întâmplă câteodată cu unele femei care s-ar spune că au izvoare superioare de înţelegere a existenţei; o făcea cu o aşteptare nerăbdătoare a unei dezlegări îndelung râvnite, în inconştienţă.

- Domnule profesor, germinaţia se face în tihna blândă şi obscură a pământului, a uterului, a cugetului...

- Ioana, eşti uluitoare! De o viaţă trudesc să înţeleg mitul lui Iovan Iorgovan, iar tu, într-un minut...

- Adevărul poate fi cucerit cu forţa, dar poate fi surprins şi când doarme... Eu am avut norocul să dau peste el, întâmplător, pe când aţipise la sânul Fetei celei Sălbatice...

- Mi-este cunoscută maxima aceasta... "adevărul poate fi cucerit cu forţa, dar poate fi surprins şi când doarme"...

- ... la sânul înţelepciunii...

Ioana râse.

- Bineînţeles că o cunoaşteţi! Poartă pecetea dumneavoastră, domnule profesor Iovan. Aşa ne învăţaţi pe vremuri să stăpânim singura minune a raţiunii şi a lumii, Adevărul...

- Ioana, m-ai învins. Ţi-ai depăşit profesorul. Vin la tine cu modestie. Caut de atâta timp... Vreau să-mi dobândesc liniştea... Am îmbătrânit... Trebuie să aflu!...

- Nu vorbiţi aşa... Dumneavoastră nu veţi îmbătrâni niciodată: sunteţi profesor; trăiţi în elevii dumneavoastră, în cărţile scrise, în ideile pe care le-aţi însămânţat...

Iorgu Iovan nu mai era de mulţi ani sensibil la mângâieri de acest soi; pentru el, adevărul imediat era mai de seamă decât orice nădejde de victorie asupra morţii. Gândul care-l frământa îşi făcu prompt loc către rostire:

- Orice mit ascunde şi revelează simultan o cale de salvare pentru om... asta răspunzând, totodată, unei enigme a universului... Care este enigma ce le generează pe toate celelalte, tot astfel cum balaurul naşte milioanele de muşte ce întunecă gura peşterii?... Ce poate fi mai de neînţeles ca moartea?... Cum poate fi ea învinsă?... N-ai citit asta-n mitul lui Iovan Iorgovan, tu al cărei nume, Ioana, derivă din al lui?...

Ioana Cerna surâse cu o mare încetineală; treptat figura îi deveni tot mai maternă. În sfârşit, buzele i se rotunjiră să vorbească. Glasul abia de i se auzi:

- Să repopulăm pământul...

Reluă cele patru versuri-cheie ale baladei:

- Cigă şi postrugă

În mine s-aduci,

Ieu să mă prăsăsc

C-alelalte bălţi!

Era un citat, dar era şi o mărturisire foarte personală, notă ce trecu pe lângă bărbat fără a stârni vrun ecou, ca aproape toate celelalte izbucniri autentice din seara aceea ale tinerei femei.

În schimb, el găsi imediat o şansă de fructificare teoretică a ideii:

- Mda, mai mult: Timpul personal trebuie populat cu Istorie, cu evoluţie, cu fapte propice existenţei, naturii, omului... Timpul trebuie umplut cu roade... Unde-ţi sunt roadele?!, urlă în fiecare celulă a noastră conştiinţa. Unde-ţi sunt roadele, omule?! Unde-ţi sunt roadele?!

Ecoul îi veni deîndată de pe buzele apropiate.

- Unde-ţi sunt roadele, omule-hercule?!

Apoi, aceeaşi fostă elevă, devenită maestrul său întru profunzime, confirmă:

- Nu există îndoială că Iovan Iorgovan este Hercule, domnule profesor.

- De ce, Ioană?

- Unirea sinelui cu gândirea, adică atingerea perfecţiunii, către îi este cu putinţă fiinţei umane, învingerea forţelor oarbe, ajutorarea Firii şi eliberarea puterii ei de proliferare, iată munci vrednice de un adevărat Hercule, înainte de a ajunge să-l slobozească pe Prometeu, pe titanul care s-a jertfit pentru a dărui focul omenirii, focul, întâia forţă a civilizaţiei ce avea să se nască, ai cărei copii suntem...

- Eşti minunată, Ioana! Aceasta este veriga la care nu puteam ajunge!... Fără ea, analizele mele n-aveau nici un sens! Ai iluminat labirintul de idei unde mă zbăteam, mă înăbuşeam... Eşti inima cugetului meu, Ioana!... Ai dezlegat, dintr-o singură lovitură cu paloşul, apele mitologice!... Ai fost în stare să arăţi calea de unire dintre mitologia greco-latină şi mitologia română!... Ioana... te văd pâlpâind... Ce e cu mine?!... Am ameţit... Atâta lumină!... Parcă-mi ia văzul... Ce se-ntâmplă?... Ioana... Ioana... Unde eşti?... Ioana... Ioana...

Oricât îşi forţa pupilele, nu o putea vedea din pricina aburilor tot mai denşi ce se ridicau din glod, după ploaie. Constatând că ea nu se mai afla lângă sine în automobil, deschise portiera,

ieşi. întinse chiar braţele, s-o atingă, cuprins de o temere stupidă că Ioana dispăruse. Auzea, cu câţiva paşi în urmă, glasul moşneagului psalmodiind:

- Verde de-o mălură
Pe-ăl vârf de măgură
De trei zile-mi cură
Ploaie şi cu bură
Şi nu se răzbună...
Iel că s-a sculat
Ca un blestemat,
Iovan Iorgovanî,
Fecior de mocanî
Şi de moţâlcan,
Şi de molivdău,
Fosta-i viteaz rău,
Bată-l Dumnezeu!

Fără a face vreo pauză, vocea lui stranie şi bolovănoasă îi şopti, de data aceasta din spatele umerilor:

- S-a dus, domnule, s-a dus... Geaba o strigaţi.

- Cum "s-a dus"?! Nu se poate... E pentru întâia oară-n viaţă când sunt fericit!... Se oprise Timpul în loc şi pentru mine... Ioana!..., strigă el din nou.

- A pierit

Cu ceaţa-n spinare

Cu roua-n picioare...

S-a făcut iarăşi stei... Nu vă chinuiţi... N-aţi văzut că n-aţi cunoscut-o nici o clipă?... N-aţi priceput că a apărut în spatele dumneavoastră venită de nicăieri?...

- Cum de nicăieri?!

- Păi, ce?! Avea ea otomobil, ca dumneavoastră? Cu ce 'cea că v-a ţinut urma?... A coborât din munte, pentru o seară...

- Ce vrei să spui? Ce-i aia: "s-a făcut stei iară"?! Ce înseamnă: "a coborât din munte"?! Cine a fost ea, moşule?!...

- O fată de pe la noi...

- Dacă-i o fată de pe aici, unde este?! Vreau s-o văd! Vreau s-o strâng în braţe!... Vreau să-i acopăr pleoapele de sărutări!... O iubesc, taică, o iubesc ca pe mine însumi...

- Tocmai de aceea nu ţi-o poate aduce nimeni, domnule... Ea este în dumneata... E "piatra cu urme"... E chipul de stâncă ce te întreabă, te întreabă mereu, de o viaţă, ne întreabă pe toţi, nu ne dă pace...

Profesorul Iorgu Iovan rămase fără cuvânt. Târziu izbuti să îngaime:

- Ce ne întreabă, bătrânule?...

Dar acesta nu mai răspunse, cutremurat el însuşi de învolburarea apelor Cernei. în mugetul lor parcă se auzeau, rar, fragmente de cuvinte într-una repetate, într-una, într-una...

- Care-ţi... sunt... care-ţi... sunt... roadele.... care....?

*